

ఓ నమః శివాయ

వేద గ్రంథాలయం

free PDF books

9666122140

మహా విద్యాది సూల్రోవళి

ప్రథమ భాగము

దశమహావిద్యలు

1. కాళీ పటులము
 2. తారా పటులము
 3. సుందరీ పటులము
 4. భువనేశ్వరీ పటులము
 5. బైరవీ పటులము
 6. ప్రచండచండికా పటులము
 7. ధూమావతీ పటులము
 8. బగ్భాముఖీ పటులము
 9. మాతంగీ పటులము
 10. కమలాష్ట్రికా పటులము
-

ద శ మ హో వి ద్వా : —*—

ప్రథమః కాలీ పటలః

1. కాలిం వ్యాఖ్యస్తామః ।
2. ఆద్వా సా దశమ మహావిద్వాను ।
3. క్రియాశక్తిః కాలీ మధ్యమాత్మాధైవతమ్ ।

4. సర్వవ్యాపినీ ।
5. విద్యచ్ఛక్తే ర్షుతిరిచ్యతే ।
6. సర్వణి భూతాని పచత్యజ్ఞస్తమేషా ।
7. పాక ఏవ శాస్త్రము వ్యవహ్రియమాణః పరిణామః ।

8. పొచకత్వమేవ కాలస్య స్వరూపమ్ ।
9. కాల ఏవ త్రీలింగేన కాల్యచ్యతే ।
10. అభూదనయా బహునాం అండానాం సంహోరః ।

11. తస్యః కంతే అస్తాభిః చింత్యమానా ముండమాలా తదేత
దండ సంహోరమైభవం స్నారయితుం ।
12. నిత్యసంగ్రామకారిణీతి పిశాచికేవ భీమరూపా వర్ష్యత ఇయం
పరిణమయిత్రీ శక్తిః ।

ద శ మ హో వి ద్వ్య లు

1. కౌశీ పటులము

1. కాలిని గుత్తించి వ్యాఖ్యానించెదము.
2. ఆమె దశమహావిద్యలలో మొదటిది.
3. క్రియూశ్కియగు కాళీ విద్య కథించే వతము ‘మధ్యమ’ (సారి).
(భువనముల కావల కేవలమైయండు శక్తిశ్వరు లుత్తములనియు, భువనకారణత్వమును వ హిం చి భువనాధిష్టానులై నపుడు మధ్యములనియు వ్యవహారము. దండనాధ యొకవైపు, మంత్రిణి యొకవైపునున్న కారణమువల్లను మధ్యమయగును.)
4. కాలియను శక్తి సర్వవ్యాపిని.
5. విద్యుత్చక్తి కంటె వేఱుకాదు.
6. ఈమె సర్వభూతముల ననునిత్యము పచన మొనర్చుచుండును.
7. పాకమే (పచనక్రియాలే) శాప్తములందు పరిణామముగా వ్యవహారింపబడెను.
8. పాచకత్వమే కాలముయొక్క స్వరూపము.
9. త్రీలింగవచనముచే కాలమును కాలి (కాళి) యనిరి.
10. అట్టి యామెచే ననేక అండరూపములు సంహారింపబడెను.
(పిండాండ, అండాండ, బ్రహ్మాండములు మూడింటికి నన్న యించును).
11. ఆ యండ సంహారమును స్నేరింపజేయుటకే మనమామె కంఠ మందు ముండమాల నూహింతుము.
12. పరిణామకారిణియైన యాశక్తి నిత్యసంగ్రామ కారిణియని భయం కర పిశాచి రూపముగా వర్షింపబడెను.

13. అతివ వామైవ విభుతేత్వహ పుష్పదంతః ।

14. మహాకాలస్య నిత్యతాండవస్య విభుతాతః కాలీనాతిరిచ్యతే ।
15. క్రియైవ తాండవ ముచ్యతే ।
16. పరిణమయిత్రీ శక్తి ర్ను కేవలం సంహరతి ।
17. సృజత్యపి ।
18. పూర్వపూర్వావస్థా సంహర ఏవో త్రాతో త్రావస్థా సర్గో భూతానాం ।
19. ఏకై వక్రియా ద్వ్యార్థకరీత్వుక్తం భవతి ।
20. ఏతేన కాలస్య కారణత్వం వ్యాఖ్యాతం ।

21. ‘అహామేవ వాత ఇవ ప్రవామ్యరభమాణా భువనాని విశ్వేంతి మన్తువర్ణోఽట్ర భవతి ।
22. ఈశస్య పరమకారణత్వం తద్వత్త్వాత్ ।
23. ఏషా పరిణమయిత్రీ సమష్టిశక్తి రూపతాన్యవిశ్వ వ్యష్టిశక్తిశ్చ భవతి ।
24. తత్త్ర తారతమ్యముషాధిభేదా తైజన ఇవ సూర్యదో ।
25. భూతాన్తరాపేత్యయా చేతనానాం తచ్ఛక్తి వాహిస్యభావో భూయాన్ ।

26. అసౌను ప్రవహ స్తో సాశక్తిః కుండలిస్యచ్యతే ।
27. సాహి త్రేష్ఠం ప్రాణమావిశ్వ క్రియాశక్తిర్భవతి పురః ।

13. అంచువల్ల నే పుష్పదంతుడనుకవి (వామయే) శ్రీయే సృష్టికి విభుత యనెను. (ఇంకొక అర్థము.—పుష్పదంతు డీమో విభుత్వమును వామము—అనగా వక్రమనెను.)
14. మహాకాలుని (యాశ్వరుని) నిత్యతాండవ వైభవముకంటే కాళి
15. క్రియయే తాండవ మనబడెను. [వేఱుకాదు.
16. పరిణామములను గల్పించుక్కి కేవల సంహరమే చేయదు.
17. సృష్టిని కూడ చేయను.
18. భూతములయందు పూర్వావస్థలయొక్క సంహర ముత్తరావస్థ సృష్టికొఱ కగుచుండును.
19. ఒకే క్రియ యా విధముగా రెండుపనుల కొఱకగును.
20. ఇంచుమూలముగా కాలము (కాళి) యొక్క సృష్టికారణత్వము వ్యాఖ్యాత మయ్యెను.
21. ‘నేనే భువనసృష్టి నారంభించుటకు వాయువువలె సర్వత్త ప్రవహింతు’ నను నరముగల వేదమంత్ర మిక్కడ గ్రహింప దగినది.
22. అట్టి వైభవమువల్ల నే యాశ్వరునకు పరమకారణత్వమైప్పను.
23. పరిణామ కారిణియైన యా సమప్తికి భూతముల నావేశించుటచే వ్యప్తికియ నగుచున్నది. (వికృతి పరిణామముకొఱకు).
24. సమప్తి వ్యప్తులయందు శక్తికిగల తారతమ్య ముపాధి ననుసరించి సూర్యచంద్రాదుల నావేశించిన తేజస్సున కున్నటుండును.
25. ప్రాణజాతమందీశక్తి భూతాంతర్వమున వేష్టించి హౌచ్చుప్రవాహాస్వాభావముగలదియగును. (అనగా నాంతర్వమున సూత్తముగా నుండు నాకాశమును లేదా ప్రాణమనోబుద్ధుల నవేష్టించి).
26. మనయందు బ్రహ్మప్రాణచునటి యంతశ్శక్తియే ‘కుండలిని’ యన బదుచున్నది.
27. ఆముయే పురమనెడి దేహమందు క్రేష్టమైనది యగు ప్రాణము నావేశించి క్రియాశక్తి యగును.

28. ప్రేషే శక్తుచ ప్రాణవ్యవహారః ఉపనిషత్తు దృశ్యతే ।
29. ఇంద్రియసహపాతే ప్రేష్టపరః ।
30. పరత్యైన న్మతో శక్తిపరః ।
31. ప్రాణతరంగా ఏవోచ్ఛ్వసాదయో న ప్రాణస్వరూపమ్ ।
32. న వాయు, క్రియే వృథగుపదేశాదితి బాదరాయణస్య సూత్ర
మత్రత భవతి ।
33. సంసారిణాం ప్రాణశక్తిః ప్రతిక్షణం వినియోగవైషమ్యం
క్షీయతే ।
34. ముహూర్మసూసః శ్యాసనవిసర్గాచ్చ ।
35. ఆత్మశక్తే రవ్యుద్ధయే కాలీముపాపీత ।
36. రసజ్ఞయా ।
37. జ్ఞానతః శ్యాసనం తస్యాః శుద్ధముపాసనమ్ ।
38. జ్ఞాయమానా క్రియా మహామహిమాస్యాత్ ।
39. మననే శక్తిం దద్యాత్ ।
40. వాచే శక్తిం దద్యాత్ ।
41. చతుషై శక్తిం దద్యాత్ ।
42. అంతతో దీర్ఘజీవితంచ దద్యాత్ ।
43. ముక్తయే చైషా విద్య భవతి ।

28. ప్రాణమునకు శ్రేష్ఠపరముగను శక్తిపరముగనుకూడ వ్యవహార ముపనిషత్తులం దగపడును. (అనగా శ్రేష్ఠప్రాణముని శ్రేష్ఠపరముగను, ప్రాణశక్తియని శక్తిపరముగను కేవలప్రాణమును చిలుతురు).
29. ఇంద్రియములతో గూడినప్పాడు శ్రేష్ఠపరముగా (అనగా శ్రేష్ఠప్రాణముని) వ్యవహారింపబడైను.
30. పరమమైనదిగా స్తుతింపబడుటయందు (ప్రాణశక్తియని) శక్తి పరముగా వ్యవహారింపబడైను.
31. ఉచ్చార్థ్యస నిశ్చాసములు ప్రాణతరంగముతే యగును కాని ప్రాణస్వరూపము కాజాలవు.
32. వాయవు, క్రియయకూడ (ప్రాణస్వరూపము) కాజాలవని ప్రత్యేక ప్రత్యేకముగా నుపదేశింపబడిన విషయము బాద రాయణసూత్రములం దున్నది.
33. సంసారులయొక్క ప్రాణశక్తి ప్రతిత్యంతము వినియోగమగుచు గతి వైమయ్యముచే త్స్త్రిణించుచున్నది.
34. మాటిమాటికి శ్యాసను వీల్చుట విడుచుటద్వారా (అట్లగు చున్నది).
35. (కనుక) ఆత్మశక్తి వృద్ధియగుటకు కాళి నుపాసించవలెను.
36. రసజ్ఞ బీజముచే ('క్రిం' అను కాళీబీజము రసజ్ఞబీజ మనబడును. ఇది మనుత్రయములో నొకటియై యొక మంత్రమగును).
37. శ్వసితకర్మను గమనించువాని కామెయొక్క శుద్ధిపాసన మగును.
38. అట్లు తెలియచు చేయబడిన క్రియ మహామహిమగలదియగును.
39. అది మనస్సునకు శక్తి నిచ్చును.
40. వాక్యానకు శక్తి నిచ్చును.
41. కంటికి శక్తి నిచ్చును.
42. తుడకు దీర్ఘ జీవితమును గూడ నిచ్చును.
43. ఈ విద్య మోత్తమును సైత మియగలదు.

44. ఇయం సంవరవిదోషపనిషత్సు గీయతే ।
 45. ప్రాణవిద్యా కై శిఖతే ।
 46. ముఖ్యప్రాణోదీథవిద్యా పర్మః ।
 47. సంసారిణః ప్రహరతడం కాలీ ।

 48. యోగినాం హ స్తగతం ఖడ్డం ।
-

ద్వీతీయః తారా పటలః

1. తారాం వ్యాఘ్యసాంగ్యమః ।
2. ద్వీతీయా సా దశమ మహావిద్యాము ।
3. శబ్దశక్తి స్పారా మధ్యమాత్వధిదైవతమ్ ।
4. శబ్దశక్తిశచ ప్రణవా న్యాతిరిచ్యతే ।
5. తాం పశ్యంతి మాహాః ।

6. తార ఇతి ప్రణవస్య ప్రసిద్ధం నామ ।
7. తార ఏవ త్రీలింగేన తారోచ్యతే ।
8. ఇయం నాకాశస్య ।

9. అపి త్వాకాశే చరతి ।
10. ఓంకారస్తు తదనుకరణమాత్రమ్ ।
11. న స్వరూపం ।
12. ఖండత్వాత్ ।

44. ఉపనిషత్తులు దీనినే సంవర్గవిద్యయని గానముచేసెను.
 45. దీనిని కొండఱు ప్రాణవిద్యయనిరి.
 46. మతికొండఱు ‘ముఖ్య ప్రాణాధీభ విద్య’ యనిరి.
 47. సంసారుల జీవితమందు బ్రహ్మరణములనొనర్న ఖడ్డమువలె కాళీ యొప్పను. (పరిణామమందు వీరు విశేషములను జూతురు గనుక)
 48. యోగులయందైనచో హస్తమునకు స్వాధీనమైన ఖడ్డమువలె (విజయములను గూర్చునదిగా) నుండును.
-

2. తారా పటలము

1. తారను గుత్తించి వ్యాఖ్యానించెదము.
2. ఆమె దశమహావిద్యలలో రెండవది.
3. శబ్దకియగు తారా విద్య కథించేవతము ‘మధ్యమ’ (గౌరి).
4. శబ్దకి ప్రణవముకంటే వేఱుకాదు.
5. దానిని ‘పశ్యంతీ’ యందురు. (పరా - పశ్యంతీ - మధ్యమ - వైశ్రీ యను నాలు విధములగు వాక్యలలో రెండవదానిని కల్పించు శబ్ద శక్తి యని భావము).
6. ‘తార’ యనునది ప్రణవముయొక్క ప్రసిద్ధనామము.
7. తరింపజేయునదియై స్త్రీలింగముచే ‘తారా’ యనబడెను.
8. ఇది యూకాశసంబంధముకాదు (అనగా నాకాశమునకు గుణ మగు శబ్దమునిచ్చు సగుణశక్తి కాదు). [యాపిణి.
9. మతియెట్లిదవిన, ఆకాశమందు కేవలము సంచరించునటి శబ్ద
10. ‘ఓం’ కార మామె కనుకరణమాత్రము.
11. స్వరూపము కాజాలదు. [భూత్మైనది).
12. ఖండత్వము జెందుటవలన (వాచ్యమైన ‘ఓం’ కారము ఖండి

13. ప్రణవోహ్యాఖండః ।
14. తార్తైవ నీలోచ్యతే తామసీతి ।-
15. తామసత్వం చాత్రావ్యత్కత్వమ్ ।
16. ఏతేన రుద్రస్య తామసత్వంచ వ్యాఘ్యతమ్ ।
17. పావనేభ్యాఖు పావనీ భవత్యేషా ।
18. యదియమీశ్వరస్యాసాధారణం నామ ।
19. ‘తస్య వాచకః ప్రణవ’ ఇతి పతంజలి రత్నభవతి ।
20. తదనభిజ్ఞస్య సర్వేమంత్రా వ్యధాః ।

21. ‘బుచోఽష్టరే పరమే వోమ’ న్నితి మన్మే యస్తన్నవేద
కిమృచా కరిష్యతీతి షాదోత్త భవతి ।
22. ఇయం వ్యత్కశభ్యానావిశ్య వ్యస్మిశక్తికు భవతి ।
23. ప్రణవ వాహిత్వే శబ్దేమ తారతమ్యం ।
24. ధ్వనిభోయ వ్యాప్తికత్వం ।
25. తత్త్వాపి వైదిక పదఫుటీతేము ।
26. తదనుగత సురవశ్రేణి సమర్పిత నాదవిశేషతః ప్రణవాభి
వ్యక్తిః ।
27. ఏతేన మన్మస్యర రష్ట్రపయోజనం వ్యాఘ్యతమ్ ।

13. ప్రణవమో యథిండ్చైనది.
14. తామసవర్ణమై తారయే ‘సీల’ యనబడుచున్నది.
15. ఇక్కడ తామసత్వ్య మవ్యక్తత్వమును (లేదా గుణప్రకాశము గానట్టి శబ్దిసితికి) అరము.
16. ఇక్కె ప్రణవస్వరూపుడైన రుద్రునియొక్క తామసత్వముకూడ వ్యాఖ్యానింపబడినదగును.
17. ప్రణవమనబడు నీ తార పావనమైనవానికంటెను పావనము.
18. ఇది (అనగా ప్రణవము) యిశ్వరుని యసాధారణ నామము.
19. ‘ఈశ్వరవాచకము ప్రణవ’ మని. పతంజలి పేర్కొనిన దిక్కడ ఒప్పాను.
20. ఆ ప్రణవస్వరూపము నెఱుగని వారికన్ని మంత్రములు వ్యర్థములే. (మంత్రఫ్యానము చేయునప్పుడు మంత్రనాదము దాని మూల మగు ప్రణవమునందు లీసమగువఱకు జపించి ప్రణవము నెఱుగ వలెను. అదియే సిద్ధి, యదియే జపసార్థకము).
21. ‘బుచ్చేక్కరే పరమే వ్యోమన్’ అను మంత్రములోని యిషిషయ మెవ్యారెఱుగరో వారికీ బుక్కువలన నేమి ప్రయోజనము? అనునదిక్కడ తట్టును.
22. ఈ తార వ్యక్తశబ్దము నావేశించి వ్యమిశకియు నగుచున్నది.
23. ప్రణవముయొక్క యుపాధిననుసరించి శబ్దములందు తారతమ్యమేర్పడును.
24. సామాన్యధ్వనులయందుకంటే వర్ణములందు ప్రణవప్రవాహమధికము.
25. ఆ వర్ణములందైనను వైదికపదబద్ధములందింకను నధికము.
26. వేదవదానుగతములగు సుస్వరములయొక్క క్రేణులకు సమర్పితమైన నాదవిశేషమువలన ప్రణవము పరిస్ఫుటమగును.
27. దీనినిబట్టి వేదమంత్రస్వరమును గాపాడు ప్రయోజనము వ్యాఖ్యతమైనది.

28. మంత్రాణం భాషాంతరీకరణే గూడార్థనమర్పణమేవ ప్రయోజనం ।
29. న జపోపయోగిత్వమ్ ।
30. ఆస్మాల ప్రణవత్వాత్ ।
31. బుధీణాం తపసి ప్రణవసముద్రా న్యూర్గతాస్తరంగా మాటలాః ।
32. తత్త్వర్దీణాం వాక్ జలస్యకుల్యేవ ప్రపంచం భూః ।
33. పురుషయత్న గ్రఘితా లౌకికాః శబ్దాః ।
34. సత్యమపి స్ఫుటప్రణవశబ్దగ్రథనే నాస్తి పురుషస్యశక్తిః ।
35. యథా సత్యమపి భూతసామగ్రాయం శిల్పినో న ప్రాణీనిర్మణ శక్తిః ।
36. అధిభూత మధ్యత్త్వంచ వాగేవ తారా ।
37. సత్య సమష్టివాక్ ।
38. వ్యాఖ్యాతం నీలాత్మిం తస్యాః ।
39. సైవ బుధివాకుగ్రల్యద్వారా వ్యక్తా ప్రతియా ।
40. తాం శక్తామాపుః ।
41. ఇత్యధిభూతమ్ ।
42. అభాధ్యత్త్వమ్ ।
43. సత్యసత్య లౌకికి వాక్షిత్రా ।
44. మహాజిగమిషణ తిస్మాప్యేకోపాస్యా ।

28. మంత్రములను భాషాంతరీకరణ మొనర్చినచో గూడములైన అర్థ సమర్పణము మాత్రమే ప్రయోజనమగును.
29. జవమున కా భాషాంతరీకరణము లుపయోగపడవు.
30. ఎందుచేతననగా ప్రణవము స్ఫుటము గాకుండుటవలన.
31. బుఘుల తపస్సులో దర్శనమైన మంత్రములు ప్రణవసముద్రము నుండి వెడలిన తరంగములే.
32. కాలువ జలప్రవావామునకు హేతువగునక్కే బుఘులవాక్యమంత్రప్రవాహమునకు హేతువయ్యెను.
33. పురుషప్రయత్నముచే కూర్చుబడినవి తొకిక శబ్దరూపములు.
34. అట్టి శబ్దములను గూర్చుశక్తి పురుషునియందున్నను స్ఫుటప్రణవ గ్రథనశక్తిమాత్రము లేదు.
35. ఏవిధముగా భూతసామగ్రిని కూర్చుశక్తి శిల్పియందున్నను ప్రాణి నిర్మాణశక్తి యుండదో.
36. అధిభూతమధ్యాత్మముల రెండింటియందును వాక్య తార
37. సమప్తి వాక్య యామె యెల్లప్పుడు నున్నది. [యగును.
38. అట్టి సమప్తివాక్య యవ్యక్తముగానున్న ఆమెవ నీలాత్మయిది వఱకు చెప్పబడెను.
39. ఆమెయే బుమివాక్యాలనెడి కాల్యాలద్వారా వేదత్రయియగుచు వ్యక్తమయ్యెను.
40. అట్టి వేదత్రయో రూపిణియగు తారను ‘శుక్ల’ యందురు.
41. ఇట్లాధిభూతమందు వాక్య ప్రకటితమగుచున్నది.
42. ఇంక నధ్యాత్మమం దెల్లనగా.
43. లోకసంబంధమై, సత్యాసత్యమిళితమై వాక్య ప్రకటితమగుచు ‘చితా’ యనబడుచున్నది.
44. మహాత్మను జయించగోరువాడు అధ్యాత్మాధిభౌతికాధి దైవత ములగు చితా – శుక్లా – నీలా రూపములు మూడింటిలో నొకదానిచే తార నుపాసించవలెను.

45. తారాయా ఏవ శుక్లాచిత్రోషానననమితి ।
 46. తారాయాహీమే విభూతీ ।
 47. ప్రణవ, మాయా, త్రీ, కూరాచుసై స్తూరా ముషానీతి ।
 48. మాయా, త్రీ, కూరాచుసైరావు ।
 49. మాయా, త్రీ, కూరైచురావు ।
 50. శుద్ధేన ప్రణవేన వా ।
 51. ఉషానననంతు తస్యా అంతరవ్యుకేశబ్దే స్తితిః ।
 52. మనసా మ్రానునంథానా దవ్యుక్తశబ్ది నిష్ఠా ।
 53. ఆనుజ్ఞా ముద్రయా వా ।

 54. ఇయ మష్టరవిద్యోవనిషత్పు గీయతే ।
 55. ఉదీధ విద్యా కైళిఖీతీ ।
 56. నానృతం వ క్తవ్యమ్ ।
 57. సత్యమేవ వ క్తవ్యమ్ ।
 58. స్వాధ్యాయోఽధ్వేతవ్యః ।
 59. ఏతత్పమాసతః శుక్లాయా ఉషాననం ।
 60. చిత్రోషాస్యా పరముఖవిషారిణి ।
 61. నిందాయాం సుతోచ
 62. ఆసంబ్రం ప్రలాపేష కావ్యేషుచ
 63. ఆపస్యరే సుస్యరే చ
 64. రోదనే గానే చ
 65. తుల్యం నాదం గృహీయాత్

45. శుక్లా, చిత్రోపాసనలుగూడ సీలయైన తారోపాసనములే.
46. అవి తారయొక్క విభూతులు.
47. తారను ‘బం ప్రీం స్త్రీం హూం ఫట’ అను మంత్రముచే నుపాసించవలెను.
48. లేదా ‘ప్రీం స్త్రీం హూం ఫట’ అని ప్రణావమును విడచి యైనను
49. లేదా ‘ప్రీం స్త్రీం హూం’ అని యత్రబీజమునుగూడ విడచి యైనను (ఇది శాలామంత్రముతో సమానమనబడును.)
50. లేదా ‘బం’ అను నొక్క ప్రణావబీజముచేనై న నుపాసించవలెను.
51. ఈ మంతార్జుక్కరముల యంతరమం దవ్యక్తమైయుండు శబ్దమందు దృష్టినుంచి జపించుట యుపాసనక్రమము.
52. మనస్సుతో మంత్రము (అనగా శబ్దబీజముల) ననుసంధాన మొనర్చుటవలన నవ్యక్తశబ్దినిష్ట యేర్పడును.
53. లేదా అనుజ్ఞాముద్రచే సైనను నిష్టకల్గును. (ఒక రేదైన నడిగి నప్పుడు అనుజ్ఞానిచ్చుట క్షరధూపముగా వ్యక్తముగాని శబ్దమును జేయుదురు. మంత్రజపమం దట్టి శబ్దమనందు దృష్టిచే)
54. అవ్యక్త నిష్టనే యక్కరవిద్యయని యుపనిషత్తులు గానముచేసేను.
55. దీనిని యుద్ధిధివిద్యయని కొండఱనిరి.
56. అనృతమాడరాదు.
57. సత్యమునే పల్చివలెను.
58. వేదాధ్వయనము చేయవలెను.
59. పై మూడింటితో గూడినది శుక్లయొక్క ఉపాసనము.
60. చిత్రోపాసన మితరులవాక్కులందు విహారించునటిది. (ఎట్లునగా),
61. నించాస్తుతులందు (రెండింటియందును),
62. అసంబంధ ప్రలాపములందు లేదా కావ్యలాపములందు,
63. అపస్వర సుస్వరములందు,
64. రోదన గానములందు,
65. తుల్యమైన నాదమును గ్రహించుచుండవలెను.

66. న పరాజ్యుభో భవేత్ ।
 67. నచాభిముఖః ।
 68. ఏతచ్చిత్రాయా ఉషానవమ్ ।
 69. జిహ్వారసన్య సరస్తోవకల్పనాత్ తత్సంగిన్యః సరస్వతీతి నామ ।
-

తృతీయః సుందరీ పటులః

1. సుందరీం వ్యాఘ్యాస్యామః ।
2. తృతీయా సౌ దశను మహావిద్యాను ।
3. సుందరేయ త్రిపురసుందరీ ।
4. జ్ఞానశక్తిః సుందరీ మధ్యమాత్యధిదైవతమ్ ।
5. శబ్దిశక్తో జ్ఞానచ్ఛయాక్షేషకః ।
6. అతో జ్ఞానశక్తిరివ సాపి ।
7. తస్మా న్నాతిప్రసంగః ।
8. ధర్మిణో జ్ఞానస్య ధర్మోజ్ఞాన మియమిత్యేకే ।
9. దీపప్రథయో స్నేజ స్ఫ్వ మివోభయో ర్జానత్వం ।
10. సుతరామథేద ఇత్యనేయి ।
11. అధిష్ఠానత్యేన వ్యవహారే తదేవధర్మి ।
12. శక్తిత్యేన ధర్మః ।
13. ‘రాహోఃశిర ఇతివద్య భేదవ్యవహారః ।

66. పరాజ్యుభుడు కాగూడదు (అనగా నసహ్యించుకొనరాదు).
 67. అభిముఖుడును (అనగా ప్రేతిగలవాడును) కాగూడదు.
 68. అట్టి సమత్వ సాధనము చిత్రింపాసనము.
 69. జిహ్వారసములయొక్క కలయిక చే సరస్న నుపకల్పన చేయు నృట్టి శక్తి గావున ‘సరస్వతీ’ యను పేరీంచు గల్గెను.
-

3. సుందరీ పటులము

1. సుందరిని గుఱించి వ్యాఖ్యానించెదము.
2. ఆమె దశమహావిద్యలలో మూడవది.
3. సుందరియే త్రిపురసుందరి యనబడును.
4. జ్ఞానశక్తియగు సుందరీ విద్య కథించే వతము ‘మధ్యమ’ (గారి).
5. శబ్దశక్తిలో జ్ఞానకళ మిళితమై యున్నది.
6. కనుకనే జ్ఞానశక్తివలె శబ్దశక్తి యుండిను.
7. దీనిని గుఱించి విశేషముగా ప్రసంగించ నక్కరలేదు.
8. ప్రజ్ఞానస్వరూపుడైన ధర్మియొక్క ధర్మమైన జ్ఞానమే సుందరి యని కొండఱనిరి.
9. దీపమునకు ప్రభకుగూడ స్వరూపము జ్యోతియే యగునట్లు ధర్మి ధర్మములకు యులకు జ్ఞానత్వమైప్పాను.
10. ధర్మిధర్మములకు భేదమేమాత్రము లేదని మతికొందరునిరి.
11. ఒకేజ్ఞాన మధ్యపానత్వము బొందిన వ్యవహారముచే ధర్మి యగు
12. శక్తిత్వ వ్యవహారముచే ధర్మమగుననియు, [ననియు.
13. భేదవ్యవహారము ‘రాహువుయొక్క శిరస్నను సామెతను బోలి యుండునని చెప్పబడుచున్నది. (శిరస్న రాహువు, మొండము కేతువు అయినట్లు కథయున్నది. దీనినిబట్టి రాహువు యొక్క శిరస్ననుటలో అభేదము భేదమువలె తోచును)

14. అంతరశాఖాభేదేనేతి వాసిష్టః ।

15. ఆస్యః సంవిదోఽధ్యాత్తుం ప్రథమంపురం చక్షుర్జాగరిత
స్థానమ్ ।

16. ‘పాలసేంద్ర ధనుఃప్రభే’తి నామనీ అత్ర భవతః ।

17. ద్వైతీయం శిర సెజనస్థానమ్ ।

18. విశుద్ధ చక్ర మిత్యేకే ।

19. శంఖిన్యుభయ సంబంధేతి వాసిష్టః ।

20. ‘శిరస్థితా చంద్రనిభే’తి నామనీ అత్ర భవతః ।

21. తృతీయం హృదయం ప్రాజ్ఞస్థానం ।

22. ‘హృదయస్థా రవిప్రభే’తి నామనీ అత్రభవతః ।

23. ఉపనిషదిచాయమావనథ ‘ఇతి’ త్రిరథ్యిస్తం స్థానప్రతయ
ప్రదర్శనాయ ।

24. ఏవం సంవిదః త్రిపురాత్మం వ్యాఖ్యాతమ్ ।

25. అభాధిదైవతమ్ ।

26. మూర్యన్య మండలం ప్రథమం పురమ్ ।

27. చంద్రస్య ద్వైతీయమ్ ।

28. అగ్నే స్తృతీయమ్ ।

29. ద్వైతీయం పురం గగనమిత్యేకే ।

14. ధర్మిధర్మముల అభేదము మూలమునకు శాఖలకుగల సంబంధము నంటిదని వాసిష్టగణపతిముని మతము. (ఈ యుపమానము పై యుపమానమువలె భ్రాంతిని సూచించదు. శాఖలకు మూల మాత్రయైమైన కై ధర్మమునకు ధర్మిభూత మాత్రయ మగుచు నాకేస్వరూపమందున్నట్లు సూచించును.)
15. అట్లిసంవిత్తునకు (జ్ఞానశక్తియైన సుందరికి) అధ్యాత్మమందు జాగరిత స్థానమగు చతురింద్రియము త్రిపురములలో మొదటిపురము.
16. అక్కడ ‘ధాలస్తా’, ‘ఇంద్రధనుఃప్రభా’ అను నామము లామెకు
17. తైజస స్థానమగు శిరస్సు రెండవపురము. [ప్రసిద్ధములు.
18. విశుద్ధచక్రము (అనగా కంఠము) తైజసునకు స్థానమగునని కొండఱందురు.
19. శిరస్సును కంఠమును గలిపి బంధించు శంఖసీనాడి తైజస్థాన మని వాసిష్టగణపతిముని మతము. [ప్రసిద్ధములు.
20. అక్కడ ‘శిరస్మితా’, ‘చంద్రనిభా’ అను నామము లామెకు
21. ప్రాజ్ఞస్థానమగు హృదయమామెకు మాడవపురము.
22. అక్కడ ‘హృదయస్తా’, ‘రవిప్రభాయ్’ అను నామములామెకు ప్రసిద్ధములు. (ఈ విధముగా జాగ్రత్తన్యాప్న సుషుప్త్యావసలలో తీవ్రమై తస్యపురుషునకు చెప్పబడు స్థానము లామెయొక్క పురత్రయముగా వచింపబడెను.)
23. ఆమె యావాసమునగూర్చి త్రిపురోపనిషత్తునందును ‘ఇది, యిది, యిది’ యని ముమ్మారు పేర్కొనుట యామె స్థాన త్రయమును బ్రదర్శించుచున్నది.
24. ఈ విధముగా సంవిత్తునకు త్రిపురాత్మము వ్యాఖ్యాతమయ్యను.
25. ఇంక అధికైవతమునకు జెందిన త్రిపురాత్మమెల్లనగా
26. సూర్యుని మండలము మొదటి పురము.
27. చంద్రుని మండలము రెండవ పురము.
28. అగ్నియొక్క మండలము మాడవ పురము.
29. కొండఱు గగనమును రెండవ పురమనిరి.

30. అధ్యత్తుధిదైవ సాధారణ్యేన త్రీణిపురాణి పరేషామ్ !
31. తన్నతే గగనం ప్రథమం పురమ్ !
32. సూర్యమండలం ద్వీతీయమ్ !
33. హృదయం తృతీయమ్ !
34. సరోవర్సౌషప్య ప్రకాశత్వాత్ సుందర్యేషా !
35. ‘తస్యభాసా సర్వమిదం విభాతీ’తి త్రుతిరత్న భవతి !
36. జ్ఞాన ప్రవదర్శనాయ విషయజ్ఞాన నిరూపణమ్ !
37. యథగ్ని ప్రవదర్శనాయంగార నిరూపణమ్ !
38. మహావాక్య ప్రజ్ఞానశబ్దిన్య విషయజ్ఞానం వాచోఽధః !
39. శుద్ధజ్ఞానం లక్ష్యః !
40. విషయోపరక్తం జ్ఞానం విజ్ఞానమ్ !
41. నిర్విషయం వస్తు !
42. క్రియాతటసం లక్షణం బ్రిహమ్మణః !
-
43. జ్ఞానం స్వరూపలక్షణమ్ !
44. ముముక్షుః సుందరీ ముపాసీత ,
45. సర్వజ్ఞత్వ కామీవా !

30. మతేణింద ఈధ్యాత్మమువలైనే యథిదైవతమును సాధారణముగా చెప్పాదురు.
31. అట్టివారి మతములో గగనము మొదటిపురమగును.
32. సూర్యమండలము రెండవ పురమగును.
33. హృదయము మూడవ పురమగును.
34. (ఈవిధమగు) సరోవర్త్సామ్భవ ప్రకాశమువలన నామె సుందరియనబడెను.
35. ‘ఆమె భాసమానముచేతనే యాసర్వము ప్రకాశించుచున్నది’ యను ప్రశ్నయ్యర మిక్కడ గమనార్థము.
36. జ్ఞానమును గుఱించి బోధించుటకు మొదట విషయజ్ఞానమును నిరూపించురు.
37. అగ్నితత్త్వమును బ్రహ్మించుటకు నిప్పాకణికను నిరూపించునట్టే.
38. మహావాక్యములలో ‘ప్రజ్ఞాన’ శబ్దమునకు వాచ్యారము విషయ
39. లక్ష్మీము శుద్ధజ్ఞానము. [జ్ఞానము.
40. విషయములయందు బ్రీతిగల జ్ఞానము విషాంగమనబడును.
41. బ్రహ్మవస్తువు నిర్విషయమైనది.
42. సృష్టిక రథైన బ్రహ్మకు తటస్ఫుక్రియ లక్షణము. (సృష్టియనగా వ్యాపారము. దానిలో నొకభాగమైనను దానినుండి నివ్వత్తే మైయుండు తటస్ఫుక్రియచే బ్రహ్మ పరోతుమగా ననుభవింపబడుచున్నందున నచలుడైన బ్రహ్మకు తటస్ఫుక్రియ వ్యాపార లక్షణమగును. ఇది నిర్విషయసీతినే సూచించును.)
43. జ్ఞానము స్వరూపలక్షణము (జ్ఞానము ప్రత్యక్షోనుభవమునిచ్చునది గాపున);
44. మోతుము గోరువారంచువలన జ్ఞానశక్తియైన సుందరి నుపాసించవలైను.
45. సర్వజ్ఞత్వము గోరువారును. (సుందరి నుపాసించుటవలన క్రియాతటస్ఫు జ్ఞానము, మూలజ్ఞానముకూడ ప్రాప్తించుననియు,

46. వాక్కా-మతకీభిః ।
47. బ్రిహంత్రు, యోని, శాంతీ, అద్ర, మాయాభిః ; ఖ, భృగు, బ్రిహంత్రు, ఛే, అద్ర, మాయాభిః; భృగు, బ్రిహంత్రు, అద్ర, మాయాభిక్షువా ।
48. తామిమాం శ్రీ విద్యమాహసః ।
49. అసుర్యేషా గాయత్రీ ।
50. తంత్రాణాం సారః ।
51. రమా న్యాయా శ్రీవిద్యయా ।
52. ‘ప్రణవ, మాయా, శ్రీ’ హర్ష్ణయా ‘శ్రీ, మాయా, కామ, వాణి, శ్క్తి’ సంపుటితయా శ్రీవిద్యయా వా ।
53. శుద్ధముపొననం జ్ఞానమూలగవేషణమ్ ।
54. ప్రవత్యగత్యాహం సూఫ్రావవతరణం వా ।
55. ఇయం వై శ్వానరవిద్యే త్యుపనిషది గీయతే ।
56. ఆత్మ విద్యైవ వై శ్వానర విద్య ।
57. ఆత్మహి వై శ్వానరః ।

మొదటిదానిచే కర్తృనుండి మోక్షము, రెండవదానిచే సర్వ
జ్ఞత్వము సిద్ధించుననియు భావము.)

46. వాగ్ఖవకూట, కామకూట, శక్తికూటములు మూడింటితో
గూడిన ప్రసిద్ధయగు త్రిపురసుందరీరూపము (అనగా శ్రీచక్ర
రూపము) చేతను,
47. ‘కవి ఈలప్రీం, హాసకహాలప్రీం, సకలప్రీం’ అను పంచ
దళాక్షరి మంత్రముచేతను నుపాసించవలెను. (ఈమంత్రము
పై సూత్రములో పేర్కొనబడిన రూపమున కన్వయించును
గావున నామేకీ మంత్రాక్షరము లంగములగును, కనుక కవి
చక్రపూజను మంత్రజపమునుగూడ పేర్కొనెను.)
48. దీనినే శ్రీవిద్య యందురు. (అనగా లక్ష్మీసంబంధమగు విద్య).
49. ఆసురీ గాయత్రీ విద్యయనినను నిదియే. (‘అసువు’ అనగా
ప్రాణము; తత్పుంబంధమగునదియై ఆసురీ యనబడెను.)
50. ఈవిద్య తంత్రశాస్త్రసారభాతము.
51. ‘రఘు + అస్తయావా శ్రీవిద్యయూ’ అను పదచ్ఛేదముచే
‘శ్రీం’ అను లక్ష్మీబీజము నంతమందు గల్లిన పై మంత్రము—
అనగా షోడశాక్షరి యనబడు శ్రీవిద్యయగును. అట్టి దాని
చేతను నుపాసించవలెను.
52. ‘ఓం ప్రీం శ్రీం—శ్రీం ప్రీం కీం ఓం సౌః—పంచదశీ—సౌః
ఓం కీం ప్రీం శ్రీం’ అను 28 అక్షరములుగల శ్రీవిద్యచే
నైనను నుపాసించవలెను.
53. శుద్ధిపాసనమెట్టిదనగా జ్ఞానమూలమేది? యని వెతకుట.
54. లేదా, ‘అహమ్యుహా’మైను సూచ్చిత్తయొక్క ప్రత్యేకగతి నవతరణ
మార్గముచే దాని మూలమునకు దించుటయు శుద్ధిపాసనమే.
55. ఇది పై శ్యాసనరవిద్యయని యుపనిషత్తులందు గానముచేయబడెను.
56. ఆత్మవిద్యయే పై శ్యాసనరవిద్య.
57. ఆత్మయే పై శ్యాసనరుడు.

58. అత్మనం జానతా గృహ్యమాణా అపి విషయా భేదేన నాను
ఘూయంతే ।

చతుర్ధి భువనేశ్వరీ పటులః

1. అథ భువనేశ్వరీం వ్యాఘ్రస్యమః ।
2. చతుర్ధి సా దశసు మహావిద్యసు !
3. భువనేశ్వరేవ నామాంతరేణ మాయా ।
4. ఈజ్ఞక్తి ర్యువనేశ్వరీ మధ్యమాత్వధిదై వతం ।
5. జ్ఞానస్య నిమిత్తభూతః హరోవ్యాపార ఈజ్ఞ ।
6. ఈజ్ఞక్తి రిచ్ఛాక్తి రిత్యనర్థాంతరం ।
7. క్వచి దీషహర్షికా సృష్టిః ప్రదర్శితే ।
8. క్వచి దిచ్ఛా హర్షికా ।
9. అవిశేషాదేవ ద్వయోః ।
10. ఈశన్యక్తి విశాలోదేశః ।
11. ప్రతిదర్శక యంత్రే యావద్దల్పిమతి విశాలంపశ్యమోదేశం ।
12. సచ దేశో న యథార్థః ।
13. ఆస్తుద్దర్షప్పే రానుతిరచ్యతే ।
14. విమలేజలే పశ్యమో మహాన్తమాకాశమ్ ।
15. సహా సూర్యేణ దివా ।
16. సహా నక్షత్రేః సహచద్వ్యమసా చ నిశి ।
17. సచ దేశో న యథార్థః ।

58. ఆత్మ సెత్తిగినవానిచే విషయములు గ్రహింపబడుచున్నను నవి తనకంటె భిన్నముగా ననుభవింపబడవు. (తటుస్తు లక్ష్మణ మాత్రకు—బ్రహ్మకు—నిత్యమని పైని వివరింపబడెను. అట్టి లక్ష్మణముచే యూపతిస్తై) యూ వ్యాపారము గ్రహింప వీలగు టుచే విషయగ్రహణ ముండవచ్చును. కాని వాసియం దను భవము వేఱుగానుండును. ఇది పూర్వసిద్ధియందలి విశేషము)

4. భువనేశ్వరీ పటలము

1. భువనేశ్వరిని గుట్టించి వ్యాఖ్యానించెదము.
2. ఆమె దశమహావిద్యలలో నాల్గవది.
3. నామాంతరముచే భువనేశ్వరియే మాయ యనబడును.
4. ఈక్షాశక్తియగు భువనేశ్వరీవిద్య కథించెదము ‘మధ్యమ’.
5. జ్ఞానమునకు నిమిత్తభూతమగు పూర్వవ్యాపారమే యాకు.
6. ఈక్షాశక్తి యిచ్చాశక్తికంకె వే అరముగలని కాదు.
7. స్వమైకి పూర్వమీాకు కారణమైనట్లు కొన్నిశ్లేషలు ప్రదర్శిం
8. మతేకొన్ని యిచ్చాకారణమైనట్లు ప్రదర్శించును. [చును.
9. ఈక్షుకు నిచ్చుకు వ్యత్యాసవిశేషము లేనందున (అట్లు ప్రదర్శిం
10. ఈశ్వరుని యాకుయే విశాలదేశమయ్యెను. [చెను).
11. ప్రతిదర్శక యంత్రమందెంత విశాలము దృష్టికంతకు నగపడునో మన మంతదేశమును చూచెదము.
12. అది యథారమగు దేశము కాదు.
13. మనదృష్టికంటె మించినది కాదు (వేఱుకాదు).
14. నిర్గులమైన జలమందు మహాన్మైన ఆకాశమును చూతుము.
15. పగటిపూట సూర్యనితో సహా చూతుము.
16. రాత్రిపూట చంద్ర నక్షత్రములతో సహా చూతుము.
17. అదియు నిజమగు దేశము కాదు.

18. అస్తి దృష్టి ర్మాతిరిచ్యతే ।
19. స్వేషు దేశశైవమ్ ।.
20. యావతి దృష్టి స్తావాన్నేశో భవతి ।
21. ఈశ్వరస్వయం దృష్టి రఘారా ।
22. తస్తాత్ విశ్వస్వయం దేశశ్చాపారః ।
23. అప్సారశ్చ దేశః పరమాక్షా న్నాతిరిచ్యతే ।
24. తస్తాత్ దృష్టవనేశ్వరీ పరమాక్షః ।
25. విశ్వస్మితి నురమాక్షా భిత్తి స్తానీయః ।
26. క్రియా శబ్ద విజ్ఞానాని చిత్రస్తానీయాని ।
27. తస్తా దృష్టవనేశ్వర్యాం పూర్వః ప్రతితిష్ఠంతి ।
28. విశ్వం ప్రతితిష్ఠత్త త్యుక్తం భవతి ।
29. ఈశ్చ వల్యాం మూలమిచ్చ ।
30. ఆద్యదృష్టి రిచ్ఛేత్యుక్తం భవతి ।
31. ప్రతిదృష్టిశ్చేచ్చాచ్చస్తే తేయేకే ।
32. రసానుభూత్యుదాసీన్యభ్యాం తద్భావాభావనిర్ణయో లోకే ।

33. ఈశ్వరేచ తథాస్యత్ ।
34. సర్వ రసానుభూతిమానీశ్వర ఇత్యేకః పత్తః ।
35. అసంగ ఇత్యేన్యః ।
36. పరమాక్ష ఏవాదితి రుచ్యతే ।
37. అఖండ్యత్వాత్తే ।
38. ఈశ్వరః కశ్యప ఉచ్యతే ।
39. పశ్యతీతి ।
40. అదితిః నర్యేషాం దేవానాం మాతా ।

18. మన దృష్టికంటే వేఱను గాదు.
19. స్వయం దగపడు దేశము వంటిదే.
20. దృష్టి యొంతవఱకు వ్యాపించునో దేశ మంతవఱకే వ్యాపించును.
21. ఈశ్వరుని దృష్టి యపారము.
22. ఆ కారణముచేత విశ్వముయొక్క దేశ మపారము.
23. అపారమైన దేశము పరమాకాశముకంటే వేఱు కాదు.
24. అందువలన (సీశ్వరదృష్టియైన) భువనేశ్వరి పరమాకాశమగును.
25. విశ్వవిషయములో పరమాకాశము గోడవంటిది. [వంటివి.
26. క్రియా శబ్ద విజ్ఞానములు మూడును గోడవై బడు చిత్రములు
27. కనుక భువనేశ్వరియం దా మూడును ప్రతిష్ఠితములగును. (అనగా కాథీ తారా సుందరీలప్రకాశమునకు భువనేశ్వరి తెరవంటిది).
28. ఆమెయందు విశ్వమంతయు ప్రతిష్ఠితమైనట్లను చేపునగును.
29. ఈతు (దృష్టి) యొక్క వ్యాపార మనాడి లతకు మూల ఏచ్చు యగును.
30. (వ్యాపారరూపము బొందని) మొదటి దృష్టి నిచ్చు యనవచ్చును.
31. ప్రతిఫల దృష్టికూడ యిచ్చ యగునని కొండజనిరి.
32. లోకమందు రసానుభవమువల్లను ఉదాసీనమువల్లను ఏ వస్తువు నైన నున్నట్లు లేనట్లు (భావాభావములను) నిర్ణయించు చుంటిమి.
33. ఈశ్వరుని నిర్ణయించుటకు నదే మారము.
34. ఈశ్వరుడు సర్వరసానుభూతిమంతుడని యొక తెగవా రందురు.
35. అసంగుడని యింకొక తెగవా రందురు.
36. పరమాకాశమే అదితి యనబడెను.
37. ఖండముగానిదగులవలన (అ + దితి = ఖండిభూతముకానిది).
38. ఈశ్వరుడు కశ్యపు డనబడెను.
39. చూచినవాడగుటచేత ('కశ్యపః పశ్యకో భవతి' అనునది యక్కర వ్యత్యాసముచే నగుట యిచ్చుట యన్వయింపబడెను).
40. అదితి సర్వదేవతలకు తల్లి (ఈశ్వరదృష్టి).

41. కశ్యవః పితా ।
42. తన్నామ్రా మునిదంపతోఽ ర్వయివహోరః ।
43. తో న దేవానాం మాతా పితరో ।
44. అస్యామేవశక్త్యం సర్వంభువన మోతంప్రోతం చ ।
45. ‘ఆకాశే ఖలు’ గారీతి శ్రుతేః ।
46. తథోవలభైక్షు ।
47. తస్మా దృవనేశ్వరీయ ముచ్యతే ।
48. భువనమహేష్వావ భవతి ।
49. ప్రకర్తతిత్వాత్ ।
50. ప్రకర్తతిత్వం చాస్యా మూలదృష్టిరితి ।
51. ఏవం జగతో దృష్టిమూలకత్వం వ్యాఖ్యతమ్ ।
52. అస్తుదృష్టిరేవ సృష్టిరితి పరే ।
53. స్విష్ణుసృష్టిరేవ సా ।
54. ‘అస్తుత్తే’ శబ్దస్య బ్రిహమైవరత్వేతు న విప్రతిపత్తిః ।
55. త్రయాణం వ్యాపకత్వే ప్రమాణాని దృశ్యంతే ।
56. ‘అదితి రాత మదితి రజనిత్వ’ మితి దేశస్య ।
57. ‘యమోహ జాతో యమోహ జనిత్వ’ మితి కాలస్య ।

41. కశ్యపుడు (ద్రవ్య) తండ్రి (పురాణములం దదితి కశ్యపులను మూలవ్యక్తులనిరి - అనగా నాకాశమాపిణి, బ్రహ్మ).
42. ఆ పేర్లు ఇద్దరు మునిదంపతుల కుంచబడినట్లును వ్యవహారము.
43. వారు దేవతలకు తలిదండ్రులు కొజాలరు.
44. అదితి యను శక్తియందే భువనమంతయు పడుగు పేకవలె రూపొందెను. (వస్త్రమున కసలు రూపము లేకున్నను పడుగు పేకలచే నేర్పడినట్లే).
45. (పడుగు పేకవలె భువనము) ఆకాశమందే యున్నదని గారికి చెందిన శ్రుతివాక్య తెల్పును.
46. దానినిబట్టి విదితమగునది యేమనగా,
47. పై కారణమువలన భువనేశ్వరినే యూకాశముగా వచింపబడిన
48. ఆమెయే భువనమగను అగుచున్నది. [టగును.
49. ప్రకృతియగుటవలన.
50. ప్రకృతిత్వముచేతనే యామె మూలదృష్టి యైవట్లగును.
51. ఈ విధముగా జగత్తునకు దృష్టిమూలకత్వము (అనగా జగత్తుఎప్పి కీశ్వరదృష్టి మూలకారణమనునది) వ్యాఖ్యాత మయ్యెను.
52. మనయొక్క దృష్టివల్ల నే జగత్తు సృష్టింపబడుచున్నట్లు కొండ అందురు.
53. స్వప్నమందు సృష్టివలెనే అదియునని.
54. ‘మన’ యను నస్సుచ్ఛిబునకు బ్రహ్మపరముగా నరముగై కొని నచో (వారియభిప్రాయముతో) భేదమండదు!
55. మూడు వ్యాపకత్వములకు (అనగా పైని వచింపబడిన ద్రవ్య - దృక్ - దృశ్యములకు లేదా పురుషుడు - కాలము - దేశములకు) ప్రమాణము లగపడును.
56. ‘అదితియే పుట్టినది పుట్టికలకు త్సైత్రమైనదియు’ నను నరముగల శ్రుతి వాక్య దేశవ్యాపకత్వమునకు ప్రమాణము.
57. కాలము విషయములో ‘పుట్టినది పుట్టిబోపునదియు యమత్వమును నరముగల శ్రుతి ప్రమాణము.

58. ‘పురుష ఏవేదం సర్వ’ మితి పురుషస్య ।

59. దేశవ్యాపకత్వం వై శాల్యమివ విశ్వస్య ।

60. దైర్ఘ్యమివ కొలవ్యాపకత్వమ్ ।

61. స్వరూపమివ పురుషవ్యాపకత్వమ్ ।

62. తస్మాత్ న్న విప్రతిషేధః ।

63. భువనేశ్వరీ పరమా శాంతా ।

64. సర్వభ్యః క్రియాభ్య ఆత్మానం సమర్ప్య నిశ్చలాతిష్టతి ।

65. పరమాం శాంతిం కొమయమానో భువనేశ్వరీ ముషాసీత ।

66. మాయయా ।

67. ప్రణవ సంపుటి తయావా ।

68. ద్వితీయ శ్చింతామణి రుచ్యతే ।

69. శుద్ధ ముషాసనమ్ ।

70. దృగ్దృశ్యయో రంతరభూత ఆకాశ ఏవ సదా ద్రష్టవ్యః ।

71. సంసారిణాంతు దృష్టేర్మార్గ ఏవ నభః ।

72. న లత్యమ్ ।

73. పృథివ్యాధుష్యపాసనం కష్టమ్ ।

74. ప్రియాఉప్రియోభయస్పదత్వాత్ ।

58. పుచుషవ్యాపకత్వమునకు ‘పరమపురుషుడే యా సర్వమును (బుట్టించి పుట్టినవాడు) అయ్యో’ నను భావముగల ప్రేతి పమాణము.
59. దేశవ్యాపకత్వము విశ్వముయొక్క వై శాల్యముగా నున్నది.
60. విశ్వాసితికి జెందిన దీర్ఘత్వముగా కాలవ్యాపకత్వమున్నది.
61. విశ్వముయొక్క స్వయాపముగా పుచుషవ్యాపకత్వమున్నది.
62. అందువలన విరోధము తొలగినట్టగును. (అదితి భువనేశ్వరీలకు)
63. భువనేశ్వరి పరమమైనది, - శాంతిమయమైనది.
64. సర్వక్రియలనుండి యూత్సును సమర్పించి (అనగా కర్తృత్వము నీశ్వరున కర్పించి) నిశ్చలయై పరాకాశదూపిణి యుండును.
65. కావున పరమమైనదానిని, శాంతిని గోరువాడు భువనేశ్వరి నుపాసించవలెను.
66. ‘ప్రీం’ అను మాయాబీజ మొక్కదానితోగాని
67. ‘ఓం’ అను ప్రణావముతో జేర్చిన మాయాబీజముచేగాని (ఓం ప్రీం ఓం)
68. ఈ యుపాసన చింతామణిని వెనుక చేయునందురు. (ఇంకొక యర్థమేమనగా నీయుపాసన రెండవ చింతామణియనబడునని. చింతామణియను పేరుతో ప్రసిద్ధమై యొక మంత్రమున్నది. దాని నిక్కడ కవి స్నేరించుచుండెను.)
69. శుద్ధిపాసన మెట్లనగా
70. దృక్ - దృశ్యములకు నడుమనుండు నాకాశమును సదాచూచుట ద్వారా శుద్ధిపాసనమగును (ఆకాశమే యూమే కనుక).
71. సంసారమందు మునిగినపారి కాకాశము దృష్టికి మార్గమగు నుపాధివలె దోచును.
72. అంతేకాని లక్ష్మీమైన దైవస్వయాపమువలె దోచదు.
73. పృథివ్యాది స్థూలవస్తువుల నిట్లుపాసించుట కష్టము. (అవియు వ్యాపించినవై నను.)
74. అవి ప్రియాప్రియములు రెండింటి కాస్పుదములగుటచేత.

75. యత్ర ద్వంద్మోపరమ స్తలత్యముత్తమ్ ।
 76. తాదృశ ఆకాశః ।
 77. ఆకాశే న కన్యచి ద్వేషః సంగోవా ।
 78. ‘దర్శనా దబ్ర సదసీతి శోకోట్రత భవతి ।
79. అప్రస్య సదస్తవిం బ్రిహ్మండ సంకీరత్వత్ ।
 80. సేయం హిరణ్యమండానాం సభాద్వోః కనకసభోచ్యతే ।
 81. తత్తేశస్య తాండవం కాలీపటలే వ్యాఖ్యాతం ।
 82. దివం పశ్యన్నాచీణి ప్రతితిష్ఠతి ।
 83. దృష్టావేవ హి తదా దృష్టిః ।
84. ఇయం ‘పరోవరీయసీ’ విద్యోపనిషది గీయతే ।
 85. పరోవరీయా నుదీథ ఆకాశోహి ।
 86. తత్రాకాశ మీశోమేకే వ్యాచషతే ।
87. అభేదా త్తేదుపవద్యతే ।
 88. దృష్టి ర్వ్యస్తేవ హి లక్ష్మీర్థః ।
-

పంచమః భైరవీ పటలః

1. భైరవిం వ్యాఖ్యస్యామః ।
2. పంచమీ సా దశశు మహావిద్యాను ।
3. భైరవేవ త్రిపురభైరవి ।

75. ద్వంద్వముల సేది తాంతింపజేయునో దాని లక్ష్మీము త్తమము.
 76. ఆకాశమట్టిది.
 77. ఆకాశమునకు దేనితోడను ద్వేషములేదు, సంపర్కమునులేదు.
 78. దర్శనమాత్రముచేత నాకాశమైక సదస్యగునని (అనగా చిత్ర విచిత్రములను బ్రహ్మించు వేదిక యగునని) యొక ప్రసిద్ధ శోకము చెప్పాచున్నది. (చిదంబరశ్శైత్ర స్తుతి)
 79. బ్రహ్మాండసృష్టిసంకీర్త్యముచే నాకాశమునకు సదస్య మైప్పాను.
 80. ఆయా హిరణ్యమాకృతి గోళములుండు నాకాశసభనే కనక సభ యనిరి.
 81. ఆకనకసభయం దీశ్వరుని తాండవమును గుట్టించి కాళీ పటల మందు వ్యాఖ్యానింపబడేను. [మగును.]
 82. ఆకాశమును జూచుచున్న దృష్టియందు సాక్షిణిత్వము ప్రతిష్ఠిత
 83. దృష్టియందే లక్ష్మీముంచి చూచుటవలన (దృష్టికి లక్ష్మీమగు నాకాశమదృశ్యము గనుక సులభముగా దృష్టికి దృష్టియే లక్ష్మీమగును)
 84. ‘పరోవరీయనీ’ యని యా విద్యనుపనిషత్తులు స్తుతించేను.
 85. ఉద్విధాకాశమే (అవ్యాక్షబుముగలది) పరోవరీయము.
 86. అక్కడ (అనగా ఉపనిషత్తులలో) ఆకాశమునే కొండ తీశ్వరు డనుచున్నారు.
 87. అభేదమున్నందున నీ యరము యు క్తమై యున్నది.
 88. దృష్టికి (పరా)వస్తువే కదా లక్ష్మీరము.
-

5. భైరవీ పటలము

1. భైరవిని గుట్టించి వ్యాఖ్యానించేదము.
2. ఆమె దశ మహావిద్యలలో నైదవది.
3. భైరవియే త్రిపురభైరవి.

4. పరావాగైషురపీ ।
 5. సుందర్య త్రిపురాత్మేన భై రవ్యాత్రిపురాత్మం వ్యాఖ్యాతం ।
 6. సూక్ష్మశబ్ది జ్ఞానయో రభేదాత్ ప్రాయః ।
 7. దేవతై క్యేపి తత్త్వవిభూతిభేదాత్ విద్యాభేదః ।
 8. మూలాధారే నిష్ఠాఉస్యాః శుద్ధముపాసనం ।
 9. సహి పరాయా ఆలయః ।
 10. అస్య అపి మంత్రః శ్రీవిద్యోచ్యతే ।
 11. అత్ర ఖ భుగ్యగ్నివాగ్నిర్యక్తాభిః ఆదిభీజం ।
 12. ఖ భుగు కామాగ్నిభిర్యక్తే ద్వితీయం ।
 13. ఖ భుగు వహ్ని చతుర్ధశ సరెర్యక్తః తృతీయం ।
 14. సుందర్యమివాత్రాపి ప్రథమం వాగ్ఘవం కూటం ।
 15. ద్వితీయం కామరాజం కూటం ।
 16. తృతీయం శక్తి కూటం ।
 17. అనయా విద్యయా భై రపీ ముషాసీత మోతకామః ।
 18. విద్యా కామోవా ।
 19. ‘జాతవేదస’ త్రిష్టుభేమం కష్టతరణ కామః ।
 20. అస్య ఏవ దేవగణ తృప్తిదం స్వాహేతి నామ ।
 21. స్వాధేతి చ పితృగణ తృప్తిదం ।
-

4. పరావాక్తు భైరవి యగును.
5. సుందరియొక్క త్రిపురాత్మయ్యాభ్యాసముచే భైరవియొక్క త్రిపురాత్మయ్యాసముయ్యెను.
6. సూత్స్కషబ్దమునకు జ్ఞానమునకు మయ్యాముగా భేదము లేనండున.
7. దేవత యొక్కటియైనను తత్త్వవిభూతియందున్న భేదముచే విద్యయందు భేదము గల్లెను.
8. మూలాధారమందు నిష్ఠయే భైరవియొక్క శుద్ధిపాసనము.
9. అదియు పరాసంబంధమైనదానికి (పరావాక్తుగా నన్నయించు కొనవలెను) ఆలయమగుచున్నది.
10. భైరవీ మంత్రముకూడ శ్రీవిద్య యనబడును.
11. మొదటి బీజము ‘హౌర్యి’
12. రెండవది ‘హౌర్యిక్రిం’
13. మూడవ బీజము ‘ప్రశాంతి’
14. సుందరీ విద్యలోవలె మొదటిది వాగ్భవ కూటము.
15. రెండవది కామరాజ కూటము.
16. మూడవది శక్తి కూటము.
17. మోతుమగోరు వాడీ విద్యచే భైరవి నుపాసించవలెను.
18. విద్యను గోరువాడును.
19. “జాతపేదస...” యను త్రిష్టుభ మంత్రముచే భైరవిని కష్టములు దాటగోరువా డుపాసించవలెను. (ఇదిపేదమంత్రము.)
20. ఈ భైరవిశక్తికే దేవగణములను దృష్టిపిబరచు ‘స్వాహ’ యని,
21. పితృగణములను దృష్టిపిబరచు ‘స్వాహ’ యని పేర్లు ప్రసిద్ధములు.

(మనయందు స్నేహితి రెండు రూపములగుచున్నది - వాక్నిట్రైతి, అరథస్నేహితి. వాగ్రూపములకు క్షేత్రమువంటి శ్రుతియే ప్రణవమై, కేవలమైనప్పాడు పరావాక్తున బడుచున్నది. అరథస్నేహితులను గ్రహించు జ్ఞానము నిర్విషయమైనప్పాడు పరాజ్ఞానమైనట్టే. పరాశబజ్ఞానములే భైరవీ సుందరీలు. ఇవి ప్రతేయకస్నేహితిసంబంధమయి.)
(పూర్వపంచక మింతతో ముగిసెను.)

షష్ఠః ప్రచండ చండికా పటలః

1. ప్రచండ చండికాం వ్యాఖ్యస్యాముః ।
2. ష్టో సా శక్తి ర్దశను మహావిద్యాను ।
3. ప్రచండ చండికై వ చిన్నమస్తా నామాంతరేణ ।
4. కాల్యస్తత్తేవన ప్రచండచండికాయా స్తత్త్వం వ్యాఖ్యతమ్ ।
5. అ స్తి కశ్చన విశేషః ।
6. సామాన్యతః పరిణమయిత్రీ విద్యచ్ఛక్తిః కాలీ ।
7. ప్రభోరాయుధభూతా ప్రచండచండికా ।

8. అత ఏవ వజ్రమై రోచనీ యేతివ కథ్యతే ।
9. వజ్రం హ్యయుధం ప్రభోః ।
10. విరోచనస్య శక్తి రైవైరోచనీయా ।
11. విశేషేణ రోచత ఇతి ప్రభురేవ విరోచనః ।

12. వైరోచనీ వా నామతః ।
13. ‘వైరోచనిం కర్మపలేష జ్ఞాపో’ మితి మంత్రోత్త భవతి ।

14. అధిదైవతం తు మధ్యమా ।
15. కాలీ సుందరీ భువనేశ్వరీకొం దేవతా మధ్యమా గౌరియం త్వింద్రాణీ త్యకే ।

16. నామభేద ఏవ న వ్యక్తి భేద ఇతి వాసిష్ఠః ।
17. వ్యక్తిభేదేవా వేషభేద ఏకస్యః ।

6. ప్రచండ చండికా పటులవు

1. ప్రచండ చండికను గుటెంచి వ్యాఖ్యానించేదము.
2. ఆమె దశమహా విద్యులలో నాఱవది.
3. ప్రచండచండికయే చిన్న ముస్త యను నామాంతరము కలది.
4. కాళీ తత్త్వముచే ప్రచండచండికాతత్త్వము వ్యాఖ్యాతమయ్యెను.
5. కాన్ని కొంత విశేషమున్నది.
6. సామాన్యముగా పరిణామములను గల్పించు విద్యుచ్ఛక్తి కాళి.
7. ప్రభువుయొక్క ఆయుధభూతమగు విద్యుచ్ఛక్తి (శాసించునది) ప్రచండచండిక.
8. కనుకనే యామెను ‘వజ్రావైరోచనీయా’ అనియు పిలుచు
9. వజ్రమే ప్రభువుయొక్క ఆయుధము. [చున్నారు.
10. విరోచనుని శక్తికి ‘వైరోచనీయా’.
11. విశేషముగా (వజ్రముచే) బ్రథకాళించు ప్రభువగుటచే విరోచను డయ్యెను. (కనుక వజ్రమందు బ్రథకాళింపజేయ శక్తి వైరోచనీయాయగును).
12. వైరోచనీయనియు పేరున్నది.
13. ‘కర్మఫముల ననుగ్రహించునది వైరోచనీ’ అను నర్థముగల మంత్ర మిక్కడ ప్రమాణము.
14. ఈ విద్య కథించే వతము ‘మధ్యమ’.
15. కాళీ, సుందరీ, భవనేశ్వరీ విద్యలకు దేవతయైన మధ్యమిను ‘గౌరి’ యందురు. ఈమెనే ‘ఇంద్రాణి’ యనియు కొండఱు పిలుతురు. (ఆ యింద్రాణియే ప్రచండ చండిక యగుచున్నది.)
16. నామభేదమేకాని వ్యక్తి భేదము లేదని (అనగా నథిపానతత్త్వముచే నిఱువురు కారని) వాసిష్ఠగణపతిముని యథిప్రాయము.
17. వ్యక్తి భేదమున్నట్లు తోచినయెడల నది యొకేస్వరూపము యొక్క వేషభేదమగును (కాని యితరము కాదు).

18. మధ్యమ జీచీ ద్విన్న వేషో మధ్యమాపి భిన్న వేషా ।
19. అధ్యాత్మమపి కాల్యా స్తత్వేన ప్రచండచండికాయా స్తత్వం వ్యాఖ్యాతమ్ ।
20. అ సే కశ్చన వి జేషః ।
21. సామాన్యతః ప్రాణమావిష్టా కుండలినీ కాలీ ।
22. యోగిషు సుషుమ్నయా ప్రవహంతీ వశ్చాత్మ్రచండ చండికా ।
23. సుషుమ్నయాం చ ప్రచండ చండికా వ్యవహారః ।
24. సా యోగిషు భిన్న మస్తా భవతి ।
25. భిన్న మస్తాత్వంచ కపాలద్వయ భేదాత్ ।
26. న కేవలం మరజే ।
27. జీవిత కాలేపి ।
28. భిన్న కపాలోపి యోగీ జీవితుం శక్నుయాత్ ।
29. ‘వ్యపోహ్య శీర్ష కపాలే’ ఇతి ప్రకుతి రత్న భవతి ।
30. దేవ్య ఏవం భిన్న మస్తాత్వం వ్యాఖ్యాతమ్ ।

18. మధ్యముడైన ప్రభువు (అంతర్యామి) భిన్న వేషముడైనచో మధ్య మయు భిన్న వేషియే.
19. అధ్యాత్మ మందును కాళీతత్త్వముచేతనే ప్రచండచండికయొక్క తత్త్వము వ్యాఖ్యానమైనదగును.
20. కొంచెము మాత్రమిందును విశేషమున్నది.
21. సామాన్యముగా ప్రాణమునావేశించిన కుండలినిశ్కి కాళి యగును.
22. యోగులయందు (అనగా తమోనాశనముచే కుండలినియొక్క యుద్ధారమును సాధించినవారియందు) సుఫుమ్మలో బ్రిహ శించు పశ్చాన్నాడీ శక్తిని ప్రచండచండిక యందురు. (సుఫుమ్మయనబడు నాడి మూలాధారమునుండి వెన్నె ముక ద్వారా శిరస్సువఱకు వ్యాపించి పశ్చాన్నాడీ యనబడు చున్నది. అది శిరస్సును బొందినపిదప శిరస్సునుండి యమృతానాడి యనుపేరుతో రోమ్మువెపున నుండు హృదయము నకు ప్రేలాడును. ఇది పురోనాడి యగును కనుక పశ్చాన్నాడీ విలాసమును మాత్రమే కవి పేరొక్కనినట్లు గ్రహించ వలెను).
23. సుఫుమ్మ యందే ప్రచండచండిక వ్యవహారముగావున. (కాళికి శరీరమంతటను వ్యవహారము).
24. అట్లి (అనగా నామె వ్యవహారమును బొందినట్లి) యోగులం దామె భిన్న మస్త యగుచున్నది.
25. శీర్ష కపాలములరెండింటిని భిన్న మొనర్చుట యేచిన్న మస్తత్వము.
26. మరణకాలమందు మాత్రమే చేయుటకాదు.
27. జీవితకాలమందును (విచ్ఛిన్న మొనర్చునది భిన్న మస్తయగును).
28. కపాలవిచ్ఛేదము బొందియు యోగి జీవించగలడు (కవి కిది స్వానుభవము).
29. ‘వ్యపోహ్య శీర్ష కపాలే....’ అను ప్రుతి యిక్కడప్రమాణము.
30. దేవియొక్క భిన్న మస్తత్వ మిట్లు వ్యాఖ్యానమయ్యాను. (ఈ మె

31. డాకినీ వర్ణిన్యే దేవ్యః సఫ్యై ।
32. ఇడై వ డాకినీ ।
33. పింగలై వ వర్ణినీ ।
34. చిన్నమస్తాయః సుషుమ్మాయః స్వాయత్తత్వాత్ మస్తకం
కరస్థిత మివస్యాత్ ।
35. ఇదమేవ ధైయవిగ్రహే తత్కరస్థస్య నిజమస్తస్య
తాత్పర్యమ్ ।
36. కబంధా దుధతం ర్తుధారా త్రికం నాఢ్యగ్రా దుద్గత మమృత
ధారా త్రికమ్ ।
37. ఏకయా శిరస్తర్పుణమ్ ।
38. ఇతరాభ్య మిడా పింగళయోః ।
39. తద్వారా సర్వస్య దేహస్య ।
40. ధైయవిగ్రహే రత్నికామయోః పొదాభ్య మవష్టంభనేన
కామజిత్వం శక్తే రహ్యజ్యతే ।
41. సిద్ధేషు భగవత్యా అభివ్యక్తిః ।
42. యః సిద్ధా నారాధయేత్ స భగవతీం షష్ఠి మారాధయతి ।
43. ఇత్యధ్యత్తమ్ ।
44. అథాదిలోకమ్ ।
45. దేవయానః పంథాః ప్రచండచండికా ।

కృపను బొంది కపాలథేదసిద్ధి బొందినవారికి పిదప పురోభాగ మందున్న అమృతానాడి తెరువబడి దాని విలాస మనుభవ మగును).

31. డాకినీ వర్ణసీ లిద్దరు దేవియుక్క సఖురాండు. (ఏ రిఅపురుషు మధ్య నున్నందునను మధ్యమ యను పేరీమెకు సార్థకమగును).
32. ఇండా నాడియే డాకిని.
33. పింగళా నాడియే వర్ణసీ.
34. చిన్న మస్తకు సుఫుమ్మయ్యుక్క స్వాధీనముండుట చేత మస్తకము హాస్తగతమైనట్లగును (అనగా స్వాధీనమైనట్లు).
35. థ్రీయవిగ్రహమం దామె శిరస్సు నామె హాస్తమందే యుంచుట కిదియే తొత్పర్యము.
36. కబంధమునుండి వెడలుచున్నట్లు థ్రీయవిగ్రహమందు జూపబడు మూడు రక్తధారలు యోగసిద్ధి బొందినవాని నాడియుగ్ర మనబడు భ్రమధ్యమండి వెడలు మూడమృతధారల కర్మము.
37. ఒక ధార శిరస్సుయ్యుక్క తర్వణముకొఱకు (సహస్రారమందు).
38. మిగిలిన రెండు నిడా పింగళములయ్యుక్క యగుచు,
39. వాని ద్వారా దేహమంతటను తర్వణముకొఱ కగుచున్నవి. (తర్వణ మనగా తడపుట యని గై టొనవలెను).
40. థ్రీయవిగ్రహముయ్యుక్క రెండు పాదములచే రత్నికామము లవపుంభనమగుటబట్టి యామె కామమును జయించు శక్తి నిచ్చునని బోధపడును.
41. సిద్ధులయం దీ భగవతియ్యుక్క స్పృహమైన వ్యక్తప్ర్యముండును.
42. ఎవడు సిద్ధుల నారాధించునో వాడి యాఱవ విద్యాస్వరూపిణి నారాధించినవాడగును. .
43. ఇ టుథ్యాత్మ్ర సంబంధము (ముగిసెను).
44. ఇంక నథిలోకము గుఱించి.
45. (అథిలోకమందు) దేవయానమార్గమే ప్రచండచండికారూపము. (దేవయానమార్గ మనగా Milky way – ఆకాశముమించుగా

46. సా జుష్టో కర్మ ఫలేషు ।
47. దుర్గా నామాంతరేణ ।
48. దుర్గమా హ్యకృతాత్మనామ్ ।
49. ఆదిత్యమండలా దస్తుత్పమమ్మాపర్యంతమస్తి కశ్చన
మార్గః ।
50. సచాసంబ్య శాఖః ।
51. రశ్మయస్తే నాయాంతి ।
52. యావంతః ప్రాణిన స్తావత్యః శాఖః తస్యవధః శరీర ఇహ
రశ్మినాం ఆగమనాయ ।
53. సుషుమ్మాయ ఏవై షా విభూతిః ।
54. సుషుమ్మా నకేవలం శరీరమాత్ర నిష్ఠో నాడీ ।
55. అపి త్వనేకాభిః శాఖాభిః ప్రవంచేస్తితా నాడీ ।
56. సా రశ్మి నధో నయతి ।
57. ఊర్ధవంచ శుద్ధాన్వార్ణిణా న్నరఙే ।
58. ఏకైకా శాఖా తస్యా అనంబ్య మాత్స్కరేణమయా ।
59. సోఉయం దేవయానః పంథా అంతరిష్టో న్నాతిరిచ్యతే ।
60. అతివాంతరిష్టం మహాద్రజ ఉచ్యతే మహార్థిభిః ।

పుప్పాడివలె ప్రకాశించు రేణుమయ భాగము).

46. ఆమెయే కర్మఫలభూతము నిచ్చునది. (అధికై వతమండువలెనే)
47. దుర్గ యను నామాంతరము కలది.
48. కృతకృత్యులు కానివారికి బొందశక్యముగానిదై (దుర్గమై) దుర్గ యనబడెను.
49. ఆదిత్యమండలము మొదలుకొని మనయందున్న సుఖమ్న పర్వంత మొక మార్గమున్నది. (దేవయానమార్గమందు రేణుమయ తేజమాదిత్యమండలమును బొంది ర శీ రూప మగు చున్నది. కనుక సృష్టికార్యమం దొక్కొక్క ర శీయు ప్రభుని ఆయుధశక్తి కప్రులక్షణమని భావింపనగును).
50. ఆ మార్గ మసంభాగ్యకమగు శాఖలు కలది.
51. అందుండి ర శీలు వచ్చుచున్నవి.
52. ర శీ లిక్కడ వ్యాపి శరీరములలో జొరచడుట కెందఱు ప్రాణాలో అన్ని శాఖలూ మార్గమున కుండును.
53. అట్టి విభూతులు సుఖమ్న యందున్నవి. [కాదు.
54. సుఖమ్న యనునది కేవలశరీరమాత్రముచే నిష్ఠబొందు నాడియే
55. అదియు సుఖమ్న మైనను, అనేకశాఖలచే ప్రపంచమందు సిత మైన నాడి సుఖమ్న యనబడును.
56. ఆ సుఖమ్న ర శీలను క్రిందునకు బొందించును.
57. శుద్ధమైన ప్రాణముల కూర్చువ్వగతినికూడ (జీవుల) మరణకాల మున బొందించును.
58. ఆ సుఖమ్న యొక్క శాఖ యొక్క క్రూటియు మఱల నసంభాగ్య కమగు సూక్త రేణుమయమై యుండును.
59. మొదట చెప్పబడిన దేవయానమార్గము (రేణుమయమై ప్రకాశించు నాకాశము) అంతరిక్షముకంటె వేఱుకాదు. (అదియే యంతరిక్షమని భావము).
60. అందువల్ల నే మహార్థ లంతరిక్షమును మహాద్రజ మనిరి.

61. రేఖకూ తాంత్రికై : ।
62. పరశురామ జననీ రేఖకూతు తదంశావతారః : ।
63. సా చ చిన్నమష్టోచ్యతే చిన్నశీర్షత్వాత్ : ।
64. అస్మాకం సుఘమాన్ మార్గే గ్రంథిత్రయ మస్తి : ।
65. ఏకో మూలే : ।
66. న బ్రహ్మగ్రంథి రుచ్యతే : ।
67. అపరో మణిహూరే : ।
68. న విష్ణు గ్రంథి రుచ్యతే : ।
69. ఇతర ఆజ్ఞాచక్రే : ।
70. న రుద్రగ్రంథి రుచ్యతే : ।
71. తేన గ్రంథిత్రయేణాస్మానుశక్తి రంతరిజౌన్నబహుల మవతరతి : ।
72. భిన్నగ్రంథోతు బహులం ప్రవహతి : ।
73. మార్గస్య నిర్మిరోధత్వాత్ : ।
74. సిద్ధానాం వ్యషినాఢి సమషినాడ్య మిలితా మహామహిమాస్యాత్ : ।
75. క్రమేణ గ్రంథినాం మోఙ్కః : ।
76. రుద్రగ్రంథో భిన్నే కైవల్యం హస్తస్థం సౌయైత్ : ।
77. ‘కాశ్యంతు మరణా నుత్కి’ రితి శ్లోకోత్ర భవతి : ।
78. ఇయమేవ కాశీ యదాజ్ఞా చక్రమ్ : ।
79. అత్ర మరణంచ గ్రంథిథేదః : ।

61. దానినే తాంత్రికులు రేషుక యనిరి. (తేజస్వును రేషువులక్రింద విభజించునది).
62. పరశురామజననిష్టైన రేషుకయు నామె యంశావతారిణియే.
63. ఈ రేషుకయు చిన్నమైన శిరస్సువలన చిన్నమస్త యనబడు చున్నది.
64. మనయొక్క సుఫుమాన్ మార్గమందు మూడు గ్రంథులున్నవి.
65. ఒకటి మూలాధారమందు.
66. అది బ్రహ్మగ్రంథి యనబడును.
67. రెండవది ఘణిష్టురమందు.
68. అది విష్ణుగ్రంథి యనబడును.
69. మూడవది యూజ్ఞాచక్రమందు.
70. అది రుద్రగ్రంథి యనబడును.
71. ఈ గ్రంథిత్రయమువలన మనయందంతరిక్షమునుండి (ప్రవహించు) శక్తి బహుళముగా నవతరించుట లేదు.
72. గ్రంథులు భేదింపబడినచో శక్తి బహుళముగా బ్రవహించును.
73. సుఫుమాన్ మార్గమందు నిరోధములు తొలగుటవలన.
74. అని తొలగిన సిద్ధులయొక్క వ్యాపి సుఫుమాన్ నాడి సమపీ సుఫుమాన్ నాడితో మిళితమై మహామహిమగలది యగును.
75. గ్రంథుల మోతుము క్రమప్రకారమగును. (అనగా బ్రహ్మగ్రంథి, విష్ణుగ్రంథి, రుద్రగ్రంథులు వరుసను సాధనబలము కొలది యొకదాని పిదప నొకటిగా వీడును.)
76. రుద్రగ్రంథి భేదనమైన వారికి కై వల్యము హస్తగతమగును.
77. ‘కాశిలో మరణించువారికి ముక్కి’ యను శ్లోకార్థ మిక్కడ వర్తించును.
78. ఈ శ్లోకములో వచింపబడిన కాశియే ఆజ్ఞాచక్రము.
79. అక్కడి మరణమనగా రుద్రగ్రంథి భేదనము. (మరణము గ్రంథికి చెందును).

80. కషాల భేదశ్చ ప్రాగుక్తో గ్రంథిభేద సామేతః ।
81. యోఉన్నరికై నృహతీం శక్తిమిచ్ఛతి స ప్రచండచండికా ముషాసీత ।
82. తన్మంత్రే ప్రణవః ప్రథమం బీజమ్ ।
83. శ్రీ ర్దీవీతీయమ్ ।
84. మాయా తృతీయమ్ ।
85. వాకురీయమ్ ।
86. సప్తాష్టరస్య తన్నామ్నః సంబోధనమ్ తతః.. ।
- 87: తతః కూర్చు ద్వయమ్ ।
88. అభాత్రమ్ ।
89. శిరోఉన్నే ।
90. అనయా విద్యయా నాస్తి కించి దసాధ్యమ్ ।
91. కూర్చు మంత్రేణవా ।
-
92. అభాస్యః శుద్ధముషాసనమ్ ।
93. అంతరూష్మాణం విచింతయేత్ ।
94. అత్ర విచింతనే క్రోధముద్రా భవతి ।
95. అన్వేషణ ముద్రావా ।
96. దుఃఖ ముద్రావా ।
97. లక్ష్మిం మూలాధారే ।

80. పూర్వము చెప్పబడిన కపాలభేదన మిారుద్రగ్రంథి భేదనము నపేత్తీంచి యుండును.
81. అంతరిక్షమునుండి మహాచ్ఛుక్తిని గోరువాడు ప్రచండ చండిక నుపాసించవలెను.
82. ఆ మంత్రమందు మొదటి బీజము ప్రణావము ఓం.
83. రెండవది (శ్రీ) బీజము (శ్రీ)ం.
84. మూడవది మాయూ బీజము ప్రీం.
85. నాల్గవది వాగ్మీజము ఏం.
86. అటుపిమ్మటు సప్తాక్షరియగు దేవీ నామముయొక్క సంబోధ నము ‘వజ్రావైరోచనీయే’.
87. తరువాత కూర్చు బీజ ద్వయము హలాం హలాం.
88. పిమ్మటు అత్రము ఘట్.
89. అంత్యమందు శిరస్సు స్వాహ. { హలాం హలాం ఘట్ స్వాహ. }
90. ఈ మంత్రవిద్య కసాధ్యమైవది లేదు.
91. ‘హలాం’ అను కూర్చమంత్రముతో (అనగా బీజముతో) నైన నుపాసింపవచ్చును. (“రాయస్కామో. వజ్రహస్తం సుద త్తీణం పుత్రోనపితరం హలవే” అను వేదమంత్రము వళ్ళ త్వారో నాడులు రెండింటికి జెందు కూర్చు మంత్రముగా గణింప బడును. కవికి మంత్రదర్శనమైనట్లు కవిచరిత్రనుండి తెలియును. కనుక దానిని సూచించినట్లు గ్రహించినను దోషముండదు.)
92. ఇంక శుద్ధోపాసన మైట్లనగా.
93. అంతరూప్యాణమును చింతించుట.
94. అట్లు చింతించుటయందు క్రోధముద్ర కావచ్చును.
95. లేదా అస్వేషణ ముద్ర.
96. లేదా దుఃఖముద్ర (ఈ మూడు ముద్రలయందును చింతించు మనస్సున కేకాగ్రత కల్గును.)
97. లక్ష్మీము మాత్రము మూలాధారమందే.

98. జ్యోతిర్వీద్యోవనిషత్సు సేయం గీయతే ।
 99. అంతరిక్ష దాత్మని ప్రవహంతిం శక్తింహా ధ్యాయేత్ ।
 100. అత్ర శరీర సమర్పణ ముద్రా ।
 101. ఆదౌ భావయేత్ ।
 102. కాలేనానుభవతి ।
 103. అంతరూప్యానుభవక్షాచ్ఛత్తానుభవా న్నాతిరిచ్యతే ।
 104. స్పృర్షానుభవ ఏషః ।
 105. దర్శనానుభవోఽపరః ।
-

సప్తమః ధూమావతీ పటులః

1. ధూమావతీం వ్యాఘ్యస్యామః ।
2. సప్తమీ ధూమావతీ దశను మహోవిద్యాను ।
3. యయా నాత్మనోఽన్యద్వ్యజానా త్వరమః సా యోగనిద్రా ప్రలయకాలికీ ధూమావతీ ।
4. సర్వకొలానుబంధినీ త్యేకే ।
5. ముక్కానాంచ నిత్యానంద నిద్రా ।
6. సంసారిణాంతు నిద్రా, మూర్ఖు, విస్తృతిశ్చ ।
7. అవిద్యాచ యయా సంసారిణో నాత్తానం జానతే ।
8. అవిద్యా మాయాతో విలక్షణా ।
9. యయైకం బహుధా వశ్యంతి సా మాయా ।

98. దీనినే జ్యోతిర్యిద్వయని యుషనిషత్తులందు గానముచేసికి.
 99. అంతరిక్షమునుండి మనయందు బ్రహ్మాంచుచున్న శక్తినేన
(శుద్ధోపాసనకొఱకు) ధ్యానించవచ్చును.
 100. ఆ సాధనలో శరీరసమర్పణముద్ర యగుచున్నది.
 101. ఆదియందా ముద్రను భావించవలెను.
 102. కాలక్రమమున నది యనుభవసిద్ధమగును.
 103. అంతరూప్యానుభవ మాత్స్యానుభవముకంటె భిన్నముకాదు.
 104. అంతరూప్యానుభవ మాత్స్యయొక్క స్ఫర్యానుభవము. (పరోక్షజ్ఞానము నిచ్చునది).
 105. రెండవది యూత్స్యయొక్క దర్శనానుభవము. (ప్రత్యుత్స్ఫూనము నిచ్చునది).
-

7. ధూమావతీ పటలము

1. ధూమావతిని గుటీంచి వ్యాఖ్యానించెదము.
2. ధూమావతి దశమహావిద్యలలో నేడవది.
3. ఏది యూత్స్యకంటె నుత్కుల్పమైనదేదియు లేదని తెలియజేయటకగునో, అట్టిప్రశయకాల యోగానిద్రయేధూమావతి.
4. ఒక్క ప్రశయకాలమునకేగాక సర్వకాలముల కనుబంధిని యామేయని కొండఱనిరి. (ఎల్లనగా),
5. ముక్కపురుషులయందీమె నిత్యానంద నిద్రయగుచున్నది.
6. సంసారమందు జిక్కు-కొనిన వారియందు నిద్ర, మూర్ఖు, మఱపురూపములతో నున్నది.
7. ఏ యజ్ఞానమువలన సంసారు లాత్స్యను తెలియజాలకున్నారో, ఆ యవిద్యారూపిణిగాకూడ నున్నది.
8. మాయకంటె వేత్తైనది యవిద్య.
9. ఏకమైయున్న ఆత్మను బ్రహ్మాంచులుగా జూపునది మాయ.

10. యయా నంతం నవశ్యంతి సా త్వ్యవిద్యా ।
11. దేవ్యా నిద్రా - బ్రాంతి రూపత్వం పౌరాణికే దేవిసూక్త ఉత్కమ్ ।
12. ఇయమేవ రాత్రిదేవి వేదేషబిధీయతే ।
13. ‘హ్వాయామి రాత్రిం జగతో నివేశినీ’ మితి మంత్రవర్ణోత్త భవతి ।
14. ఇయమేవ దేవ్యాద్వం తమ ఉచ్యతే ।
15. ‘తమ అసీత్తమసా గూహ్లా మగ్రా’ ఇతి మంత్రవర్ణోత్త భవతి ।
16. తమో రూపత్వా దియం ధూమావతీ ।
17. ఆద్యత్వాత్ జ్యేష్ఠా ।
18. అధిదై వతం వరుణానీ ।
19. విశ్వాచ్ఛాటన కామో ధూమావతీ ముపాసీత ।
20. ద్విరనంత ధూమసహితేన శిరోంతేన సంబోధనేన ।
21. శుద్ధ ముపాసనం వ్యతిరేకేషై వ భవతి ।
22. నాన్వయేన ।
23. సర్వ సంకల్పత్వాగే నేత్యుక్తం భవతి ।
24. తదేవ మహామూనమ్ ।
25. సంకల్పేన షూఢై కిమపి నాంతరం కుర్యాత్ ।
26. అంతరకారిణో భయం శ్రాయతే ।

10. ఎల్లపూడు నున్న ఆత్మ సితిని మఱపుజేసి యసత్తునం దాత్మ
బ్రాంతినిచ్చునది యవిద్య.
11. పోరాణిక దేవిసూ క్రములో ధూమావతికి పైని వివరింపబడిన
నిదా బ్రాంతి రూపత్వములు రెండును వర్ణింపబడేను.
(అనగా నీ రెండింటిని యథిష్టించి వానిని గల్పించు దేవత
యని భావము).
12. ఈమెనే రాత్రియను దేవతగా వేదము తెల్పుచున్నది.
13. ‘జగత్తునకు నివేశమగుచున్న రాత్రి నాశ్వనింతు’నని చెప్పా
మంత్రవర్ణ మిక్కడ ప్రమాణము.
14. ఆదిమ తమస్నే యామెయనియు చెప్పబడేను.
15. ‘తమ ఆసీ తమసా గూహ్లా మగ్రి’ మను మంత్రవచన మందు
లకు ప్రమాణము.
16. తమోరూపత్వముచే నీమె ధూమావతి యనబడేను.
17. మొదటి తమస్నగుటవలన జ్యేష్ఠ యనబడేను. (అనగా నవిద్యను
గల్పించునది. ఆత్మను మఱపించు నవిద్యజనించిన పిమ్మటనే
నిదాది యితర తమస్న లావరించును)
18. ఈ విద్య కథిదేవత వరుణాని (అనగా రాత్రి కథిష్టాన్నదైవమగు
వరుణాని భార్య).
19. విశ్వోచ్ఛాటనము జేయగోరవాడు (విశ్వమును స్నేహితినుండి
పాఱద్రోల దలచినవాడు) ధూమావతి నుపాసించవలెను.
20. ‘ధూం ధూం ధూమావతి స్వాహ’ యను మంత్రముచేత.
21. శుద్ధోపాసన మిందులకు వ్యతిరేకముగా నుండును.
22. మంత్రమున కన్యయము కాజాలదు (శుద్ధోపాసనము).
23. సర్వ సంకల్పత్వాగమును బేరోగ్నుచున్నది.
24. అదియే మహామానము.
25. పూర్ణమైన అనుభవమున కేమాత్రమంతరాయము సంకల్పముచే
గల్పించరాదు.
26. అంతరాయమువలన భయము కల్గునని విశ్రుతము.

27. ఇయం భూమవిద్యే త్యపనిషది గీయతే ।
28. తత్త్వహి జ్ఞేయంతర నిషేధః ।
29. అత్తేవ విద్యావిద్యయోః సముచ్ఛయః ।
30. కేవలా త్వవిద్య నిషిద్ధా నిదాదిః ।
31. తదంధం తమః ।
32. కేవలా విద్యాతు నిషిద్ధా విషయజ్ఞానాత్మికా ।
33. తథ్యాయోంధం తమః ।
-
34. సముచ్ఛయేన విద్యావిద్యే ఉపాస్యే ।
35. విద్యాచ హర్షా స్వతస్మిదా ।
-
36. అవిద్యాచ విషయాణామ్ ।
-
37. విషయాఉవిద్యయా మృత్యుం తీర్మాని ।
38. హర్ష విద్యయాఉమృత మశ్చుతే ।
39. విషయాఉవిద్యయైవ హర్షవిద్య భాసేత ।
40. ఏవ మవిద్యాపి విషయాణంచే న్యూక్రిదా భవతి ।
-

27. ఈ శుద్ధోపాసనమును భూమవిద్యగా నుపనిషత్తులు గానము చేసెను.
 28. ఇతర జ్ఞేయభూత ముపనిషత్తులందును నిషేధింపబడెను.
 29. వానియందింకను విద్యావిద్యల సముచ్ఛయము విధింపబడెను.
 30. కేవల నిద్రాదులకు జెందు నవిద్య నిషిద్ధమైనది.
 31. అది యంధకారమగు తమస్ని కనుక.
 32. కేవల విషయజ్ఞానాల్మిక విద్యయు నిషిద్ధమైనదే.
 33. అది మతియు సంధకారమగు తమస్ని గనుక. (అత్మను విశ్వమునుగూడ మఱపించునది మొదటిది. ఆత్మను మఱపించి యూరకుండక అనాత్మతో క్రీడించునది లేదా అనాత్మయం దాత్మభ్రాంతి నిచ్చునది రెండవది.)
 34. ఈ విద్యావిద్యలను సముచ్ఛయముగా (కలిపి) నుపాసించ వలెను.
 35. (విషయముల నెఱుగుటకుగాక) పూర్ణమై స్వతస్మిద్ధమై యున్న ఆత్మ నెఱుగుటకు విద్యచేతను (తెలివి నాత్మశోధనకై వినియోగించుటయు)
 36. విషయములం దవిద్యనుంచుటవల్లను (విషయములు మఱపగుటక విద్యను విషయపరమమాత్రముచేసి, విద్యచే విషయము లనుగాక ఆత్మను మాత్ర మెఱుగుచుండుట యా సముచ్ఛయ మందు విధానము.)
 37. విషయములవంక నవిద్యచే (విషయసంబంధమగు)మృత్యువుదాటి.
 38. పూర్ణవస్తువువై పునరుండు విద్యచే (పూర్ణవస్తు సంబంధమగు) నమృతత్వమును (అనగా శాశ్వతత్వమును) బొందవలెను.
 39. అప్పా డవిద్య విషయసంబంధమైనదియైనను (సముచ్ఛయత్వముచే) పూర్ణవస్తువునకు జెందు విద్యగా బ్రికాశించును.
 40. ఈ విధముగా ధూమావతి యవిద్యారూపిణియైనను విషయముల నుండి (తత్త్వాల విస్తృతినిగాక) విము క్రిం కలిగించును.
-

అష్టముః బగళాముఖీ పటలః

1. బగళాముఖీం వ్యాఖ్యాప్యాముః ।
 2. అష్టమీ సా దశము మహావిద్యాను ।
 3. స్తంభనశక్తి ర్ఘగళాముఖీ ।
 4. అధ్యాత్మం సా శంఖిన్యం నాడ్యం ।
 5. అధిలోకం పితృయాజీ పథి ।
 6. దండనాథా కౌచన మధ్యమాయా అధిదై వతమ్ ।
 7. రిష్ట స్తంభన కౌమో బగళాముఖీ ముపొసీత ।

 8. అంతశ్శుట్రు స్తంభన కౌమోవా ।
 9. ఫేంద్రాగ్ని శాంతి చంద్రైః సంయుక్తైః ।
 10. శుద్ధముపాసన మింద్రయోని విద్యయా ।
 11. ఇంద్రయోనిశ్చ జిహ్వమూలే లంబమానం తైజసలింగమ్ ।

 12. తల్లిక్ష్య ధ్వనం తద్విధ్య ।
 13. అంతర్వ్యాయ సంచార నిరోధేనవా ।

 14. తం హతయోగ మాపుః ।
 15. యో వాయుం స్తంభయేత్ స సర్వం స్తంభయేత్ ।
-

8. బగ్గాముఖీ పటులము

1. బగ్గాముఖీని గుఱించి వ్యాఖ్యనించెదము.
 2. ఆమె దశమహావిద్యలలో నెనిమిదవది.
 3. సంభనశక్తియే బగ్గాముఖీ.
 4. అధ్యాత్మమందామె శంభునీ నాడియాదుండును.
 5. అధిలోకమందు పితృయానమను మార్గమందును.
 6. మధ్యమయొక్క యొకానొక దండనాథ యావిద్య కథిదైవతము.
 7. శత్రువులను స్తంభింపజేయ గోరువాడు బగ్గాముఖీ నుపాసించ వలెను.
 8. అంతశ్శత్రువులైన కామక్రోధాదులను స్తంభింపగోరువాడును.
 9. ‘ప్రీర్ణిం’ అను సేకాక్షరమంత్రముచే నుపాసించవలెను.
 10. శుద్ధిపాసన మిందయోని విద్యచే చేయవలెను.
 11. ఇంద్రయోని యనగా జిహ్వమూలమందు ప్రేలాడు తైజస లింగము (దీనినే కొండనాలుక యందుకు లేదా ఉపజిహ్వ)
 12. దానియందు లక్ష్మీముంచి ధ్యానించుటయే దానివిద్య.
 13. లేదా, లోపల వాయుసంచారమను నిరోధించుటయు శుద్ధిపాసనమే.
 14. దానిని హతయోగమందురు.
 15. ఎవడు వాయువును స్తంభించునో. వాడు సర్వమును స్తంభింపజేసినవాడగును.
-

సవమః మాతంగీ పటలః

1. మాతంగీం వ్యాఖ్యస్యామః ।
2. నవమీ సా దశను మహావిద్యాసు ।
3. సామాన్యతః తారాయా స్త తేవ మాతంగ్యసత్వం వ్యాఖ్యాతమ్ ।
4. అధిదైవతై త్యేపి కించి తత్వభేదాత్ విద్య భేదః ।
5. తత్రావ్యక్తః శబ్దసత్త్వమ్ ।
6. అత్ర వ్యక్తః ।
7. మంత్రిణీ మధ్యమాయా మాతంగ్యధిదైవత మిత్యేకే ।
8. భైరవీ పరావాక్ ।
9. తారా పశ్యంతి ।
10. మాతంగీ వై ఖరీ ।
11. తాటీ రుద్రబ్రహ్మణస్పత్యగ్నినా మలోభేదో వ్యాఖ్యాతః ।

12. మధ్యమా వాక్ మాతంగ్సీత్యేకే ।
13. వై ఖరీ మధ్యమయోరేకం తత్వమిత్యవిప్రతిషేధః ।
14. బ్రహ్మణస్పతి ర్పుహస్పతి • రిత్యవర్ధాంతరమ్ ।
15. తారాయః శుద్ధోపాసనేన మాతంగ్యః శుద్ధోపాసనం వ్యాఖ్యాతమ్ ।

9. మాతంగీ పటలము

1. మాతంగిని గుఱించి వ్యాఖ్యానించెదము.
2. ఆమె దశమహావిద్యలలో తొమ్మిదవది.
3. సామాన్యముగా ‘తారా’ తత్త్వముచే మాతంగీ తత్త్వము వ్యాఖ్యానమైనదగును.
4. అధికైవతమం దైక్యమున్నను స్వల్పతత్త్వఫేదమువలన విద్యా ఫేదమయ్యేను.
5. తార కవ్యక్త శబ్దము తత్త్వము (అనగా నవ్యక్త ప్రణావము).
6. మాతంగికి వ్యక్త శబ్దము తత్త్వము (వ్యక్తప్రణావము).
7. ‘మధ్యమ’యొక్క మంత్రిణి యిం మాతంగీవిద్య కథికైవతమని కొండఱందురు.
8. భై రవి పరావాక్యాగును.
9. తార పశ్యంతీ వాక్యాగును (అవ్యక్తశబ్దము).
10. మాతంగి వైఖరీ వాక్యాగును (వ్యక్తశబ్దము).
11. ఈ మూడింటివలన రుద్రబ్రహ్మాణసృత్యగ్రీను దైవములకు గల స్వల్పఫేదములు వ్యాఖ్యానమైనవి (ఈ మూడును శబ్ద దైవములే).
12. మధ్యమా వాక్యాను కొండఱు మాతంగి యందురు.
13. వైఖరీ మధ్యమా వాక్యాలయొక్క తత్త్వమొక్కటియే గనుక విరోధము లేదు (మాతంగిని మధ్యమా వాక్యానుట).
14. (అట్లే) బ్రహ్మాణసృతియు బృహస్పతియు నొక్క రే.
15. (కనుక) తారయొక్క శుద్ధాపాసనచే మాతంగియొక్క శుద్ధాపాసనము వ్యాఖ్యానమయ్యేను. (వ్యక్తశబ్దమునకు వెనుక

16. మంత్రేతసీ విశేషః ।

17. వాణి హర్షయ మమరేశ్వరః సవిద్యౌయుక్తో తాలవ్యాద్య
 న నర స్వర్ణయుక్తో మూర్ఖన్యాది స్వర్ణపూర్వికో సశేషః
 కచ్ఛపేశః శుండాన్యం సవిద్య ఇంద్రః సశేషః మార్ణవ
 హరి రమునాసిక హర్షయః సవిద్యౌ గణపతి రషి ఎగు రగ్ని
 జలే సంయుక్తో జలం బకోనునాసిక హర్షోవ బ్రహ్మ
 సవిద్యగ్నిః శిర ఇతి తన్మంత్రః ।

నుండు మధ్యమ నాదమును పరిశోధించు సాధనము రెండింటి యందును శుద్ధోపాసనమగును).

16. మంత్రమందు మాత్రము విశేషమున్నది.

17. ‘ఎం నమ ఉచ్చిష్ట చాండాలి మాతంగి సర్వవశంకరి స్వాహా’ అనునది మంత్రము. వాణీ=ఎం; హృదయం=నమ; అమరేశ్వరః=ఉకారము; స విద్యై తాలవ్యాద్యన స్తరస్తరాశ్య యుక్తా=విద్యాబీజమగు ‘ఇ’కారముతో గూడిన తాలవ్యాది స్వర్ప మనగా తాలవరములోని మొదటి హల్లుగు ‘చ’కారమున్నది, తదన స్తర స్వర్ప (హల్లు) మైన ‘ఛ’కారమున్నది యుక్తా (కలుపగా) - ‘చ్ఛి’ యగును; మూర్ఖన్యాది స్వర్పః, ఉమ్మాణశో(మ)యుక్తాః=‘మ’కార ‘లు’కారములు కలుపగా వచ్చు ‘ష్ట’ యగును; స శేషః, కచ్ఛపేశః, శుండాస్త్ర్యః=‘ఆ’కారముతోగూడిన ‘చ’కారమున్నది, శుండాపదములో స స్త్ర్యమగు ‘ంండా’ యున్నది - అనగా ‘చాండా’ అగును; స విద్యః ఇంద్రః=‘ఇ’కారముతోగూడిన ఇంద్రబీజమగు ‘ల’ కారమనగా ‘లి’ అగును; స శేషః సూర్యః=‘ఆ’కారముతోగూడిన సూర్యబీజమగు ‘మ’కారమనగా ‘మా’ అగును; హారిః=త; అనునాసిక పూర్వ్యః స విద్యై గణపతిః=పూర్వ్యమందనునాసికగల విద్యాబీజమైన ‘ఇ’కారముతోగూడిన గణపతిబీజమగు ‘గ’కారము - అనగా ‘జీ’ అగును; భృగుః=స; అగ్ని జలే సంయుక్తే=‘ర’కార, ‘వ’కార సంయుక్తము ‘ర్వ్య’ అగును; జలం=వ; బకః, అనునాసిక పూర్వ్య బ్రిహమ్మ్ర్యు=బక బీజమగు ‘శ’కారము, అనునాసికము పూర్వ్యమున్న బ్రిహమ్మ్ర్యు బీజమగు ‘క’కారము - అనగా ‘శంక’ అగును; స విద్యైగ్నిషిష్ఠః=‘ఇ’కారముతోగూడిన ‘ర’కార మనగా ‘రి’ అగును, శిరః=స్వాహా.

62

ద శ మ హ ఎ ద్య ఱ

18. తారోషానన ఫలేన తదుషాననపలం వ్యాఖ్యతమ్ ।

18. తార్గాపాసన ఫలముచే మాతంగోవ్యాపాసన ఫలము వ్యాఖ్యానమును మైనదిగా నెంచవలెను.

పరా:—పరా పక్షంతీ మధ్యమా వైభరీ వాక్కులను గుణించి శ్రీ వాసిష్ఠ గజపతిముని యొకప్పు దుపస్యనించుచు నొసగిన వివరణ విమా దిగువ సంగ్రహముగా నీయబడుచున్నది :—

పరావాక్క:—ఇది యవ్యక్త ప్రణమము, శుధికాళ మనబడును. ఇది శక్తి కథిన్నము, అవికారి, నిత్యమైనది, ముక్కులరహస్యమేది, ఆత్మసుభూతి నిచ్చునదియై యుండును. విషయములన్నియు దీనిఱుం దసుభవవాసనరూపమున నిమించి లీనమై యుండును. బుఘలు దీనిఱండే లయమును సాధించి జ్ఞానము బడసిరి. ఏ జ్ఞానము వారు పొందగల్లిరో, అదియే పక్షంతీయాపముగా దర్శనమగుటకు వారియందు బరిణమించేను.

పక్షంతీవాక్క:—పరావాక్క త్రియాపాత్మకమై యుండి పరిణామదశయందు రూపత్రయ మగుచున్నది. ఆ తూపత్రయ పరిణామములో మొదటిప్రశ్న, రెండవది మధ్యమా, మూడవది వైభరీ. తేజస్వరూపమగు పరావాక్కమండి యుద్ధవించు నీ మూడును తేజోమయములే. దీనిలో పక్షంతీవాగ్రాప మంత్రిషయములను గ్రహించునదియై, వానిని (ప్రపంచపంసన అను) తనలో ప్రత్యేకముగా ధరించును — అనగా నెన్ని పరిణమించి వలెనో అన్నింటిని గ్రహించి ధరించును గావున పరావాక్క సంవిష్ట నచో ఇది విచ్ఛిన్తగును. దీనికి చూచు శక్తి యుండును. బుద్ధిలో శరస్సునందిది కూడి వ్యవహారించును.

మధ్యమావాక్క:—ఆకాశమం దిది చరియించుచు సమప్రీగానే యున్నను, సమయము ననుసరించియు వ్యస్థియైక్క గ్రహాలోపాధి ననుసరించియును సువ్యక్తమగుచుండును. దీనినే గజపతి యందురు. జపము జీవుపుండ నాదశక్తి యో సమప్రీరూపమగునుబౌంది యోకాశమందు నశించక నును, నును. అది తీరుగవలయువారి కుపకరించుచుండును గావున సంఘజపముయైక్క. ఫలము వ్యాఖ్యాతము కాగలదు. నూర్య చంద్రగ్రహణ సమయములు, దొర్చు జపమున కిదియే ఫలము.

వైభరీవాక్క:—ఇది యింద్రియ సంబంధము, జగన్ముఖము. క్షీని నామతర్యమును మతలించినప్పుడు గజముఖమగును (అనగా తీరుగబడిన ‘జగ’ ముఖము.).

దశమః కమలాత్మికా పటులః

1. కమలాత్మికాం వ్యాఖ్యస్యామః ।
2. దశమీ సా దశను మహావిద్యాను ।
3. కమలై వ కమలాత్మికా ।
4. సుందర్య స్తత్తేవనౌ కమలాత్మికాయా స్తత్త్వం వ్యాఖ్యతమ్ ।
5. సుందర్యః శుద్ధోషాసనేన కమలాత్మికాయః శుద్ధోషాసనం వ్యాఖ్యతమ్ ।
6. తత్త్వైవ్ కేయప్యధిదై వత భేదాత్ విద్యాభేదః ।
7. తత్త్వ మధ్యమస్యపత్ని దేవతా ।
8. అత్ర తూతమన్యి ।

9. ఆస్యా అపి మంత్రః శ్రీవిద్యోచ్యతే ।
10. ప్రథమోష్ట్రగ్ని శాంతి చంద్రీః సహిత్తైః సభవతి ।
11. అనయా కమలాత్మికా ముషాసీత మోక్షకామః ।
12. వై భవ కామోవా ।
13. ఇతి దశమహావిద్య స్తంత్ర సారభూతాః ।
తదే తత్పాద శతోనే నార్థసహప్రేణ సూత్రాణాం మహా విద్య వివరణం భవతి ।

ఇతి శ్రీ భగవన్మహార్షి రఘుణానై వాసినో వాసిష్ఠస్య నరసింహాసోః గణపతి ముసేః కృతీః దశమహావిద్యసూత్రం సమాప్తమ్.

10. కమలాత్మికా పటులము

1. కమలాత్మికను గుణించి వ్యాఖ్యానించెదము.
2. ఆమె దశమహావిద్యలలో పదియవది.
3. కమలయే కమలాత్మిక. (లక్ష్మీ)
4. సుందరి తత్త్వముచే కమలాత్మికా తత్త్వము వ్యాఖ్యానమయ్యెను.
5. సుందరియొక్క శుద్ధిపాసనచే కమలాత్మికయొక్క శుద్ధిపాసనము వ్యాఖ్యానమైనటగును.
6. తత్త్వములం దీ విద్యలు రెండింటి కై క్యమున్నను, నథిదేవతావ్యత్యసముచేత విద్యలు వేఱయ్యెను.
7. సుందరివిద్యలో దేవత మధ్యముని పత్రి యయ్యెను.
8. ఇక్కడ దేవత యుత్తమునిపత్రి యగుచున్నది. (కనుక హృత్సుమలాత్మికగా నీమె నెంచవలెను. అప్పాడు సహాస్రార్థిపూన సుందరికి నీమెకు గల నథిదేవతాతత్త్వశేదము విశదమగును.)
9. ఈమొయొక్క మంత్రముకూడ శ్రీవిద్య యనబడును.
10. ‘శ్రీం’ అను సేకాక్షరమే మంత్రము.
11. మోక్షకాము డీ మంత్రముచే కమలాత్మిక నుపాపించవలెను.
12. వైభవము నపేణ్ణించువాడును.
13. ఇట్లు తంత్రసారభూతములగు దశమహావిద్యలు (ముగిసెను). ఇవి 475 సూత్రములచే నిబద్ధమై, మహావిద్య వివరణమగుచున్నవి.

(ఉత్తర పంచకమలాడ ముగిసెన. మనయం దాత్మస్తుపుత్తి యితరస్తుపుతులకాల్చయమ్. ఆత్మస్తుపుత్తియే ‘అవామ్యుహ’ మృసు ప్రత్యేకలక్షణము. ఇది శబదుగను జానముగను స్నానించుచున్న ఉదున దీనికి కాత్మణభూతమగు క్రియాజ్ఞానశక్తులు, సుఖరణలక్షణమైన ఆకాశము పూర్వపంచకమందు వచింపబడెను. ఇతరస్తుపుతులకు మూలమైన స్తుపుత్తిని శోధించువాసియొక్క మనస్సు తపోలక్షణము బౌందును, దాని సనుగ్రహించు దేవతాతత్త్వమునే యుత్తరఘంచకమనుండి గ్రహింపదగును.) ఇట్లు శ్రీ భగవన్నుహరి రమణాంతేవాసియు, వాసిమనరసింహునిపుత్రుడును అగుంచిపతిమునిచే రచింపబడిన దశమహావిద్యానూత్తీగ్రంథము సమాప్తము.

మనో విద్యాది సూలోవళి

ద్వితీయ భాగము

అన్యసూత్ర గ్రంథాష్టకము

1. గాయత్రీ వ్యాఖ్యాన సూత్రము.
2. యోగ వ్యాఖ్యాన సూత్రము.
3. సీతా వ్యాఖ్యాన సూత్రము.
4. కృష్ణ వ్యాఖ్యాన సూత్రము.
5. రుద్రకుటుంబ సూత్రము.
6. ఇంద్రేశ్వరాభేద సూత్రము.
7. సృష్టి సూత్రము.
8. రాజయోగసార సూత్రము.

గాయత్రీ వ్యాఖ్యనమ్

1. గాయత్రీం సావిత్రిం వ్యాఖ్యస్యామః ।
2. యయా విప్రాణాం ద్వీతీయం జన్మకిల భవతి సంస్కృతానామ్ ।
3. జ్ఞానశక్తేః సావిత్రీ నాతిరిచ్యతే ।
4. సవిత్రుర్ రణ్యగర్భస్యేయం శక్తి రితి ।
5. తాం గాయత్ర్యా సముష్టాసతే ।
6. యాం మహాతా తపసా దదర్మ భగవాన్మిశ్రో మహార్షిః ।
7. గాయత్ర్యా స్పవితాదేవతతేతి శ్రుతే రమ్మక్రమణికా వచనాచ్చ మస్తన్య పురుషో దేవతతేతి కేచిన్మన్యంతే ।
8. పురుషశ్చ మన్మలాన్రవ్యర్తి ।
9. న మన్మల మాత్రమ్ ।
10. య ఏషో వ్రుదిత్యై హిరణ్యయః పురుషోదృశ్యత ఇతి శ్రుత్యా నిరూపితః నః ।
11. ధ్యేయస్వదా సవిత్ర మన్మల మధ్యవత్రీ నారాయణ ఇతి ప్రాచాం ధ్యానశ్లోకోత్ర సమర్థకో భవతి ।
12. ముక్తా విద్రుమేత్యది ధ్యానశ్లోకా తప్యసిధ్మ న్మారీత్యపరే ।

13. గాయత్రీ సావిత్రీ సరస్వతీతి త్రీలింగ నిర్దేశేభ్యశ్చ ।
14. మన్మలింగమ్ భర్తసో ధ్యేయత్వ నిర్దేశా న్నపంసక పరమ్ ।

గాయత్రీ వ్యాఖ్యానము

1. గాయత్రీ సంబంధమైన సావిత్రీ విద్యను వ్యాఖ్యానించేదము.
2. దేనిచే సంస్కరింపబడినప్పాడు విప్రులకు ద్వితీయజన్మ ఖలున త్యాంచబడునో (ఆవిద్యను).
3. జ్ఞానశక్తి కంటె సావిత్రీ వేఱుకాదు.
4. ఈము సవిత్రుని హిరణ్యగర్భ శక్తి యని ప్రసిద్ధి.
5. ఈమును గాయత్రీ మంత్రముచే నుచాసింతురు.
6. ఏ మంత్రమును భగవాన్ విశ్వామిత్ర మహార్షి మహాత్రర తపస్సుచే దర్శించేనో.
7. గాయత్రీమంత్రమునకు దేవత సవిత్రుని శ్రుతియు అనుక్రమఃి కయుకూడ చెప్పాచున్నందున కొండఱు పురుషుడు దైవమని తలచుచున్నారు.
8. పురుషుడైనచో మండలాన్తర్వర్ణి.
9. మండల మాత్రుడు కాదు.
10. ‘ఆదిత్యమండలాంతర్వయం దగపడు హిరణ్యాయపురుషుడే అతడు’ అని చెప్పిన శ్రుతిచే నీ పురుషుడే నిరూపించబడేను,
11. ‘ధ్యేయస్తుదా సవిత్రమండల మధ్యవర్తి నారాయణా...’ అను ప్రాచీన ధ్యానశోకముకూడ నిక్కడ సమర్థించుట కగును.
12. కాని కొండఱు ‘ముక్తావిద్రుమ...’ అను ప్రసిద్ధ ధ్యానశోక ముచే త్రీరూపిణిగా (మండలాన్తరమందున్న దానిని) తలచుచున్నారు.
13. గాయత్రీ, సావిత్రీ, సరస్వతీ యను పదములు త్రీలింగ నిర్దేశ ములగుట వల్లను అట్లు తలచుచున్నారు.
14. మంత్రలింగమునుబట్టి ధ్యేయవస్తువుగా నిర్దేశించబడిన ‘భర్త’ అను పదము నపుంసక లింగపరము.

15. వసుతస్తు నత్తి ।
16. న పుమాన్ ।
17. న నవుంసకమ్ ।
18. సర్వలింగాపేతమ్ యంతిగ్రంచిద్వన్తు ।
19. తస్య సరై వీలింగైః శాస్త్ర వ్యవహారో దృశ్యతే ।
20. నదేవ శోమ్యైతి నవుంసకేనారంభే ।
21. అనేన జీవేనాత్మునేతి పుంలింగేన మధ్యే ।
22. తేజః పరస్యాం దేవతాయా మితి త్రీలింగేనాంతతః ।
23. హిరణ్యయ పురుషాకృతి సంబధాత్ తస్య పురుషత్వేన ధ్యానమ్ ।
24. శక్తి రూపతయా త్రీత్వేన ।
25. గాయత్రీ చ ఛందః ।
26. న దేవతా ।
27. ఛందసి దేవతా దృష్టిః కేవలా భావనా ।
28. కేషాంచిత్పువితు రితి షష్ఠీ ధర్మి పరా ।
29. భర ఇతి ద్వితీయా ధర్మపరా ।
30. తన్మతే సవితా జ్ఞాతా ।
31. భర్తా జ్ఞానశక్తిః ।
32. కేషాంచి చ్ఛరీర పరా షష్ఠీ ।
33. శరీర పరా ద్వితీయా ।
34. తన్మతే సవితా హిరణ్యయపురుషాకృతిః ।

15. అది వస్తుతః త్రీయు కాదు.
16. పురుషుడును కాదు.
17. నపుంసకమును కాదు.
18. సర్వలీంగా పేత్తుమైన నొకొనొక వస్తువది.
19. దాని కన్ని లింగములతోడను శాస్త్రమందు వ్యవహార మగపడు చున్నది.
20. ‘అది సద్గ్యస్తువే, ఓసోమా (శిష్టాయ్)’ యని నపుంసకలింగముతో నారంభించెను (ఛాందోగ్య ప్రశ్నలి).
21. ‘అనేన జీవేనాత్మనా...’ అని ప్రశ్నతి వాక్య— మధ్యయందు పుంలింగపరమగుచు,
22. ‘తేజః పరస్యాం దేవతాయూం’ అని త్రీలింగపరముగా నంత మగుచున్నది.
23. హిరణ్యాయ పురుషాకృతి సంబంధమున్నందున దానికి థ్యానము పురుషపరముగను.
24. శక్తిమాపముగా నున్నందున త్రీపరముగను చెప్పబడెను.
25. గాయత్రీ యనునది ఛందస్ను మాత్రమే.
26. దేవత కాదు.
27. ఛందస్ననందు దేవతాదృష్టి కేవల భావనామాత్రము.
28. కొందఱు ‘సవిత్తుః’ అను మష్టివిభక్తికలది ‘ధర్మి’ పరమనియు.
29. ‘భర్తః’ అను ద్వితీయ విభక్తికలది ‘ధర్తు’ పరమనియు తలతురు.
30. వారి మతములో సవిత్తుడు జ్ఞాత (ధర్తు) యగును.
31. భర్తన జ్ఞానశక్తి యగును (ధర్తఃః).
32. మతీకొందఱు మష్టివిభక్తితోగూడిన సవిత్తుని శరీరపరముగను.
33. ద్వితీయ విభక్త్యాంతమగు ‘భర్తః’ శరీరి పరముగను (ధర్తు భర్తములను మార్చి) చెప్పిరి.
34. వారి మతములో సవిత్తశబ్దము హిరణ్యాయపురుషాకృతికి జెందును (అనగా మండలమునకు)

35. భర్తసదన్తరభూతం వస్తు ।
36. వరేషాం షష్ఠీ ద్వితీయయోరేకార్ధత్వమ్ ।
37. రాహోః శిర ఇతివత్ ।
38. చిదేవ షోఉర్ధ్రః ।
39. ద్వితీయ మర్థమృజాం మన్యతే వాసిష్టః ప్రకరణాత్ ।
40. ప్రథమంవా హిరణ్యయ పురుషాకృతి నంబంథాల్తాయగేన ।
41. మాన్తువర్ణిక ఉత్తరోఉర్ధ్రశ్చ అధ్యాత్మికః ।
42. అముషోయైదేశేనాన్య ధ్యాన ముహదిష్టం భవతి ।
43. ధీ మూలాన్వేషణం ధ్యానప్రకారః ।
44. యథా లక్షణం ద్యేయత్వాత్ ।
45. అత్రముష్ట దృష్టిరుత్కుర్చ్ఛాత్ ।
46. అగమానాం సార అసురీగాయత్రీ పంచదళాశ్రీ మధ్యమన్య జ్ఞానశక్తిః ।
47. నిగమానాం సార అర్షీగాయత్రీ సావత్రీ ।

48. ఇతి స్తుత్యారింశతా సూత్రాణాం గాయత్రీవ్యాఘ్యనంభవతి.

35. ‘భర్త’ శబ్దము తదంతరభూతమైన వస్తువునకు జెందును.
 36. ఇంకొక వర్గమువారు సవిత, భర్త పదము లేకార్థదాయకము లందురు.
 37. ‘రావులవుయొక్క శిర’ స్పృనినట్లు.
 38. వారి భావమేమనగా సవిత భర్తలుభయులకు స్వరూపము చిత్రే కనుక భేదము లేదని.
 39. పై మూడు మతములలో రెండవయర్థము (32-35 సూ॥) నరి మైనదని ప్రకరణము ననుసరించి వాసిష్ఠగణపతిమనితలచును.
 40. హిరణ్యయ పురుషాకృతి సంబంధమును వదలనందున మొదటి యరమును సమంజసమే.
 41. మంత్రవర్ణములోని యుత్తరార్థభాగముమాత్రమాఖ్యాతిశ్చికము.
 42. ఈ యుద్ధమువల్ల నే దానికి (ఆభాగమునకు) ఖ్యానముపదేశింపబడేను.
 43. బుద్ధి మూలము నస్వేషించుట ఖ్యానప్రకారము.
 44. ఖ్యానలక్ష్మణమువంటిదే ధ్వయవస్తువుకూడ (బుద్ధి లక్ష్మణము, బుద్ధిమూలమందున్న జ్ఞానవస్తువు నొక్కచే తత్క్షముగలవి.)
 45. ఆవిధముగా నతిశయించిన దృష్టియందు బ్రాహ్మించును.
 46. మధ్యముని జ్ఞానశక్తికి చెందిన (సుందరికి చెందిన) పంచదశాక్షరి మంత్ర మాగమములకు సారమై ‘అసురీ గాయత్రీ’ యన బడును.
 47. నిగమములకు సారమై సావిత్రీ (ఈమెయు జ్ఞానశక్తియే) సంబంధ మగుచున్న మంత్రము ‘అర్థి గాయత్రీ’ యనబడును (అనగా బుషి దర్శనమైనదని భావము.)
 48. ఇట్లు 47 సూత్రములచే గాయత్రీ వ్యాఖ్యానమయ్యెను.
-

యోగ వ్యాఖ్యానమ్

1. యోగం వ్యాఖ్యానయమః ।
2. తప ఉషాసనం యోగశ్చేతి పర్వయాః ।
3. పదమిదం ప్రాధాన్యేన పతంజలి వోపయుక్తమ్ ।
4. యోగశిథ్తవృత్తి నిరోధ ఇతి తస్య లక్షణం తేనోక్తమ్ ।
5. వ్యతిరేకత స్తత్ ।
6. అన్వయత ఆలోచనం యోగస్య లక్షణమ్ ।
7. ఆలోచనం ఏవ చిత్తవృత్తి నిరోధః ।
8. ఆలోచనం చ తపః ।
9. తదేవోషాసనమ్ ।
10. ఆలోచనే స్వాత్మస్థితిరపి వృత్తిరితిచే స్మాలచ్ఛేదః ।
11. పశ్య విస్తృతవస్తునోఽంతరారఙే నిజాం స్థితిమ్ ।

యోగ వ్యవ్యానము

1. యోగమును గుఱించి వ్యాఖ్యానించెదము.
2. తపస్సు, ఉపాసనము, యోగము అనునవి పర్యాయపదములు.
3. ‘యోగ’ పదమును ముఖ్యముగా పతంజలి యుపయోగించెను.
4. చిత్తవృత్తి నిరోధమే యోగమని యతడు దాని లక్ష్యమును బేరోక్కనెను.
5. ఈ యుర్ధవము వ్యతిరేకముగా నున్నది.
6. అన్వయమువలన యోగలక్షణ మాలోచనమగును.
7. (ఎట్లనగా) చిత్తవృత్తి నిరోధమనునది యాలోచనము.
8. ఆలోచనమే తపస్సుకూడ అగును. (ఆలోచనము రెండు విధములుగా నున్నట్లు తెలియుచున్నది. వృత్తులను నిరోధించుట మాత్రమే లక్ష్యమైనప్పుడొలోచనము విషయాత్మికమగుచు మనస్సగును. ఇతరవృత్తులను నిరోధించు నాలోచనముకూడ వృత్తియని తెలిసి యెవడు దానినికూడ దానిమూలమును బొందించుటకై మూలసంబంధమగు నాలోచనచేయునో వాని కది యోగము లేదా తపస్సగును. కనుకనే యాలోచనపదమునకు వ్యావహరికారము మనస్సైననను, ధాత్వర్థము తపస్సగును. పతంజలి నిర్వ్యచనములో వృత్తినిరోధాలోచనము మనస్సంబంధమైనను యోగమనుట ధాత్వర్థమునకు వ్యతిరేకమగుచున్నదని [గ్రహించవలెను])
9. తపస్సగునటి యాలోచనమే యుపాసించదగినది.
10. ఆలోచనము స్వాత్మసితిని గుఱించి యున్నప్పాడుకూడ వృత్తియే యనినచో మూలసిద్ధాంతమునకే భంగము కల్గను.
11. నిజస్థితిని లేదా స్వాత్మసితిని గుఱించిన యాలోచన మెట్లుండు ననగా మఱచిపోయిన వస్తువును గుఱించిన స్నేహితిని జీవించమనట్లుండును.

12. సయోగ సత్తపః ।
13. మృగయమాణో లబ్దివ నివర్తతే ।
14. యోగీత్వన్యస్య లభివ్యస్యాభావాత్ నిత్యం మృగయత ఇవ ।

15. అనాత్మ జిజ్ఞాసో రాలోచనం మార్గంమ్ ।
16. ఆత్మజిజ్ఞాసో రోధనః ।
17. పశ్య దుఃఖే నిజాం స్థితిమ్ ।

18. స యోగ సత్తపః ।
19. దుఃఖితః శిష్టభోగ్యజాత సన్నికర్మాత్ పునర్నివ ర్తతే ।

- 20 యోగితు జితభోగ్యజాతత్వా న్నజాతు చి న్నివ ర్తతే ।
21. సుషుమ్మాయః సంవిత్పూహాప్రార పర్యంతం ప్రవహాతి ।
22. తత్త్ర మానసస్థాన మాసా ద్వార్తాషా శీతా భవతి ।
23. సాశీతా సర్వనాదీద్వారా శరీరే ప్రవహాతి ।

12. అదియే యోగ మదియే తపస్సు.
13. బాహ్యవస్తువును గుత్తించి యట్లు వెతకువా డా వస్తుస్నుత్తి లభ్యమైన తోడనే వెతకుట మానును.
14. ఇతర వస్తుప్రాప్తినిగుత్తించి యథాపముగల యోగియైనచో తా బొందవలసినది తనకంటె వేఱుకానందున నిత్యము వెతకు చున్నట్లుండును. (అనగా నితని యాలోచనము నిత్యవ్యాపారముగలది గానున వృక్షాల్ని యనబడదు. బాహ్యమైన విషయ వస్తుస్నుత్తిని వెతకు వాని యాలోచన మనిత్యమై వృత్తి సంబంధమగునని గ్రహించవలెను.)
15. అనాత్మ జిజ్ఞాసువునకు (అనగా విషయస్నేహితిఓఱకు వెతకువానికి) ఆలోచనమే మార్గము (ఇది మనస్సుంబంధము.)
16. ఆత్మ జిజ్ఞాసువునకు యోగము మార్గము. (ఇది తపస్సుంబంధాలోచనము).
17. సంసారమనెడి దుఃఖజీవితమందున్న వాడు (అనగా తానానంద మయ్యడైన ఆత్మ యని తెలియక విషయానుభవములం దభి మానియై కర్తృకు, జన్మజరామృత్యువులకు వశ్యడై దుఃఖంచు వాడు) దుఃఖనివారణకై వెతకి చూడదగినది తన నిజస్సితియే.
18. అట్లు చూచు సాధనమే యోగ మదియే తపస్సు.
19. సంసారి తన ప్రారభ్య కర్తృ (భోగ్యజాతము) ననుభవించి తిరుగ సంసారమునకే మఱలును. (అది యిచ్చు ననిత్య సుఖాను భవమునే యభిమానించుచు).
20. యోగియైనచో భోగ్యజాతము (నభిమానరాహిత్యముచే) జయించినవాడై సంసారమున కెన్నడు మఱలడు.
21. సుఖమ్న ద్వారా సంవిత్తు సహస్రారమువలకు బ్రివహించును.
22. అక్కడ (చంద్రమండలమనబడు) మానసస్థానము బొంది సహజముగా ప్రభుత్వతాపముగలదియైనను శీతలముజెందును.
23. ఆ శీతలసంవిత్తు సర్వనాడులద్వారా శరీరమున బ్రివహించును.

24. సంవిత్పృవాహా మధ్య సేతుం బధీత న యథా మానన స్థానం న ప్రాప్తుయాత్ ।
25. బ్రహ్మమధ్య ఇత్యైకః ప్రకారః ।
26. సేతుబంధో నామ స్థాపనం ధ్యానేన ।
27. తదా సంవిదః ప్రభుత్వం వూర్జం స్యాత్ అవిభక్తత్వాదశీతల్వాచ్ ।
28. బ్రహ్మమధ్య స్థాపితాయః సంవిదోఽగ్రమేవ లక్ష్యం స్యాత్ ।
29. కంర ఇత్యవరః ప్రకారః ।
30. తత్త సంవిదో మధ్యమేవ లక్ష్యం స్యాత్ ।
31. హృదయ ఇత్యన్యః ప్రకారః ।
32. తత్త సంవిదో మూలమేవ లక్ష్యం స్యాత్ ।
33. యః సంవిదోఽగ్రే ప్రతితిష్టతి న విశ్వేషరుషే ప్రతితిష్టతి ।
34. యః సంవిదో మధ్య ప్రతితిష్టతి న త్రైజసేషరుషే ప్రతితిష్టతి ।

24. అది మొదటి ప్రకారమున మానసస్థానము బొందకుండుటకు దాని ప్రవాహం మధ్యమందు సేతువును బంధించవలెను.
25. సేతుబంధము భూమధ్యమందు గావించవలెనని యొక పద్ధతి.
26. అక్కడి ధ్యానముచే సంవిత్తు నక్కడనే స్థిరపరచి స్థాపించుటకు సేతుబంధ మందురు.
27. అప్పాడు సంవిత్తుయొక్క ప్రభుత్వమవిభ క్రమేయుండుటవల్లను అశీతలమై యుండుటవల్లను పూర్ణమై యుండును. (దీనిని బట్టి మానసస్థానమును బొందిన సంవిత్తుయొక్క ప్రభుత్వము మానసస్థానముచే నపహారింపబడినదియై విభ క్రమగుచున్నట్లు తెలియగలదు.)
28. భూమధ్యమందు స్థాపింపబడు సంవిత్తుకు లక్ష్మీము దాని యుగ్ర మందును.
29. సేతుబంధము కంఠమందు జేయవలెననుట యింకొకపద్ధతి.
30. అక్కడై నచో సంవిత్తుకు లక్ష్మీము దాని మధ్యమందగును.
31. హృదయమందు సేతుబంధమని మతియొక పద్ధతి కలదు.
32. అక్కడ సంవిత్తుకు లక్ష్మీము దాని మూలమందగును. (ఈ విధమగా మానసస్థానముతో సంయోగమగాని సంవిత్తు హృదయమునుండి సుఫుమ్మ ద్వారా శిరస్సును బొందినను పురోనాడి యందే సీతమై పశ్చాన్నాడీమార్గమునకు సలించని దగుచు పూర్ణవస్త్యనుభవము నిచ్చును. అయితే యా పురోనాడి యందది త్రిప్రకారములుగా స్థాపనమగుటనుబట్టి మూలపురుషానుభవమును గూడ త్రిప్రకారములుగా ధరించునని విదితమగును. ఇది యోగియొక్క లక్ష్మీస్థానము ననుసరించి యుండును.)
33. ఎవడు సంవిదగ్రమందు బ్రతిష్టితుడో వాడు విశ్వపురుషుని యందు బ్రతిష్టితుడగును.
34. ఎవడు సంవిన్నధ్యమందు బ్రతిష్టితుడగునో వాడు తైజసపురుషుని యందు బ్రతిష్టితుడగును.

35. యః సంవిదో మూలే ప్రతితిష్ఠతి స ప్రాణజీవురుషే ప్రతి
తిష్ఠతి ।
36. దేహాన్వయత్రచ ప్రవర్హాణాత్ జడసంయోగేన విభక్తత్వేనచ
సంవిదః శక్తిః సంసారిషు క్షీయతే ।
37. తతశాచత్తా పరిభూయతే బాహ్యః ।
38. కేవలాయం నాడ్యం విలసనాత్ యోగిషు సా విజృంభతే ।
39. తతశాచత్తా న పరాభూయతే బాహ్యః ।
40. మానసస్థాన సంయోగాత్ సంవిచ్ఛితత్వేన నశక్తిమతీ
సంసారిషు ।
41. తదభావేన శక్తిమతీ యోగిషు ।
42. జ్ఞానా యొంద్రియ సాపేక్షత్వాత్ సంసారిషు సంవిదల్పజ్ఞా ।
43. స్వతంత్రత్వా దోయిషు దూరజ్ఞా ।
44. ఇయం పురోనాడీ మవలంబ్య యోగస్వ పద్ధతిః ।
45. ప్రవధమ మాకాశాత్ ఏకాం శక్తి మాత్త శిరసి నిపతంతీం
ధ్యయేత్ ।

35. ఎవడు సంవిన్చాలమందు బ్రతిష్టితుడగునో వాడు ప్రాజ్ఞ పురుషుని యందు బ్రతిష్టితుడగును.
36. దేహమందు (మానసస్థాన సంయోగవశమున) సంవిచ్ఛుక్కి యితరత్త బ్రవహించుట వల్లను, జడవస్తు సంయోగముచే విభక్తమగుటవల్లను సంసారులందు తీణించుచున్నది.
37. అట్లు బాహ్యగతమగు సంవిత్తవలన నాత్మై పరాభవింపబడిన దగుచున్నది
38. కేవల సుఫుమ్మానాడియందు (ఇదియే పురోనాడి, యమృతా నాడి యనబడును. పశ్చాన్నాడియందు సుఫుమ్మా యిడా వింగళ నాడుల సంయుక్తమగుచుండును గావున కేవల సుఫుమ్మా నమృతానాడిగా యొఱుగవలెను.) విలసించు సంవిత్తగల యోగియందా సంవిత్త విజృంధించును (పూర్ణత్వముకొఱకు.)
39. కనుక నటి సంవిత్తవలన నాత్మై బాహ్యముచే పరాభవింప బడుట లేదు.
[శక్తివంతమగుట లేదు.
40. సంసారులందీ సంవిత్త మానసస్థాన సంయోగవశమున శీతలమై
41. మానసస్థానమునం దభావముచే యోగియందు సంవిత్త (మఱి యొకవిధముగా — అనగా తపస్సు కొఱకు) శక్తివంతమగు చున్నది.
42. జ్ఞానము కొఱకీ సంవిచ్ఛుక్కి యింద్రియముల నపేణ్ణించి సంసారు లందల్ని జ్ఞానము గలదగుచున్నది.
43. ఇతరోపాధి నపేణ్ణించక స్వతంత్రమై యోగులందీ సంవిత్త దూరజ్ఞానముగలది యగుచున్నది.
44. అట్టిది పురోనాడి నవలంబించు యోగవద్దతి.
45. (ఇంక పశ్చాన్నాడియందు యోగవద్దతి యెట్లనగా) తోలుత సాధకు డాకాశమునుండి తన శిరస్సులోని కొకానొక శక్తి పడుచున్నట్లు (భావించి) భ్యానించవలెను.

46. అనంతరం శిరసో మూలాధార పర్యంతం నిపతంతిమ్ ।

47. ఇయం వశ్చాన్నాడీ మవలంబ్య యోగస్య వద్ధతిః ।

48. ఇదం స్తు చత్వారింశతా సూతార్పిణొం యోగవ్యాఖ్యానంభవతి ।

సీతా వ్యాఖ్యానమ్

1. సీతాం వ్యాఖ్యాసాయమః ।
2. ఆది కావ్యస్య యా నాయికా ।
3. సూర్యచంద్రీ విద్యుదగ్ని పుష్పపల్లవ మణి హిరణ్యదౌ సర్వ
జన నయనానందినీ కాంతి రస్తి సా శ్రీరచ్యతే దేవి ।
4. సీతా సర్వాంగేషు శోభనో త్తమో త్తమా నారీ ।
5. తస్మా చ్ఛిర్యాయోంశః సాధారణ దృష్టాయిః ।
6. సతా మీశ్వరార్పితో నిష్టా-మకర్మరాశిర్యజ్ఞ ఉచ్యతే ।
7. యజ్ఞశ్చ విష్ణుర్యజ్ఞోవై విష్ణు రితి శ్రుతేః ।
8. యథా సకామవ్యషికర్మమయః పురుషః సంసారీ తథా
నిష్టా-మ సమష్టికర్త మయోఽవతారః ।
9. దాశరథిం రామం స్తుమ మవతార మాహూః ।
10. సకామ వ్యషి కర్మణామేవ ఫలాని వర్షశత భోగ్యాన్యాహూః ।
11. కిముత సమష్టికర్త జః ఫలమ్ ।

46. అనంతరము శిరస్మనుండి మూలాధార పర్వంతమది పడు చున్నట్లు ధ్యానించవలెను.
 47. ఇది పశ్చాన్నాడి నవలంబించు యోగపదతి యగును. (ఇట్లు శక్త్వపతరణమును ధ్యానించువారియందు కుండలిని విజృంభించి యారోహణమగును. ఇది ఫలము. అప్పుడు పురోనాడికూడ స్వాధీనమగును).
 48. ఇట్లు 47 సూత్రములచే యోగవ్యాఖ్యానము మగిసెను.
-

సీతా వ్యాఖ్యానము

1. సీతను గుఱించి వ్యాఖ్యానించెదము.
2. ఆదికావ్యమైన రామాయణమున కేవతే నాయకరాలో (ఆ సీత).
3. సర్వజనులకు నయనానందమునిచ్చ సూర్య, చంద్ర, విద్యుత్, అగ్ని, పుష్ప, పల్లవ, మణి, హిరణ్యాదుల కాంతిని శ్రీచేవి యందురు.
4. సీత సర్వాంగశోభనయై యుత్తమోత్తమ నారీమణి యయ్యెను.
5. ఆ కారణమువలన సాధారణాచృష్టికిగూడ నామె లక్ష్మీయంకయే.
6. సత్పురుషులయొక్క యాశ్వరార్పిత నిష్ఠామ కర్మరాశి యజ్ఞ మనబడును.
7. యజ్ఞ మే విష్ణువనుటకు ‘యజ్ఞావై విష్ణుః’ అను శ్రుతిప్రమాణము.
8. సక్కామమగు వ్యాపి కర్మమయుడైన పురుషుడెట్లు సంస్థారియగునో అల్పై నిష్ఠామమగు సమప్తి కర్మమయుడైన పురుషుడవతార మగును.
9. దశరథ పుత్రుడైన రామునిగుఱించి యేడవ యవతారమందురు.
10. సక్కామమైనటి వ్యాపికర్మలయొక్క ఫలమునే నూత్తాలది సంవత్సరములవఱకు ననుభవింపవచ్చునందురు గదా.
11. సమప్తికర్మల ఫలమింక చెప్పనేల!

12. యజ్ఞమయస్యావతారస్య భోగాయ కిమహి ప్రస్ఫువ్యం స్యా న్నియత్తా ।
13. సత ఏవ సృష్టి ర్మాసతః ।
14. అ స్తి కాచన దేవతా ।
15. సా నియతి మారాధయితుం స్వయమప్యవతరతి ।
16. తామేవ లక్ష్మీ మాహుః ।
17. రామస్యానుభూతయే పర్యాప్తం పలం సీతా ।
18. రూపే శిలే వాచిచ మధురా ।
19. అస్తోకంతు చరితే మధురా ।
20. అయ్యానిజాం సీతా మాహుః హర్యై ।
21. అవవిధాంకేచిత ।

22. అత్రేయం చర్చ భవతి ।
23. అష్టాం సూర్యై ప్రవథమాహతి స్తతః సోమోజాయతే ।

24. తస్య వర్జన్యే తతో వర్షమ్ ।
25. తస్య పృథివ్యం తతో ఉన్నమ్ ।
26. తస్య పురుషే తతో రేతః ।
27. తస్య త్రియాం తతః పురుషః ।
28. ఏవం పంచాహతయో జన్మి ప్రయోజికాః ।
29. తస్మా దయోనిజత్వమేవ న సంభవతి త్యేకః వక్షః ।
30. దేవతా ముక్తపురుషోవా లోకానుగ్రహయ భువమవతరేత్ ।

31. తత్రాహతి సంఖ్య క్వచిదాదృతా స్యాన్తాపిత్రో రనుగ్ర హయ ।
32. క్వచిత్తుత్తాతీయస్యమేవాహతౌ శరీరధారణం మాహాభాగ్యత్ ।

12. యజ్ఞ మయుడైన యవతారపురుషునియొక్క భోగము కొఱకు పుట్టుట కేదేని నియమింపబడును.
13. సత్తునుండి పుట్టును, అసత్తునుండి పుట్టజాలదు.
14. అందుకొఱ కొకానాక దేవత యున్నది. [చున్నది.]
15. ఆమె ధర్మము నారాధింపజేయుటకు స్వయముగానే యవతరించు
16. ఆమెనే లక్ష్మీ (శ్రీ) యందురు.
17. రాముని యనుభవముకొఱకు ఫలించినదే సీత.
18. రూపమందు, శీలమందు, వాక్కునందుగూడ నామె మధురయే.
19. మన రామాయణ చరిత్రవల్లను నామె మధురయే.
20. పూర్వులు సీత నయోనిజ యనిరి.
21. కొందత్తామె నపవిదురాలనిరి (అనగా తల్లిదండ్రులచే విడువబడి యింకొకరిచే చెంచబడినది. ఇంకొక అర్థము పాపములేనిది.)
22. ఇక్కడ చర్చ వచ్చును.
23. సూర్యునియందుదకములకు ప్రథమాహాతి కల్గును. అందువలన సోముడు పుట్టుచున్నాడు.
24. ఆ సోమునకు పర్జన్యునియందాహాతి. దానివలన వర్షము పుట్టు చున్నది.
25. ఆ వర్షమునకు పృథివియం దాహాతిచే అన్నము పుట్టుచున్నది.
26. ఆ యన్నమునకు పురుషునియందాహాతిచే రేతస్సు పుట్టును.
27. ఆ రేతస్సునకు శ్రీయందాహాతివలన(మఱల)పురుషుడు పుట్టును.
28. ఈ పంచాహాతులు జన్మను గలిగించునటివిగా చెప్పబడును.
29. ఆ కారణముచేత సీత కయోనిజత్వమసంభవమని కొందఱందురు.
30. (చర్చకు సమాధానమెట్లనగా) దేవతకాని ముక్కపురుషుడుకాని లోకానుగ్రహము కొఱకు భూమియందవతరించు చుండును.
31. ఒకొక్కక్కప్పుడటి యవతరణము కొఱకాహాతి సంఖ్య మాతా పితరుల ననుగ్రహించుట కాదరింపబడును.
32. ఇంకొక్కప్పుడు దానికి మూడవయాహాతియందే తనయందున్న మహాభాగ్యమువలన శరీరధారణము సంభవించును.

33. అవతీర్ణస్యామాతయో న షాతపరాయః ।
34. అపి త్వైవతరణ వర్యాయః ।
35. అవతరతః పతతోవా మార్ ఏకః ।
36. భౌతికరసో గుహ స్వశక్తి రజీడప్రాయః పతతి ।
37. వ్యక్త స్వశక్తిశిఖజ్ఞ లితో ఉవతరతి ।
38. అవతీర్ణస్య భూమండలం ప్రతిపన్నస్య తృతీయస్యామామా
భావేవాపి మనోబలేన కార్యధ్రం శరీరం భవితుం శక్య
మిత్యక్తం భవతి ।
39. తస్మా దయోనిజత్వం నా సంభవిత్వపరః పతః ।
40. సీతా ‘పతి దేవతానాం’ నిదర్శనమ్ ।
41. యత స్తాంగేపి భర్తరి నిష్ఠితా ।
42. సీతాయః ప్రభుత్వం భూతేష్యపి దదృశే ।
43. హామూమచ్ఛివా ఉశంసాయా మగ్నా ।
44. ఆత్మనః ప్రవేశేవ ।
45. అవకాశ ప్రార్థనా సమయే భువి ।

33. అవతరించువాని విషయములో ఆహాతులు జారిపడునటివిగా నుండవు.
34. మటి యెట్లుండుననగా నవతరణమగునటివిగా నుండును.
35. అవతరణమునకు పతనమగుటకుగూడ మార్గ మొక్కటియే.
36. భౌతికరసము గు ప్రమేన స్వశక్తిగలదియై జడప్రాయమగుచు పతనమగుచున్నది. (వ్యక్తమగుటకు కామ్యఫలవాసనలను బొంది వానిశక్తిచే వ్యక్తమైనప్పాడు జడప్రాయమగుననియు, నిష్టమకర్మఫల ద్రవ్యమును బొందినప్పాడు — అనగా యజ్ఞద్రవ్యమును బొందినప్పాడు న్నిజశక్తిచే వ్యక్తమై చిత్రేజ ప్రాయమగుననియు గ్రహింపదగును.) [చును.
37. స్వశక్తిచేతనే వ్యక్తమై భౌతికరసము చిజ్యలితమై యవతరించినటిన్ని, భూమండలమును బొందినటిన్ని, తృతీయమైన ఆహాతియందే (అనగా వర్షాహాతిఫలముగా బుట్టుచున్న మనస్సారభూతమగు అన్నమందే) మనోబలముచే కార్యార్థమైన (కారణా) శరీరమును బొంద శక్యమగునని చెప్పవచ్చును.
38. ఆకారణము వలన నయోనిజత్వ మసంభవము కాదని యింకొక పతుమువారందురు.
39. పతియే దైవమని భూవించు పతివ్రతలకు సీత నిదర్శనము.
40. ఎందువల్లననగా (భర్తచే) విడువబడినను భర్తయందే నిష్ఠ జూపెను. [రించును.
41. సీతయొక్క ప్రభుత్వము పంచమణభూతములయందును గోచ
42. లంకాదహన సమయమందా హనూమంతుని క్షేమమామె కోరి నప్పాడతని తోకనంటియైన్న యగ్ని మన్నించుటయందును,
43. ఆమెస్వయముగా నగ్నిప్రవేశమైనర్చినప్పాడు చితినంటిన యగ్ని తన్న మన్నించి ముట్టుకుండుటయందును,
44. అవకాశము (స్తులము) కొఱకు ప్రార్థించినప్పాడు భూమి ప్రవేశమునిచ్చుటయందును (నామెకు భూతములైపైగల యధి కారము స్పష్టమయ్యెనని భావము).

46. లంకావాన సమయే ఫోరేణోపవాసేన తస్యా అపారం
యోగవైఫవం వ్యాఖ్యాతం భవతి ।
47. పత్య రపి దేవతేవాభూత సా భగవతీ ।
48. ఏతాంహి విగ్రహారూపాం రామః సిషేవే త్యాగేఱపి ।
49. సంకీర్ణ్య సీతా పుణ్యచరిత్ర ।
50. సమఖ్యాస్య సీతా కమలాతి కాయా అవతారః ।
51. తదిదం పంచాశతా మాత్రాణోం సీతా వ్యాఖ్యానం భవతి ।
-

46. లంకావాస సమయములో ఘోరమైన ఉపవాసముచే నామె యొక్క అపార యోగవైభవము వ్యాఖ్యాతమైనది.
47. భగవతియైన సీత తనభర్తకు గూడ దేవత యయైను.
48. (ఎట్లనగా) రాము డామెను విషిచినను నామెను విగ్రహమాప ముచే సేవించెను.
49. అట్లి పుణ్యచరిత యగు సీత కీర్తింపబడుచున్నది.
50. ఉపాసింపదగిన సీత కమలాత్మికయొక్క యవతారము.
51. ఆ యా 50 సూత్రములచే సీతా వ్యాఖ్యానమయైను.

సీతావ్యాఖ్యాన సందర్భములో రామాయణ కావ్యమందు వాల్మీకి యొసగిన యంకెల సంకేతమును గుఱించి గణపతిముని యూపన్యసించిన విషయము లిక్కడ జొందుపరచబడుచున్నవి :—

1. సీత వివాహకాలమునాటికి రాముని వయస్సు 16 సంవత్సరములనియు, సీతతో గూడి యరణ్యవాసమున కేగుసమయమునక 25 సంవత్సరములనియు వాల్మీకి రామాయణమునుండి తెలియును.

2. 14 సం॥ లరణ్యవాసముజేసి రావణునితో యూదము ముగించుకొని వచ్చునరికి రామునక 39 సం॥లు నిండియుండును. లేదా 40 సం॥లు వయస్సున నుండును.

3. అట్లి రాముడు పుట్టక పూర్వము దశరథుడు బిడ్డలులేక 60 వేల సం॥లు గడపిన మాట మానవుని ఆయుఃప్రమాణము యగముల ననుసరించి వ్యతాయసము జెందవచ్చునను బ్రాంతిని గల్పించుచున్నది.

4. అక్కెల వానరసైన్యమయొక్క సంఖ్య లంకాద్విపము బట్టుట కవకాళము లేనంతగా నన్నది.

5. ఇలాషై రాముడు ‘దశవర్ష సహస్రాణి దశవర్ష శతాని చ’ అని చెప్పు బడినంత కాలము నివసించియుండెను. ఈ కోకవచనమునుబట్టి ($10,000+1,000$) అని లెక్కించినచో రాముడు రావణ సంహరమును 40 సం॥లు వయస్సున దాటక పూర్వమే ముగించియు భూమిపై 11,000 సం॥ లుండెననుట యసందర్భముగా దోచును.

6. ఆ యగములోని ఆయుఃప్రమాణము వేలకొలది సంవత్సరములైనచో రాముని యరణ్యవాసమును గోరినప్పాడు కైక 14 సం॥లు మాత్రమే కోరుట వింత

యగును. దీనినిబట్టి వార్త్స్కి కొన్నిచోల్ల లెక్కలను మానవధర్మమున కసగుణముగను, మతికొన్నిచోల్ల ను తేర్చికొన్నాడుగాను నిచ్చినట్లగపడును.

7. అంతేగాక కృతయాగమునాటికే వేదము ప్రమాణముగా వెలసినందున వేదములోని ‘పశ్యేమ శరదశ్వతమ్’, ‘శతాయుః పురుషః’ అనునట్టి వాక్యములాయుఃప్రమాణము నీనాటివలెనే 100 సం॥లని పేరొక్కనుచుండేను. స్నేహులు కూడ 100 సం॥ల నంగికరించేను. దీనినిబట్టి పురాణములం దాయుఃప్రమాణము వేదవిరుదుముగా వచింపబడినట్లగపడును.

8. అప్పైనను, అంకెలలో సహస్రములు శతములు నున్నప్పు డొక లక్ష ఛారముండి యుండునని తోచకపోదు, ఈ రహస్యము నెఱిగినచో వార్త్స్కిప్రోక్త ప్రమాణముల యదారము విశదమగును.

9. అది యొట్లనగా, 100 లో మూడంకెలు, 1,000 లో నాలు, 10,000 వేలలో నైదు, ని ట్లన్ని యంకెలో అంత విలువ నా సంఖ్యకు గ్రికొనవలెను.

10. ఈ విధముగా ‘దశవర సహస్రాణి దశవర శతాని చ’ అను సంఖ్య వచనమునక 10×4+10×3=70 సం॥ము లను నరము వచ్చును. అనగా రావణ సంహోరము వఱకు రాముని జీవితమందు 40 సం॥లు ‘గడుచిన పిదప నతదు భూమి యందు 30 సం॥లు మాత్రముండేనని విశదమగును.

11. దశరథుని, పత్కములో బిడులకొఱక దుఃఖభరితుడై యొకొక్క సంవత్సరము వేయి సంవత్సరములంత భూరముగా గడుపినట్లంచినచో 60,000 సం॥ము లనగా 60 సం॥లకు పిదప బిడు లతనికి బుట్టినట్లన్నయమగును. పిష్టుటు రామున కిఱువదియైదు సం॥లు వయస్సున వచ్చినప్పు డతునికి వనవాసము విధించి దశరథుడు చనిపోయెను. కనుక నతని జీవిత మొత్తము 45 సం॥ లగును.

12. ఈ సందర్భములో కాళిదాసు చెప్పిన ‘కించి దూనం శరదామయుత్’ మ్మును వాక్యములో సంఖ్యను నిర్ణయించు పదము ‘యుత్’ మని గ్రహించినయెడల యు=1, త్త=6 అను నతుర సంకేతముచే యుత్=16 అగును. కచపయ సిద్ధాంత నియమము ననునరించి యిం సంఖ్యను తిరుగచేసినచో 61 అగును. దానికి కొంచె మూనము లేదా తక్కువ కనుక 60 సం॥ లని పైని పేరొక్కనబడిన సంఖ్య వచ్చును.

13. ఇట్లే రామాయణము శతకోటిసహస్రశోకప్రోక్తమనినప్పుడు శతకోటి=మిx8=24 గావున 24,000 శోకములచే నిబద్ధమైనదగును.

కృష్ణ వ్యాఖ్యన మీ

1. కర్మం వ్యాఖ్యనసాధ్యమః ।
2. న విష్టో రష్టుమొఱవతారః ।
3. ఉపనిషత్తు యజ్ఞవలోగ్ర్యదాలక పిప్పలాద ప్రభుతయ
అచార్యః బ్రూయనే ।
4. తేజాం సర్వేషా మహేకోఽప్రతిమానం పరమాచార్యో
5. గీతా స్తుతే రయం హస్యపదేష్టా । [నః కర్మః ।]
6. గీతాః ఖలూపనిషదాం వివరః ।
7. అసకృదావర్తి చన్ద్రోకాత్మ్రోచ్యతోవా పురుషో భువి జన్మ
ప్రాత్మః సర్వః సంసారి ।
8. న స్వేచ్ఛనైవ కర్మాంగా ప్రారబ్ధవా నృవతి ।
9. అవతారస్తు లోకానుగ్రహయావతీర్ణో ముక్త పురుషః ।
10. దేవోవా ।
11. తస్య సర్వేషు లోకేషు కామచారో భవతీతి క్రుతే ర్ఘృతస్య
మానవలోకాగమన మవిరుద్ధమ్ ।
12. దేవస్య చ
13. తస్య పృథివ్యన్తి సంసారహేతుభూతం నాస్తి కర్మి ।
14. తస్మాత్మార్యార్థ మవతీర్ణస్య తస్య యజ్ఞేన ప్రారబ్ధవత్వం
సాధ్యత ।
15. యజ్ఞశేష్యరార్పితః సతాం కర్మరాశిః ।
16. క్రతుమయః పురుష ఇతి క్రుతిః ।
17. యథా సంసారి కర్మమయః తథావతారో యజ్ఞమయః ।
18. యజ్ఞశ్చ క్రతురేవ ।
19. విశేషస్తు వ్యాప్తిసమప్తి భేదాత్మి ।
20. యజ్ఞశ్చ విష్టః ।

కృష్ణని గుటీంచి వ్యాఖ్యానము

1. కృష్ణని గుటీంచి వ్యాఖ్యానించెదము.
2. అతడు విష్ణువుయొక్క యెనిమిదవ యవతారము.
3. ఉపనిషత్తులందు యజ్ఞ వల్యక్యుడు, ఉద్గాలకుడు, పిప్పలాదుడు యొదలగువా రాచార్యులుగా వినబడుచున్నారు.
4. వారికి మనకుగూడ అప్రతిమాన పరమాచార్యుడు కృష్ణుడు.
5. ఇతడు గీతా స్నేహితి కుపదేష్ట.
6. గీత యుపనిషత్తులకు దూపాంతరము.
7. మాటిమాటికిగాని చంద్రలోకమునుండి జారినటులగాని వచ్చు పురుషులందరు భూలోకమున జన్మప్రాప్తిచే సంసారము బొందుచున్నారు.
8. వారు తమ కర్మచేతనే ప్రార్బముగలవా రగుచున్నారు.
9. అవతారపురుషుడైనచో లోకానుగ్రహము కొఱ కవతరించిన
10. (లేదా) దేవుడు కావచ్చను. [ముక్త పురుషుడగును.
11. 'అతడు సర్వలోకములందు స్వేచ్ఛ సంచారి' యని చెప్పు శ్రుతి వలన ముక్తని మానవలోకాగమనము విరుద్ధము కాజాలదు.
12. దేవునికైనను (అట్టి యాగమన మసంభవముకాదని భావము.)
13. దేవుని ప్రత్యేక జన్మకు హోతుభూతము సంసారకర్మకాదు.
14. కనుక కార్యార్థ మవతరించుట, కతనికి యజ్ఞ మే ప్రార్బ వతుగా నుండును.
15. యజ్ఞ మనగా నీశ్వరార్పితమైన సత్పురుషకర్తాశి.
16. పురుషుడు క్రతుమయుడని శ్రుతి చెప్పును.
17. సంసారి యేవిధముగా కర్త మయుడో ఆవిధముగానే యవతార పురుషుడు యజ్ఞ మయుడు.
18. యజ్ఞ ముకూడ క్రతువే.
19. విశేష మేమనగా వ్యాపిసమప్పుల యజ్ఞ మందు వ్యత్యాసమున్నది.
20. యజ్ఞ మే విష్ణువనబడైను. (అనగా సమప్తినిమాత్రమకర్త).

21. అధి యజ్ఞోఽహమేవాస్తి నేహో దేహభృతాం వరేతి గీతా వాక్య మత్ర భవతి ।
22. అత్థరం కూతస్థంచ పుతుజ్ఞిర్దిశ్య కలషో యజ్ఞమూత్తాన మాహా ।
23. జ్ఞావయతి తేన యజ్ఞోఽవతారో న హిరణ్యగరోష్ట న సూత్రాత్మా న పరంబ్రహ్మావేతి ।
24. అస్తినేహ ఇతి సర్వసాధారణ దేహాన్వయేపి న విరోధః ।

25. సంసారిణోపి క్రతుమయత్వాత్ ।
26. అధియజ్ఞ శబ్దస్య వ్యష్టి వాచకత్వం సంసారిపరత్వే ।
27. సమష్టి వాచకత్వ మవతారపరత్వే ।
28. ఏకత్ర భక్తిః ।
29. ఆన్యత్ర యోగః ।
30. ఉభయత్రాపి వ్యవహార స్తుల్యః ।
31. ముక్త పురుష మివ క్వచి చుష్ట్రీలోకా దాగతమపి యజ్ఞ ఆవిశేత్ ।

32. నవమాహతి క్రమతః సిద్ధమపి క్వచిత్ ।
33. క్వచి దుత్తమ సంకల్పబలేన సిద్ధమ్ ।
34. నర నారాయణయోర్గుధ్య నారాయణో నామ దేవర్షి ర్ఘ్యదు కులేవతీర్థస్థం యజ్ఞ ఆవిశక్తే ।

21. “హో దేవాభుతాం వర ! ఈ దేవామందధిష్టించిన యజ్ఞమునే నేను” అను గీతావాక్య మిక్కడ ప్రమాణము.
22. ప్రత్యేకముగా నక్కరుని కూటసుని నిర్దేశించిన పిదవ తాను యజ్ఞాధిష్టానుడని (కృష్ణుడు) చెప్పాచున్నాడు.
23. అందువలన జ్ఞాపి చేయబడినది యొమనగా యజ్ఞమే యవత రించును కానీ హిరణ్యగర్భుడు, సూత్రాత్మ, బ్రహ్మ మొదలగు వా రవతరించుట లేదని.
24. అవతార ‘మిం దేవామందే’ (యూహేశరూపమున) వచ్చునని నప్పుడు సర్వసాధారణమైన దేవముగా నన్నయించుకొని నను విరోధముండడు. [మొప్పును].
25. సంసారియు క్రతుమయుడగుటవలన (పై విధమగు నన్నయ
26. అధియజ్ఞ శబ్దమునకు వ్యప్తివాచకత్వము సంసారిపరముగను,
27. సమప్తి వాచకత్వ మవతారపరముగను నుండును.
28. ఒక పక్కములో భ్రక్తి పరమై.
29. ఇంకొక పక్కములో యోగపరమై.
30. రెండు పక్కములందును వ్యవహారము తుల్యమై యుండును.
31. ముక్తపురుషు నాహేశించునట్టు చంద్రలోకమునుండి వచ్చిన సాధారణ పురుషునిగూడ (సంసారిపరముగ) యజ్ఞ మాహేశించుచుండును.
32. ఒకొక్కప్పుడది నూత్నముగా జేయబడిన కర్తృయొక్క ఆహాతిచే క్రమవశమున పక్కమైనవాని నాహేశించును.
33. ఒకొక్కప్పుడది సంకల్పబలము చేతనే (ఆహాతిక్రమకాలము నతిక్రమించి) పాకముజెందినవానిని.
34. నర నారాయణులలో యదుకులమం దవతరించిన నారాయణు డను దేవరిని యజ్ఞ మాహేశించెను. (ఇదియే విష్ణు వావేశించెననుట.)

35. న కృష్ణ ఇతి వాసిష్ఠస్య మతమ్ ,
 36. పురుషోత్తమ ఏవ లీలయా మానవతోకే కృష్ణశరీరం ధృత
 వానిత్యేకే ,
 37. తేష ద్వ్యా దళో ,
 38. తేజోం శేనేత్యేకః ,
 39. మాయయే త్వపరః ,
 40. మూలపురుషా దవతారో నితాన్తం న్యానః ప్రపథమదళమతే ,
 41. మూలపురుష నదృశ ఏవావతారో ద్వైతియదళమతే ,
 42. అపిచ విభుః ,
 43. ఈశ్వరావిశేషత్వాత్ ,
 44. అపిచ మాయోషాధికః ,
 45. ఈశ్వరావిశేషత్వాత్ ,
 46. అపిచ సర్వజ్ఞః ,
 47. ఈశ్వరావిశేషత్వాత్ ,
 48. అపిచ సర్వశక్తః ,
 49. ఈశ్వరావిశేషత్వాత్ ,
 50. అఱవోఽవిద్యషాధికా అల్పజ్ఞా అల్పశక్తయశ్చ జీవః ,
 51. కర్మభేదాదవతార జీవ భేదో వాసిష్ఠస్య మతే ,
 52. సత్యప్రేవం మతభేదే సంసారిభోఽవతారో విశిష్ట ఇతి సర్వ
 సమైతమ్ ,
 53. తస్మా దవతారః కీర్తనీయ ఉషాస్యశ్చ భవతి ,
 54. కృష్ణో జార ఇత్యషా తతః కథావతోకకానాం బ్రాహ్మణః ,

35. అతడే కృష్ణుడని వాసిష్ఠాభిప్రాయము.
36. కొందఱు పురుషో త్తముడే (అనగా పరమపురుషుడే) తన లీలచే మానవలోకమందు కృష్ణశరీరమును ధరించె నందురు.
37. వారిలో రెండు తెగలున్నాచి.
38. తేజోంశచే ధరించినట్టాక తెగవారును,
39. మాయచే ధరించినట్టింకొక తెగవారును (పల్ముడురు).
40. మూలపురుషుని కంటె తక్కువ తేజోంశావతారమగును.
41. మూలపురుషుని వంటిదే మాయావతారమగును.
42. ఎత్తైను, అవతరించినవాడు విభుదేయగును.
43. ఈశ్వరుని కంటె వేఱుకొనందున.
44. మతియు మాయనుపాధిగా గలవాడగును.
45. ఈశ్వరుని కంటె వేఱుకొనందున.
46. మతియు సర్వజ్ఞుడగును.
47. ఈశ్వరుని కంటె వేఱుకొనందున.
48. మతియు సర్వశక్తిమంతుడగును.
49. ఈశ్వరుని కంటె వేఱుకొనందున.
50. అవిష్టోపాధికమైన, అష్టమాత్రమైన జీవులల్పజ్ఞానము నల్పశక్తియు గలవారే.
51. కర్మభేదమువల్లనే యవతరించువారికిని జీవులకును భేదముండునని వాసిష్ఠాభిప్రాయము.
52. పైని పేర్కొనబడిన భేదయుక్త వివిధమతములున్నాను నవతారపురుషుడు సంసారులకంటె విశిష్టుడనుమాట సర్వసమ్మతమే.
53. అందువలన నవతారముకీర్తింపదగినది యుపాసింపదగినది యగుచున్నది.
54. కృష్ణనకు జారత్య మాపాదించుట యల్పదృష్టి కథలను జూచువారి బ్రాంతి.

55. రాసక్రిడా వర్జనే దేవకీ నద్ననం సత్యం కృష్ణం మధ్య ఏవ
గోపినామనంగం నాయన్తై ।
56. గోపిభిః సహితాః కృష్ణాస్తు తన్మనః పరికల్పితాః ।
57. ముఖ్య కృష్ణమాయా కల్పితావా యథా గోవ్యదేశమ్ ।
58. కవి కల్పితావా భక్తానా మీశ్వరస్యచ నాయకా నాయకభావేన
హృది స్థితేన ।
59. అత్ర భక్తానామేవ గోపిత్యేన కల్పనమ్ ।
60. భగవాంశు వదతి వర్త ఏవచ కర్మణీతి ।
61. కర్మచాత్ర సత్కర్త భవతి ।
62. జారః కథం ఆత్మానం సత్కర్తాణం వక్తుం శక్తుయాత్ ।
63. గీతాశ్చే న్ని ప్రమాణం క్రీడాగ్రఘ్నః కథం ప్రమాణమ్ ।
64. క్రీడాగ్రఘ్నోఽన్యథా నేతుం శక్యతే ।
65. న గీతా వచనమ్ ।
66. తాత్పర్య భంగావత్తేః ।
67. కృష్ణస్య పరిగ్రహా ఏవ షోడశసహస్రం నారీణాం యదన్యత్ ।
68. పరిగ్రహా బహుత్యే వ్యనంగః కృష్ణః ।
69. అత ఏవ తమ్ అసులితం బ్రిహ్మచారిణ మాహూః ।
70. సుఖ దుఃఖయోః సమచిత్తః కృష్ణః ।
71. యోగేశ్వరత్వాత్ ।
72. అత ఏవాద్యుతకారి ।
73. కృష్ణే కాషీ శక్తి రజ్ఞంభే యథాప్రాహూ స్తోత్రికాః ।
74. కాలోఽస్మై లోకశ్య కృత్పుర్విపుద్ధ ఇతి గీతావచనం చాత్ర
భవతి ।
75. ఇతి చతున్నిపత్యా మాత్రాణాం కృష్ణవ్యాఖ్యానం భవతి ।

55. రాసక్రిడావర్ధనలో దేవకీనందనుడైన సత్యస్వరూపుడగు కృష్ణని గూర్చి గోపికలమధ్యనున్నను నత డసంగుడని గానము చేయబడెను.
56. గోపికలతలో గూడిన కృష్ణుడు గోపికామనస్సుల కే చెందు కృష్ణుడు (అనగా వారి భౌవమం దగపడువాడే కాని నిజమగు కృష్ణ వ్యక్తి కాదు.) [బడియందురు.
57. ముఖ్యముగా కృష్ణమాయను గల్పించుటకైన గోపిక లుదేశిప
58. (లేదా) భక్తులకు నీశ్వరునవు నడుమ నాయకానాయకభౌవముచే భక్తులయొక్క హృదయసితినిగుఱించి చెప్పటటకైన కవి కల్ప నమ్రు యుండును.
59. ఇక్కడ భక్తులకొఱకు గోపిత్వము చెప్పటయే కల్పనోదేశము.
60. 'నేనే కర్మయందు వర్తించువాడ'నని గీతలో భగవంతుడేచెప్పెను.
61. అక్కడ కర్మయనగా సత్కర్మయగును. [గలడు ?]
62. జాయుడైనచో తాను సత్కర్మతలో గూడిన టై విధమున బల్కి
63. గీతలు ప్రమాణము గావనినచో క్రిడాగ్రంథ మెట్లు ప్రమాణ
64. క్రిడాగ్రంథము నన్యథా వ్యాఖ్యానించవచ్చును. [మగును ?]
65. (కాని) గీతావచనము నట్లు చేయరాదు.
66. ఎందుచేతననగా గీతల తాత్పర్యమునకు భంగాపత్తి గల్లను.
67. కృష్ణనియొక్క పదునాటువేలప్రీతిల పరిగ్రహావిషయ మింకొకటి.
68. బహుభూర్ధ్వలను పరిగ్రహించినను కృష్ణ డసంగుడే.
69. అందువల్ల నే అతని నసలిత బ్రహ్మాచారి యనిరి.
70. సుఖదుఃఖముల రెండింటియందును కృష్ణుడు సమచిత్తుడు.
71. యోగేశ్వరుడగుటవలన.
72. అందువల్ల నే అద్భుతములను జేసినవాడయ్యెను.
73. కృష్ణనియందు విజృంఖించినది కాళికాశక్తి యని తాంత్రికులందురు.
74. 'నేను ప్రవృద్ధుడైనై లోకష్యమయైనర్ను కాలరూపుడనైతి' నను గీతావచన మిక్కడ ప్రమాణము.
75. ఇట్లు 74 సూత్రములుగల కృష్ణవ్యాఖ్యానమయ్యెను.

రుద్రకుటుంబ నూత్రమ్

1. జోయితిరిద మాసీ దవై కృతం వ్యాపకం చిద్రూపమ్ |
2. తస్య సదితి బ్రహ్మేష్టత్యాత్తే త్వన్యాని నామాని భవన్తి |
3. తస్యేయం ప్రథమేషై యదాత్తానం వ్యాప్తం ప్రాజానాత్ |
4. సా ద్యోః సమపద్యత |
5. అన్తనరాణం విజ్ఞానానాం భిత్తిః |
6. ఇమామేవాన్తనం దేశమాహః |
7. అదితి రథంద్యత్వాత్ |
8. అథ జోయితి రీవ మభ్యతపత్ |
9. అవ్యక్త శబ్దరూపతా తదా తస్య |
10. అవ్యక్త శబ్ద ఏవ ప్రణవో నామాన్తరేణ |
11. సదివ మభితప నుమానాసీత్ |
12. సరాయ క్రియావత్వ మత్ర పుంస్త్వమ్ |
13. సరాయ క్రియాచ తవః |
14. సపుమాముద్రో నామ |
15. అభితప్యమానా ద్యో రోయషాసీత్ |
16. సగ్గక్షేత్రత్వ మత్ర యోషాత్వమ్ |
17. సా రుద్రాణి నామ |
18. తౌ దంపతీ భవతః |
19. విశ్వాస్య మాతా పితరౌ |
20. అత ఏవ రుద్రాణ్యంబికోచ్యతే |

రుద్రకుటుంబ సూత్రమ్

1. వికృతముబొండక వ్యాపించిన చిద్రూపమై యా జోయైతియుండెను.
2. దీనికి సత్తని, బ్రహ్మమని, యూత్సుయని యతరపేరు కలిగెను.
3. ఆ జోయైతియుక్క ప్రథమ యాక్ష మెట్లిదనగా ఆత్మను వ్యవమైనవిగా తెలుసుకొనునన్నటిది.
4. ఆ యాక్ష యే ద్వ్యాలోకమయ్యెను. (అనగా నాశము).
5. అది తరువాత వచ్చిన విజ్ఞానములకు గోడవంటిది. (అనగా విజ్ఞానములనెడి చిత్రములు ప్రకాశించుట కావ్యము)
6. దీనినే యనంతమైన దేశమనియు చెప్పచున్నారు. [వంటిది.)
7. ఖండింపబడనిదగుటవలన ‘అదితి’ యగుచున్నది.
8. పిమ్మట సీ జోయైతి (తన యాక్షమైన) ద్వ్యాలోకమును ప్రజ్వలింప జేసెను.
9. అప్పుడు దాని కవ్యక్షబురూపము గల్లెను (ఆద్వ్యాలోకమునకు).
10. అవ్యక్తి క్షబమే ప్రణవ మను నామాంతరము కలది.
11. ఆ ప్రణవరూపము (జోయైతిస్నంబంధమైన) ద్వ్యాలోకమును తపింపజేయుచు పురుషుడయ్యెను.
12. సృష్టికొఱకు క్రియను బొండుటయే యక్కడ పురుషత్వము.
13. సృష్టిసంబంధక్రియయే (యతని) తపస్సు.
14. ఆ పురుషుడే రుద్రనామకుడు.
15. తపింపజేయబడినదియై ద్వ్యాలోకము శ్రీ యయ్యెను.
16. సృష్టిక్రియకు జైత్రమగుటయే యక్కడ శ్రీత్వము.
17. ఆమెయే రుద్రాణి నామము గలది.
18. వా రుభయులు దంపతులగుచున్నారు.
19. విశ్వమునకు వారే మాతాపితరులు.
20. అందువల్ల నే రుద్రాణి నంబిక యని పిలుతురు.

21. రుద్రత్వీంబికో భువనస్య పితాచ ।

22. తయోర్వ్యుత్తః శబ్ద ఆద్యః పుత్ర ఆసీత్ ।

23. న ఏవ బ్రహ్మాణస్యతిః ।

24. గణపతి స్తాన్నికాణాం భాషాయాము ।

25. అయంచ వ్యుత్తః శబ్దః కర్మపిధానకాలానుభూతకలో నిత్య అకాశే ।

26. రుద్రః న శబ్దాం దివం పునరభ్యతపత్ ।

27. వాయు రజాయత ।

28! న ద్వైతీయః పుత్రతః ।

29. భైరవ స్తాన్నికాణాం భాషాయాము ।

30. తం రుద్రోఽన్వయవత్ ।

31. న స్పర్శః ।

32. తప్త ద్యౌః శరీరాయతే ।

33. తరంగవశా న్నానాత్మ్య వ్యవహారశ్చ వాయోః ।

34. తదా వాయవో రుద్రసూనవో మరుత ఉచ్యన్తే ।

35. రుద్రః న స్పర్శ వాయుశబ్దాం దివం పునరభ్యతపత్ ।

21. రుద్రుని త్ర్యంబకుడనియు, భువనములకు తండ్రియనియు పిలు తురు. (త్రిభువనస్ట్రోమీకి కారణ మొక్క గావున మూడింటికి మూడు దృష్టులు బరపు ముక్కంటివాడని యొక భావము. మూడు దృష్టులు అంబిక వైనచో వారి భర్త యని యింకొక భావము.)
22. వారియొక్క వ్యక్తశబ్దమే ప్రథమపుత్రుడయ్యను.
23. అతడే బ్రహ్మాస్పతి.
24. తాంత్రికుల పరిభాషయం దతడే గణపతి.
25. ఈ ప్రథమమైన వ్యక్తశబ్ద మాకాశమం దనుభవమాత్రమున నున్నది. ఎట్లనగా, మనము చెవులు మూసికొనినప్పాడందలి యాకాశమం దనుభవమగు శబదమువలె.
26. ఈ వ్యక్తశబదముతో గూడిన దివము నవ్యక్తప్రణావరూపుడగు రుద్రుడు తిరగ జ్యలింపజేసెను.
27. వాయువు పుటైను (వ్యక్తశబ్ద విజృంభణమువలన).
28. అది ద్వితీయ పుత్రుడయ్యను.
29. తాంత్రికుల పరిభాషయం దితడే భైరవుడు.
30. ఆ వాయువును రుద్రు దనుభవించెను.
31. అట్టి యనుభవమే స్వర్ప.
32. ఆ స్వర్ణానుభవముకొఱకు దివమే శరీరమగుచున్నది.
33. వాయువునకు తరంగ (చలన) వశమువలన నానాత్యముచే వాయువులను బహువచనముకూడ వ్యవహారమందు కల్గెను.
34. అప్పు డా వాయువులు రుద్రసూనులైన మరుత్తు లనబడిరి. (పీరును భైరవరూపులే గావున ద్వితీయ పుత్రుని వంటివారని యెఱగవలెను.)
35. రుద్రు డా స్వర్పవాయుశబదములతో గూడిన దివమును తిరగ జ్యలింపజేసెను. (వ్యక్తస్టోమీకొఱకు దివమును తపింపజేయు వాడు రుద్రుడే యగుచున్నందున నతని తపస్సునుండి పుట్టిన కుటుంబము రుద్రకుటుంబము.)

36. మారోయిలజాయత(పాఠాంతరః:—వ్యక్తం తేజోలజాయత)
 37. నతృతీయః పుత్రః :
 38. సోలగ్నిః :
 39. గుహసాన్నికాణం భాషాయామ్ :
 40. నవ్య రుద్రకుటుంబ సత్వతో వ్యవ్యాతసత్వతో వ్యవ్యతో :
-

ఇన్నోళ్వరాభేద సూత్రమ్

1. ఇన్నోః శివశు నద్వో :
2. ఇన్నోణి రుద్రాణిచ నద్వో భవతః :
3. ఇన్నోళ్వరయో రేకార్థత్వా దిన్నోళ్వరాభేదః :
4. పురాం ఖిను రింద్రః పురభిదీళ్వరోహిః :
5. దేవరాజ ఇన్నో మహాదేవ ఈళ్వరోహిః :
6. మహేశ్వరీ మహేశ్వర శబ్దావపి హి తుల్యార్థా :
7. రుద్ర సంక్రదన శబ్దాచ :
8. ఉగ్రశబ్దో హస్యభయత్ర ప్రయుజ్యతే :
9. ఈశాన శబ్దశచ :
10. భీమ శబ్దశచ :
11. ఉభయోరవ్యధిభూతం వై ద్యుతతేజోరూపత్వాత్ :
12. మరుదీశ ఏకో భూతేశోలవరోహిః :
13. భూతాశు రుద్రాః :
14. రుద్రాశు మరుదోఖ్య నాతిరిచ్యనే :

36. అప్పుడు సూర్యుడు పుట్టెను (పాతాంతరము — వ్యక్తిజీవున్న)
 37. అతడు తృతీయ పుత్రుడు.
 38. అతడే యగ్ని.
 39. తాంత్రికుల పరిభాషయం దతడే గుహలడు.
 40. ఇట్లు రుద్రకుటుంబము తత్త్వముచే వ్యాఖ్యానింపబడెను,
తత్త్వముచే వ్యాఖ్యానింపబడెను.
-

ఇంద్రేశ్వరాభేద సూత్రము

1. ఇంద్రుడు, శివుడును నిద్రరు కారు.
2. ఇంద్రాణీ రుద్రాణీలును నిద్రరు శారు.
3. ఇంద్రేశ్వరుల కేకార్థముండుటవలన నింద్రేశ్వరాభేదమొప్పును.
4. పురములను భేదించువాడై యింద్రుడుకాగా పురభిత్తిశ్వరుడును
అగుచున్నాడు. (త్రిపురాసురుని భేదించి పురభిత్తయ్యెను.)
5. ఇంద్రుడు దేవతలకు రాజైనచో మహాదేవు డిశ్వరుడయ్యెను.
6. మహేంద్రశబ్దము, మహేశ్వరశబ్దము తుల్యార్థములు గలవి.
7. రుద్ర సంక్రందన శబ్దములును నట్టే.
8. ఉగ్రశబ్దమే యుభయులందు బ్రయోగింపబడుచున్నది.
9. ఈశాన శబ్దమట్టే.
10. భీమశబ్దము కూడ.
11. అధిభూత తత్త్వమందుభయులకు వైద్యతతేణోరూపత్వమే
యుండుట వల్లను,
12. ఒకడు మరుదీశ్వరు డింకొకడు భూతేశుడగుటవల్లను నభేదము
13. భూతములుకూడ రుద్రులే. (ఇక్కడ బహువచనప్రయోగమును
బట్టి రుద్రులని నప్పుడు రుద్రాంశులుగా నెఱుగవలెను.)
14. రుద్రులు మరుత్తులు కంటె వేఱుకారు.

15. ఉభావపి దుష్టసంహారాయ హి ప్రేర్యేతే ।
16. ఉభయో రవ్యపారః పరాక్రమో వర్ణ్యతే హి ।
17. మృత్యుం జయత్వం చ ।
18. శివ వాహనభూతో వృష్టో వర్షకత్వ వ్యుతపుతే రిన్నివాహన భూతానేష్టమా నాన్నతిరిచ్యతే ।
19. న వృష్టోయ సర్వానదకరత్వా నున్ని ।
20. సేచకత్వా దుష్టి ।
21. జలాత్మకత్వా ద్వోః ।
22. ఆత ఏవ బహిర్మీల ఇవ దృశ్యమానోపి శ్యోతో వర్ణతే ।
23. ఆపోహి శ్యోతాః ।
24. ఏవం చే దిన్నేశ్వరయో ద్వేధా వ్యవహారః కుత ఇతిచేత్ ।
25. రుద్రో మహాన్వాణిః ।
26. సోఽధి దైవత మిన్నేః ।
27. మధ్యమస్యధ్యాత్మికం నామ రుద్ర ఇతి ।
28. ఆధిదైవికం నామేశ్వర ఇతి ।
29. తతో రుద్రాణి ప్రాణశక్తి రిన్నాణి దేవతా త్రీరూపాచేత్యక్తం భవతి ।
30. రుద్ర ఇన్నేస్వయ తత్వమ్ ।
31. ఇన్నోః రుద్రస్యాభిమాని ।
32. రుద్రాణిస్యాణ్య స్తత్వమ్ ।
33. ఇంద్రాణి రుద్రాణ్య అభిమానిని ।
34. రుద్రాణి రుద్రశ్చ యోగిభిరుపాస్యతే తేహ్యధ్యాత్మచింతకాః ।

15. ఇంక్రేశ్వరు లిద్దలు కూడ ద్వాపసంహరమునకే ప్రాథితులగు చున్నారు.
16. ఉభయులయొక్క పరాక్రమ మహారమనియే వర్ణింపబడెను.
17. మృత్యుపును జయించుటయందును (సమానులని యన్వయము).
18. శివుని వాహనభూతమగు ‘వృష’ శబ్దము వరకత్యుత్వప్తిచే నిందవాహన భూతమగు మేఘముకంటే వేఱగుటలేదు.
19. ఆమేఘము వర్షము నిచ్చుటచే సర్వానందకరత్వము గలది యగుచు నంది యనబడెను.
20. తడుపుచున్నందున దానిని ‘యుక్త’ యనియు (ఉక్త = ఎద్దు)
21. జలమును గలిగియున్నందున ‘గౌ’ అనియు (గౌ = ఎద్దు) పిలచిరి.
22. కనుకనే బాహ్యమునకది నీలవర్షముగా నగవడుచున్నను, తెల్లని వర్షము గలదిగా వర్ణింపబడెను.
23. ఉదకములు తెల్లనివే.
24. అక్కునప్పా డింక్రేశ్వరుల కేల రెండువిధముల వ్యవహారమయ్యెను?
25. ఏలననగా ప్రేష్టప్రాణము రుద్రుడయ్యెను.
26. దాని కథించే వింద్రుడయ్యెను.
27. మధ్యమదైవమున కథ్యత్స్నానములు రుద్రుడనియు.
28. అధ్యదైవికనామ మిశ్యురుడనియు చెప్పాదురు.
29. అందువలన రుద్రాణిని ప్రాణశక్తిగను, దాని కథించేవతాత్మిమాపి ఇగా నిందాణిని వచించిరి,
30. రుద్రు డిందునియొక్క తత్వము.
31. ఇంద్రుడు రుద్రాభిమాని(రుద్రుడనబడు ప్రాణతత్వమందభిమాని).
32. రుద్రాణి యింద్రాణియను దేవతయొక్క తత్వము.
33. ఇంద్రాణి రుద్రాణియందభిమానిని.
34. రుద్రాణి రుద్రులను యోగు లుపాసింతురు. వారథ్యతోస్తుపాస కులు (అనగా నథ్యత్స్నాపరులు).

35. ఇహ్నాయిణీవ్రీశు వైదిక్తేః స్వాధ్యాయేన సంపూయేతే తేహ్యధి
దేవతపరా స్మేహ్యధిదైవత పరాః ।

సృష్టి సూత్రము

1. ఏకః ప్రాణ శరీర ఆత్మగే సుప్తే రుతిత పష్టత ।
 2. సా ప్రథమేష్టిననో దేశః ।
 3. ప్రకృతిరేవ న వికృతిః ।
 4. శుద్ధ దాకొశా న్నాతిరిచ్యతే ।
 5. అంబికా విశ్వజన్మక్షేత్రత్వాత్ ।
 6. ఆ ప్రపలయం నిర్విరామా న నరేష్మధారా కాలః ।
 7. ప్రకృతిరేవ న వికృతిః ।
 8. తపోధ్వనాఉవ్యతిరేకాత్ ।
 9. మాతరిశ్వ ప్రాణనానవ్యత్వాత్ ।
 10. ఈతతే ధ్వయతి ప్రాణితీతి న పృథక్క్రియః నమష్టా ।
 11. వ్యష్టోచ స్థితప్రజ్ఞ దశాయామ్ ।
 12. అఖండ ధారాత్మా న్న సానా ।

35. ఇంద్రాణీ యింద్రులను వైదికులు స్వాధ్యాయమందు స్తుతించు చున్నారు. అట్టి వైదికులే యథిదేవతాపదులు, వారే యథిదేవతాపదులు.

సృష్టి సూత్ర ము

1. ప్రాణమును శరీరముగా గలిగి యేకమైయున్న ఆత్మయే సుఖాప్తి నుండి మొదట లేచినాడై చూచినదయ్యెను. [మువలన].
2. ఆ మొదటి యింతయే యనంతమగు దేశమయ్యెను. (విశాలత్వమి.
3. అది ప్రకృతియేకాని వికృతికాదు. (ప్రకృతియనగా స్వాధావము).
4. శుద్ధాకాశముకంటె వేఱును కాదు. (అకాశ నామావళిని బట్టి అదియే శుద్ధాకాశమని భావము.)
5. దానిని విశ్వజన్మకు త్సైత్రమగుటవలన నంబిక యనిరి.
6. ప్రశ్నయాంతమువఱకు నిర్విరామమైయుండు నీ యనంత రేత్కారార.
7. అదియు ప్రకృతియేకాని వికృతి కాదు. [కాల మనబడెను.
8. తపస్స ధ్యానముకంటె వ్యతిరేకము కానందునను (శస్త యని వను ఇచ్చ యనినను నొక్కటియే. ఏకధారయైన ధ్యానమును తపస్సందురు.)
9. ప్రాణము (ప్రాణచైతన్యము) మాతరిశ్వన్ని కంటె (వాయువు కంటె) వేఱుకానందునను (తరువాతసూత్రముతోన్నయము).
10. చూచుట, ధ్యానించుట, ప్రాణముచే కదలుట (అనగా నీత్క, తపః, ప్రాణములు) అనునవి సమష్టియందు వేత్స్వాంప్రాణియలు కాజాలవు.
11. అట్టి సితప్రజ్ఞ దశకు జెందిన వ్యాప్తియందును నుండును.
12. అఖండధారగలది యగుటచే నీప్రజ్ఞకు — లేదా యింకు — నానాత్మము లేదు.

13. కాలపొకజం ద్రవ్యం తేజో గూడ వ్యాపక విద్యుద్రూపమ్ ।
14. ప్రకృతిశ్చ వికృతిశ్చ ।
15. తేజః పొకజం ద్రవ్యం ఆపో గూడ వాపక రసరూపః ।
16. ప్రకృతిశ్చ వికృతిశ్చ ।
17. అప్సాకజం ద్రవ్యమన్నం గూడవ్యాపక పృథివీరూపమ్ ।
18. ప్రకృతిశ్చ వికృతిశ్చ ।
19. ఏషా ప్రథమా సృష్టిః ।
20. అథ తేజోబన్నానాం పొకవళా దవిభాజ్యః సంశేషః ।
21. ఇయమేవ త్రిగుణాప్రకృతి ర్ఘృదరాయణస్య ।
22. సర్వస్య దృశ్యస్య మూలసామగ్రీ ।

13. అట్టి యేకథారయనబడు కాలరూప ప్రజ్ఞయొక్క పాకము వలన (కాలమునకు పాచకత్వము సహజస్వభావము, పాచకత్వమునే పరిణామమనిరి) పుట్టిన ద్రవ్యమే నిగూఢముగా వ్యాపించిన విద్యుద్రూపమగు తేజస్సు.
14. అది ప్రకృతియు, వికృతియకూడ నగుచున్నది. (మూల ప్రకృతిగా నున్న ఆకాశ వాయుతత్వయుతమగు ప్రజ్ఞానము నకును తరువాత వికృతియై పరిణమించిన విశ్వసంబంధమగు విజ్ఞానమునకును నడుమను బుట్టినదియై రెండును నగుచున్నది. కనుక రెండింటియొక్క సంధి సంధానమిది).
15. తేజస్సుయొక్క పాకమువలన పుట్టినద్రవ్యము రసతత్వముచే నిగూఢముగా వ్యాపించిన ఆపోరూపము,
16. అది ప్రకృతియు, వికృతియకూడ నగుచున్నది.
17. అప్ప తత్వముయొక్క పాకమువలన బుట్టిన ద్రవ్యము పృథివీతత్వముచే నిగూఢముగా వ్యాపించిన అన్నరూపము.
18. అది ప్రకృతిగను వికృతిగను కూడ నున్నది.
19. ఇది మొదటిసృష్టి. (పంచభూత సిద్ధాంతములో ఆకాశము, ప్రాణమనబడు వాయువు మూలప్రకృతికి జెందునటివనియు, వాని నందువలన శక్తిస్వరూపముగా గైకొనవలెను గాని భూతములుగా గైకొనరాదనియు ఖిశదమగును. కనుక తేజోఽబన్నములనెడి మిగిలిన మూడింటి సృష్టియే మొదటిదనబడేను. ఈ మూడును సూత్క్ష్మములగు భూతతత్వములగుటచే ప్రకృతిగను, వికృతిగనుకూడ నున్నవి.)
20. కాని తేజోఽబన్నములకు పాకవశముచే నవిభాజ్యమగు సంబంధ (సంస్కేత) మున్నది.
21. ఇదియే బాదరాయణు చెప్పిన త్రిగుణాత్మిక ప్రకృతి (ఆకాశ వాయువులందువలన నిర్దూపిక ప్రకృతికి జెందును).
22. దృశ్యమాన ప్రపంచమునకంతకు త్రిగుణాత్మిక ప్రకృతియే మూలసామగ్రి.

23. ఆత్మ తద నరోఽభాత్ |
24. తమిన్ని మాహుః ప్రాంచః |
25. ఈశ్వరం నవ్యః |
26. ద్వితీయ సృష్టిరేషా |

27. త్రిగుణాయః ప్రకృత్తేః పాకవళా దండానా ముద్భవః |
 28. ఆత్మ తేషా మన్తరోఽభాత్ |
 29. తే దేవా ఉచ్యన్తే |
 30. అందేషు పాకవళా త్విండానా ముద్భవః |
 31. ఆత్మ తేషా మన్తరోఽభాత్ |
 32. తాః ప్రజా ఉచ్యన్తే |
 33. ఇయం తృతీయ వ్యక్త జగత్నులష్టిః వ్యక్త జగత్నులష్టిః |
-

రాజయోగసార సూత్రమ్

ప్ర థ మః ఖండః

1. ప్రాణో గతిశక్తిమా న్యాయుః |
2. ఏకత్ర స్థిత ఏవ చలతి తరంగైః |
3. ఉచ్చావ్యన నిశ్శావ్యసౌ నిభాలయన్తతిశక్తిద్వారోపాసీతవాయుమ్ |
4. తత స్నేజశ్శక్తి రుద్రిక్తాస్యత్ |

23. దానియంతర మాత్రయయ్యెను. (ఈయంతరమే హృదయము).
 24. ఆ యంతరమును పూర్వబుషు లిందుడనిరి.
 25. నవీను లీశ్వరుడనిరి.
 26. ఇది రెండవ సృష్టి. (పృవుద్దిపరమైన త్రిగుణాత్మిక ప్రకృతి యందు నివృత్తగతిని బొందించి యేది యంతరకోశమువలె సితమై, యూపకృతిని క్రతవలె శాసించుచున్నదో అట్టి యంతరోక్తిసృష్టి రెండవది. అధిష్టానమిదయే).
 27. త్రిగుణాత్మిక ప్రకృతివలన పాకవశముచే నండసృష్టియయ్యెను.
 28. ఆత్మ వానికిని యంతరమయ్యెను. (అనగా క్రతలక్ష్మామయ్యెను.)
 29. ఆత్మవలెనున్న అంతరరూపములు దేవతలనబడెను.
 30. అండములందు శాకవశమున పిండములుద్భవించెను,
 31. ఆత్మ వానికిని యంతరమయ్యెను. [చున్నారు.
 32. అట్టి పిండరూపముల కంతరరూపులు (జీవులు) ప్రజలనబడు
 33. ఈ మూడవసృష్టియే (27-32 సూ.) వ్యక్తజగత్సృష్టి, యిదియే వ్యక్తజగత్సృష్టి (అనగా—దేవ, పితృ మానవరూపుల సృష్టి, గోశములసృష్టి.)
-

రాజయోగసార సూత్రము

మొదటి ఖండము

1. చలనశక్తి గలప్రాణమే వాయువు.
2. అది అనగా వాయు వొక్కచోటనేయుండియు తరంగములచే చలించుచుండును.
3. ఉచ్చార్యస నిశ్చాయసములను జూచుటచే దోష గతిశక్తిద్వారా వాయువు నుపాసించవలెను.
4. దానివలన తేజశ్వక్తి యద్రిక్తమగును. (చలనమందేకాగ్రత్యమువలన)

5. ప్రాణ సేజశ్వక్తిమూ నింద్రః ।
6. తేజశ్వక్తి రిందాణి ।
7. నాడీష్వసాధారణ మూషాముఖవం నిభాలయ న్నిందాణి ద్వారోపాసీతేన్నీము ।

8. తతః స్వరశ్వక్తి రుద్రిక్తా స్యాత్ ।
9. ప్రాణ స్వరశ్వక్తిమున్ రుద్రః ।
10. స్వరశ్వక్తి రూరీ ।
11. మాఙ్గైంతర స్వరం నిభాలయన్ గౌరీద్వారోపాసీత రుద్రము ।

12. మాఙ్గైంతర స్వర ఏవ ప్రణవ ఉచ్చతే వేదాన్తేము ।

13. న బహీశు వ్యాపకః ।
14. రుద్రోపాసనేన క్షేత్రజ్ఞస్వ చితిశక్తా ప్రతిష్ఠా విన్నేతాకే నమాప్తే ।

15. న ఈతమః పురుషార్థః ।
16. తస్యం స్థితో నిత్యమప్రయత్నం తపః ।
17. తపసః పొకాద్భవన్తు పూర్వదృఢనంకల్పనురూపాః సిద్ధయః ।

18. అవతార పురుషాం కార్యమరూపాః ।

5. తేజశ్వక్తివంతమైన ప్రాణమే యింద్రుడు.
6. తేజశ్వక్తియే యింద్రాణి.
7. నాడులయం దసాధారణమైన ఉషమానుభవమును (అనగా హెచ్చుతల్గులచే నున్న రక్తమిత గాక ప్రాణప్రవాహజనిత మగు నంతరూమృముయొక్క యనుభూతిని) జూచుటచే దోచు ఇంద్రాణీద్వారా యింద్రు నుపాసించవలెను.
8. దానివలన (ప్రాణమందు) స్వరశక్తి యుద్ధిక్తమగును.
9. స్వరశక్తివంతమగు ప్రాణమే రుద్రుడు.
10. స్వరశక్తియే గారి.
11. సూక్ష్మమైన ఆంతర్య స్వరమును గ్రహించుటచే దోచు గారి ద్వారా రుద్రు నుపాసించవలెను.
12. వేదాంతములందు (అనగా నుపనిషత్తులందు) సూక్ష్మమైన యంతస్స్వరమునే ప్రణామ మునిరి.
13. అది శాహ్యమునకును వ్యాపించును.
14. రుద్రోపాసనచే క్షేత్రజ్ఞని చిచ్ఛక్తి యందు నిలకడబూందినప్పాడు పాకము (అంతర్పాకము) సమాప్తమగును. (వాగ్రసాపమున బహిర్తమగు ప్రణామవ్యాపారము నంతర్రల్పిచే నుపాసించు వారికి రుద్రోపాసనమగుచు క్రమముగా నివృత్తిజెండి యంత ర్మాఖమైన ప్రణామస్వరూపజ్ఞానముచే స్వరచితిశక్తియందు నిలకడ ప్రాప్తించి యంతర్పాకము సమాప్తమగునని భావము. అదియే పూర్ణసిద్ధి.)
15. అది యుత్తమమగు పురుషారమగును.
16. అట్టి సితియం ద్వప్రయత్నముగా నిత్యము తపస్సగును.
17. తపస్సుయొక్క పాకమువలన పూర్వదృఢసంకల్పవాసనలన్నియు సిద్ధించును.
18. అవతారముబూందిన పురుషులకొఱ కట్టి సిదులు తమ కార్యముల కనురూపములగును.

19. నిత్య తపనః సిద్ధయో న బంధాయ ప్రమాదానంభవాత్ ।
20. ఆద్యాను తిన్నమ తపోభూమిమ తా ఇచ్చతో దేవతాను గ్రహశేష్ట్ ।
21. బంధాయ వునరతపతః ప్రమాద సంభవాత్ ।

ద్వి తీ యః ఖ ० డః

22. వ్యాపకశక్తి పక్ష్యనాం భూతానాం సూక్ష్మోరనసారః ప్రాణః ।
23. తస్య హృదయ మాయతనమ్ ।
24. తస్యైవ చిత్తాభ్య తేషాంచిద్భషాయామ్ ।
25. తదుషాధిరాత్మ జీవః ।
26. చిత్తశక్తి నిషయా పరమేశ్వరోఽనుభూయతే. సాహి పర మేశ్వరస్య ప్రాణోషాధేః ।
27. గుణశక్తి కర్మద్వారైవ హి వస్తునామనుభూతిః ।

19. నిత్యతపస్సీకి నిజసేతినుండి స్థలవ్రష్టమూదము సంభవించదు గావున నతని కీ సిద్ధులు బంధముకొఱకు కొజాలవు. (అనగా వాసనలు సిద్ధించినను వానియం దతని యభిమానముండక వాని నిజసేతి నిష్ఠయంమండును గనుక తిరుగ బంధము బాందడని భావము.)
20. మొదట చెప్పబడిన మూడు తపోభూమికలయందు (అనగా వాయు రింద్ర రుద్రోపాసనలయందు) వాసనాసిద్ధిగోరువానికి దేవతానుగ్రహము గల్లినపూడే ప్రాప్తించును.
21. కాని, నిత్యతపస్సు బూననియెడల వాని కాస్థితినుండి స్థలవ్రష్టము గల్లి వాని సిద్ధులు మఱల బంధముకొఱకగును.

రెండవ ఖండము

22. వ్యాపకశ్క్రివలన పక్కమగు భూతములయొక్క సూత్స్నరససారమే.
23. దానికి హృదయమే స్థానము. [ప్రాణము.
24. కొందరి పరిభ్రామయం దా రసరూప ప్రాణమే చిత్తమనబడు చున్నది. (జీవనాఱువనినను చిత్తమాణువనినను అప్యాణువని నను రసనాఱువనినను నొక్కిచే. అనుభవముయొక్క వ్యాపక రసరూప మిది.)
25. దాని నుపాధిగా గౌనిన ఆత్మను జీవుడందురు. (రూపత్వమొందిన రసోపాధివశమున జీవత్వదశ. అరూపరసమనబడు చిత్తు అనగా మూలరసమునుపాధిగా గౌనుట ఆత్మత్వమనిభావము; ‘అయితిని’ యను నరముగల హృదయ మిదియే.)
26. చిచ్ఛక్కియందు నిష్ఠచే పరమేశ్వరు డనుభవింపబడుచున్నాడు; ఆ చిచ్ఛక్కి ప్రాణము నుపాధిగా గౌనిన పరమేశ్వరునిదగుట వలన (చిత్తు, శక్తి యభిస్నుములు కనుక చిచ్ఛక్కియనబడెను).
27. గుణము, శక్తి, కర్మ అను మూడింటి ద్వారముననే వస్తువుయొక్క అనుభూతి ప్రాప్తించును.

28. ప్రాణశ్చానుభూయతే సాహి ప్రాణస్వపరమేశ్వరానుగృహీతస్య ।
29. ఈశ్వరానుభూతిశ్చాఖండ ప్రకాశవిత్తిః ।
30. ప్రాణానుభూతిశ్చాఖండ రసవిత్తిః ।
31. తదుభయ మవిభాజ్యం లింగం నిష్ఠాయః ।

తృతీయసి ఖ ० డః

32. ప్రాణస్వ ప్రాణాపానవ్యానోదాన సమానః వంచక్రియా విభూతయః ।
33. ప్రాణస్యోఽచ్ఛావస నిశ్చావస క్రియావతీ విభూతిః స్వశబ్దేనై వ్యవప్రియతే ।
34. విస్తరన క్రియావ త్వయసః ।
35. చలన క్రియావతీ వ్యావః ।
36. భాషణక్రియావ త్వయదానః ।
37. పచనక్రియావతీ సమానః ।
38. మూలప్రాణస్వ శక్తివిశేష ఏవైతే న ఖండః ।
39. మూలప్రాణస్వ శ్రేష్ఠ ఇత్యవరం నామ ।
40. తస్య ప్రథమ విభూతి రుపాసనేషు ముఖ్య ।

చ తు ర్థసి ఖ ० డః

41. ప్రాణస్వ క్రియాశక్తిః ప్రత్యుద్గచ్ఛైతదేకం తపో యథో క్రమ ।

28. (పైని చెప్పబడిన వానివల్లనే) ప్రాణముకూడ అనుభవింపబడు చున్నది. ఆ యనుభవమగుటయు ప్రాణము పరమేశ్వరాను గృహీతమైనదగుట చేతనే. [జ్ఞానమును.)
29. ఈశ్వరానుభూతియే యథిండ ప్రకాశము నెతెగించునది (అనగా
30. ప్రాణానుభూతియే యథిండరసము (అనందము) నెతెగించునది.
31. ఆ రెండును నిష్ఠయొక్క యవిభాజ్యలింగములు (అనగా పూర్ణా సిద్ధిని సూచించునవి.)

మూడవ ఖండము

32. ప్రాణమునకు ప్రాణాపానవ్యానోదానసమానము లనబడు నైదును క్రియావిభూతులగును.
33. ఉచ్చాచ్ఛ్వస నిశ్చాయసక్రియల నొనర్చు ప్రాణవిభూతియు స్వశబ్దమైన ప్రాణమును పదముచేతనే వ్యవహారింపబడుచున్నది. (శక్తిరూప ప్రాణమునకు వృత్తిరూపప్రాణమునకు వ్యత్యాసము తెలియక రెండింటిని ప్రాణమని వ్యవహారించుచున్నారు.)
34. విసర్జనక్రియావతియగు విభూతి సపాన మందురు.
35. చలనక్రియావతియగు విభూతిని వ్యాన మందురు.
36. భాషణక్రియావతియగు విభూతి నుదాన మందురు.
37. పచనక్రియావతియగు విభూతిని సమాన మందురు. [కాజాలవు.
38. మూలప్రాణముయొక్క శక్తి విశేషములైనందున నివి ఖండములు
39. మూలప్రాణమునకు శ్రేష్ఠప్రాణమని యింకొకపేరు.
40. దానియొక్క ప్రథమ విభూతి (అనగా నుచ్ఛాయస నిశ్చాయస క్రియావతియైన వృత్తిప్రాణము) యుపాసనలందు ముఖ్యము.

నాల్గవ ఖండము

41. వృత్తిప్రాణము (ప్రథమవిభూతి) యొక్క క్రియాశక్తిని నిరోధించి మూలగతమైనర్చుట—అనగా శక్తిని నిర్విషయమైనర్చుట—పూర్వము చెప్పబడిన ఒకవిధమైన తపస్సగును.

42. ఉదానస్వాన్యత్తో ।

43. వ్యానస్వేతరత్తో ।

44. భాషణక్రియాయః సకలక్రియాకొం చోపొసనాభ్యం తే నాతి
రిచ్యేతే ।

45. క్రియోపాసనంచ కుర్వతః క్రియాయ మేవ దృష్టిః ।

వంచమః ఖండః

46. మూలాధారాదాశిర ఏకా సూక్ష్మనాఢీ ।

47. సా మఘమ్మా ।

48. శిరస ఆహృదయం సైవ పునర్లంబతే ।

49. తస్వా అమృతాభ్యా ।

50. ఏకస్వా ఏవ వశాచుపురశ్చ దౌన్ మార్గావిత్యేకే ।

51. మఘమ్మాయః సవ్యాపసవ్యయో రిడాపింగలే నాసాపుటా
నగే ।

52. తయోః సవ్యాపసవ్యయో గ్రాంథారీ హ స్తిజిహ్వ్య నేత్రానగే ।

53. అనయోః సవ్యాపసవ్యయోః హాపొలంబుషే శ్రోత్రానగే ।

54. షడపి శిరోవ్యాప్య తతమవ లంబంతే స్వాపసాపసాప
పర్యంతమో ।

42. ఉదాన మనిషి విభూతి విషయములో శక్త్యదమన మింకొక విధమగు తపస్సగును. (ఈ విభూతి శబ్దసంబంధము గావున మార్గమచ్ఛ్వస నిశ్చాయసములలో చేయు పద్ధతివలె నుండదు.
43. వ్యాన విషయములో తపస్స మతియొక విధము.
44. భాషణముల క్రియోపాసన ఉదానమునకువలె సకలక్రియలకు సంబంధించు నితరోపాసన వ్యానోపాసనకంటె భిన్నముగాకుండను.
45. క్రియోపాసన (మెట్రిథైను దానిని) జేయువా డా క్రియయందే దృష్టి నుంచవలెను.

వదవ ఖండము

46. మూలాభారము మొదలుకొని శిరస్సువఱ కొక సూక్త్మనాడి.
47. అదియే సుఫుమ్మ . [యున్నది.
48. అది శిరస్సునుండి హృదయమునకు తిరుగ వ్రేలాడుచున్నది.
49. వ్రేలాడు భాగమున కమృతనాడి యని పేరు.
50. ఈ నాడియంతయు నొక్కటియే హైనను షైనుకకు కొంతభాగము (సుఫుమ్మ), ముందునకు కొంతభాగము (అమృత) ఉన్నందున రెండు సాధనమార్గములుగలది యని కొందరందురు.
51. సుఫుమ్మకు (పశ్చాన్నాడికి) కుడి యొడమలం దిడా పింగళములనబడు రెండు నాడులు నాసాపుటాంతములను బొంది యున్నవి.
52. ఆ రెండింటికి కుడి యొడమలందు గాంధారీ యను నాడి, హాస్తిహాయయను నాడి సేత్రాంతములను బొందియున్నవి.
53. గాంధారీ హాస్తిజిహ్వనాడులకు కుడియొడమలుగా పూషానాడి, అలంబుషానాడి శ్రీత్రాంతములను బొందియున్నవి.
54. పై యూఱు నాడులుగా శిరస్సున సుఫుమ్మ వ్యాపించినను, శిరస్సునుండి వ్రేలాడునప్పా డవి యొక్కటియగుచు నిబావ సానసాన (అనగా హృదయ) పర్వంతము నుండను.

55. తా ఏతాః న ప్రనాడ్యః న ప్రజిహ్వై ఆధారవేదిగస్య తేజనః ,

56. న ప్రజిహ్వై ఏవ న ప్రార్థిషః ।

57. నా భిం నా దీనాం జన్మస్తాన మేకే ।

58. దేహ మధ్యకందస్య తావత్పర్యంతవ్యాప్తేరాఫ్తః న వ్యవ
హారః ।

59. దేహ మధ్యకందస్య మూలస్థం పర్వ మూలాధారః ।

60. మధ్యస్థం స్వాదిష్టానమ్ ।

61. అగ్రస్థం మణిహూరమ్ ।

62. నా దీ తంతుజాల వంశస్య కందాదుపరి చతుర్థం పర్వాంనా
హతం హృదిపశ్చత్ ।

63. వంచమం విశుద్ధం కంతే ।

64. షష్ఠ మాజ్ఞాఖ్యం శిరః కుహారే ।

65. అగ్రం సహస్రారమ్ ।

66. అత్ర వంశే సుమమ్మయ ప్రవహాన్తీ మూలాధారస్త తేజనః
శక్తిః కుండలినీ ।

67. తస్యా ఊర్ధ్వముఖ్య ఆభిముఖ్యేనాధశ్చింతనం ధ్యానమ్ ।

68. అత్ర నిమీలితనేత్తో గగనాచ్ఛిర్షం ప్రవిశాన్తిం శక్తిం
అదితో భావయేత్ ।

69. తతస్తాం నా దీచక్రే ఐవతరణక్రమేణామూలాధారమ్ ।

70. అభాఖ్యనబలాత్తేజసి ప్రతిష్టాం విన్నేత్ ।

55. ఆ యో యేడు నాడులు మూలాధారాగ్ని తేజస్వునకు సప్తజివ్యాలనబడును.
56. సప్తజివ్యాలే సప్తార్చిషములు (అనగా సప్తజ్యాలలు.)
57. నాడులకు జన్మసానము నాభి యని కొందడందురు.
58. దేహమధ్యభాగముయొక్క కందము (అనగా వెన్నెముకయొక్క దిగువభాగమున—దుంపవంటిది) నాభిపర్యంతము వ్యాప్తమగు చున్నట్లు చెప్పటి గౌణవ్యవహరము.
59. ఆ కందములో మూలమందున్న కణపు మూలాధార మనబడును.
60. మధ్యమ కణపు స్వాధిష్టానము.
61. అగ్రమందున్న కణపు మణిపూరము (నాభిస్థానము.)
62. పిమ్మట నాడీతంతుజాలముతో గూడిన వెన్నుదండములో (ఇదియు కణపులుగలిగి వంశము లేదా వెనురుదండమును బోలియండును) కందమునకు బై నియండు నాలవ కణపు అనాహతమై హృదయ(ఫలక)మునకు వెనుక నున్నది.
63. ఏదవ పర్యము విశుద్ధమై కంరమందున్నది.
64. ఆఱవడి రూడ్జు యను పేరుతో శీర్శకుహారమందున్నది (కణపు లంతపఱకే.)
65. దండముయొక్క యగ్రము సహస్రారము.
66. ఆ దండిలో సుఫుమ్మద్వారా ప్రవహించు మూలాధార తేజశ్వకిని కుండలిని యందురు.
67. ఔర్ధ్వముఖయగు కుండలిని నభిముఖముగా (ఎదురుగా) దిగువకు చింతనజేయట (యామొయొక్క) ధ్వనమగును.
68. ఆ ధ్వనమందు నిమిశితసేత్రములు గలవాడై గగనమనుండి శిరస్సున బ్రిఖేశించు శక్తిని సాధకుడు మొదటి భావించవలెను.
69. పిమ్మట శిరస్సునుండి క్రమముగా నాడీచక్రములం దవతరణమగు శక్తిని మూలాధారపర్యంతము భావించవలెను.
70. అట్లు భావించగా భావించగా నభ్యాసబలములన తేజస్వునందు బ్రతిష్ఠ పొందబడును (ఇదియే ప్రాణక్రియ ప్రణవ తేజమగుట.)

71. అన్నరం స్వరచితిక్తకి నిష్ఠా యథా పూర్వమ్ ।

ష్ట్రుః ఖండః

72. అమృతయా ప్రవహ్నీ ధీః జ్ఞానశక్తిః ।

73. తం శిరస్త అజ్ఞాచక్త మవతారయేత్ ।

74. తతో విశుద్ధమ్ ।

75. తతో హృదయస్య దక్షిణతః పురోభాగస్థం దహరమ్ ।

76. తత్త నిష్ఠా చితికక్త నిష్ఠాతో నాతిరిచ్యతే ।

77. స్పోషయం తపసోషయః ప్రకారః ।

సప్త మః ఖండః

78. అథత శ్చతుర్వదోషైన్యః ప్రకారః ।

79. దృష్టిం విషయేభ్యః సమాహాత్య దృగ్దుల్యయో రన్తరాలే
స్థాపయేత్ ।

80. సేయ మాకాళోదీథ విద్యా ।

81. అన్నరం కేవలే ద్రష్టరి ప్రతిష్ఠా మభ్యసేత్ ।

82. కథం వశ్యమీతి తత్త పథమో విచారః ।

71. పిమ్మట స్వరరూపముగు చిచ్చుక్కియందు నిష్ఠను (14 సూ॥ లో చెప్పబడిన రుద్రోపాసన) బూర్యము చెప్పబడినట్టే సాధించ వలెను.

ఆ అ వ ఖు ० డ ము

72. అమృతానాడిని బొంది ప్రవహించు బుద్ధిని జ్ఞానశక్తి యందురు.
73. అట్టి జ్ఞానమును శిరస్సునందున్న ఆజ్ఞాచక్రమున కవతరింపజేయ
74. అందుండి విశుద్ధచక్రమున కవతరింపజేయవలెను. [వలెను.
75. అందుండి హృదయఫలకమునకు దక్కిణముగా ముందువైపున (అనగా రొమ్మువైపున) నుండు దహారమున కవతరింపజేయ వలెను.
76. ఆ దహారముందు బొందబడు నిష్ఠ చిచ్చుక్కియందు నిష్ఠకంటె వేఱుకాదు (ఇది దహారాకాశనిష్ఠ.).
77. ఆ యా సాధనము తపస్సున కస్యమార్గము. (ఈ విధముగా పశ్చాత్పురోనాడులతో సాధింపబడు విద్యల రెండింటి వివర ఇము ముగిసెను.)

ఏ డ వ ఖు ० డ ము

78. పిమ్మట నింకొక ప్రకారమున (ఉపనిషత్తు)కారమున చతుర్వీలు చెప్పబడుచున్నాయి.
79. విషయములనుండి దృష్టిని మఱలించి దృగ్దృశ్యములనడుమనుండు నాకాశముందు స్థాపించవలెను. (మొదటివిద్య)
80. ఆ యా విద్య ఆకాశోద్గీధవిద్య యనబడును.
81. అనంతర మొక్క ద్రష్టయందే దృష్టిని బ్రతిష్టించుట కభ్యసించ వలెను. (రెండవ విద్య)
82. ఈ యభ్యసములో ‘నెట్లు చూచుచుంటి’ ననునది మొదటి విచారణ.

83. కః వశ్యతీతి ద్వీతీయః ।
84. ఏషోహం వశ్యమతి నిష్ఠా ।
85. అజ్ఞానినో దర్శనే విషయః ప్రాధాన్యేనావతిష్ఠతే ।
86. ద్రష్టా దర్శనం చాధ్యప్రీయతే తస్యః ప్రమితేర్వక్యత్వే ।
87. యోగినో దర్శనే ద్రష్టుః ప్రాధాన్యమ్ ।
88. విషయో దర్శనం చాధ్యప్రీయతే తస్యః ప్రమితేర్వక్యత్వే ।
89. దృష్టోవా ప్రతితిష్ఠేత్ ।

90. తస్య దర్శనే దర్శనమేవ ప్రాధాన్యేనావతిష్ఠతే ।
91. విషయో ద్రష్టా చాధ్యప్రీయతే తస్యః ప్రమితేర్వక్యత్వే ।
92. ద్రష్టరి దృష్టోవా ప్రతిష్ఠేతోనంతరం కంఠాయావతరేత్ ।
93. తత్రేన్ద్రి యోనో ప్రతిష్ఠాం విన్నేత్ ।

94. తతో హృదయా యావతరేత్ ।
95. తత్ర క్షేత్రజ్జీ క్షేత్రజ్జన్య చితిశక్తువా ప్రతిష్ఠాం విన్నేత్ ।

96. తస్యః స్థితేః పురుషార్థత్వం మాహాభాగ్యంచ ప్రాగ్వత్ ।

అ ప్రమాని ఖండం

97. కేవలో విచారోన్యః పన్థాః ।
98. అహం సూఫ్రి మూలాన్యేషణ విధయా ।

83. 'చూచుచున్నవాడెవ' డనునది రెండవ విచారణ.
84. 'ఈ నేను చూచుచుంటో' నని నిజద్రవ్య నెఱుగుట నివృత్యగును.
85. అజ్ఞానియొక్క దర్శనమందు విషయము ప్రథానమగును.
86. ద్రవ్యను, దర్శనకర్మను కూడమఱచుట వాని ముఖ్యలక్షణము.
87. యోగియొక్క దర్శనమందు ద్రవ్య ప్రాధాన్యము.
88. విషయమును, దర్శనకర్మను విడచుట వాని ముఖ్యలక్షణము.
89. (ద్రవ్యయందుందచేసిచో) లక్ష్యమును దృష్టియందైన నుంచ వలెను. (ఇది మూడవ విద్య)
90. దానిని జూచుటయందు చూచే ముఖ్యమగును.
91. విషయమును, ద్రవ్యను గూడ విడచుట యాసాధనమందు ముఖ్య లక్షణము.
92. ద్రవ్యయందుగాని దృష్టియందుగాని నిలకడదృష్టి బొందినపిమ్మట కంఠమనకు దానిని దించవలెను.
93. అక్కడ యింద్రయోని (అనగా కొండనాలుక —ఉపజిహ్య) యందు దాని ప్రతిష్ఠ బొందును. (ఇది తైజసపురుషస్థానము)
94. పిమ్మట హృదయమున కాదృష్టిని దించవలెను.
95. అక్కడ హైత్రజ్ఞానియందుగాని యతని దృష్టియగు చిచ్చకి యందుగాని సాధకుడు తనదృష్టియొక్క ప్రతిష్ఠ బొందును. (ద్రవ్యలక్ష్యమున్నవాడు హైత్రజ్ఞానియందును, దృష్టి లక్ష్య ముగా గలవాడు చిచ్చకి యందును బ్రతిష్ఠబొందును.)
96. అట్టి సితియే పూర్వము వచింపబడిన పురుషార్థత్వమదియే మహాభాగ్యమని చెప్పదగును.

ఎనిమదవాఖిండము

97. కేవల విచార మింకొక మార్గము. (ఇది నాల్గవిద్య)
98. 'అహమ్యహ'మ్మను సూటియొక్క మూలము నన్యేమీంచు విధమువలన.

99. అహం మాఘ్రో ప్రత్యగ్తాయవతరణేన వా ।

100. విచారయన్ అనారతం తజ్జీవోష్ట్రణా హృదయస్వ నాడీ
బ్ధం శిథిలయేత్ ,

101. తత్వజ్ఞానేనాభిమాన బ్ధమ్ ,

102. ఆత్రచ నిషో పురుషార్థ మాహోభాగ్యని ప్రాగ్వత్ ,

అస్వస్తుత్ర గ్రంథాటకం సమా ప్రమ.

ఇతి శ్రీ భగవన్మహార్షి రమణాంతే వాసినో వాసిష్ఠస్వ నరసింహ సూనో
గణపతేః కృతీరియం మహావిద్యాది సూత్రావళిః సమాప్తా.

99. (లేదా) ‘అహం’ సూఫ్రియందు పృథక్కులనమును (నిలుపు టుక్క) అవతరణ విధమువలన (నిజస్థితి పొందబడునని యథాగ్యాపోర్చుము).
100. నిత్యము విచారణ చేయుట చే జనించు నాంతర్యవేడిమిచే హృదయమందు నాడీబంధమును శిథిలమైనర్చువలెను.
101. పైని చెప్పుబడిన తత్క్షేపానమువల్లనే యభిమానబంధముకూడ శిథిలము గావింపవలెను. (మనయందు నాడీబంధము, అభిమానము అను రెండే యనర్థములు)
102. ఆ హృదయమందలి నిష్ఠయే పూర్వముచెప్పబడిన పురుషార్థత్వమదియే మాహాఖాగ్య మనదగును,

అన్యసూత్ర గ్రంథాష్టకము సమాప్తము.

ఇట్లు శ్రీ భగవన్మహార్షి రమణాంతేవాసియు, వాసిష్ఠగోత్ర సరసింహాశాస్త్రి పుత్రుడును అగు గణపతిచే రచింపబడిన మహావిధాది సూత్రావళి సమాప్తము.

అ ను బంధః

అక్షరావళిః

(శ్లోద నామాని)

- శ్లో ॥ 1. శ్రీకంఠాన్తన సూట్యైఖ్యం త్రిమూర్తి మమరేశ్వరమ్ ।
ఆర్థి శం భారభూతిం చాతిథిశం స్థాణుకం హరమ్ ॥
2. రియంటీశం భోతికం సద్యోజాతం చానుగ్రహేశ్వరమ్ ।
అక్రూరంచ మహాసేనం స్వరరుద్రా న్నమామ్యహామ్ ॥
3. అన్యానోగ్రోథిశ చండేశ పంచాన్తక శివోత్తమాన్ ।
ఏక రుద్రంచ కూర్మేశమేకనేత్రం చతుర్ముఖమ్ ॥
4. అజేశం సర్వసోమేశౌ లాంగలీశంచ దారకమ్ ।
అర్ధనారీశ్వరం చోమాకాన్త మాషాధి దండినౌ ॥
5. అత్రిం మీనేశ మేషేశౌ లోహితం శిథినం తథా ।
ఘగలాండం ద్విరండేశం మహాకాలంచ వాలినమ్ ॥
6. భుజంగేశ పినాకీశ ఖుడ్దిశా నృక మర్మనమ్ ।
భృగుంచ నకులీశానం శివం సంవర్కం సుమః ॥

అ క్షరావళి

అక్షర బీజములను సూచించు సంకేత నామావళిని రుద్ర, విష్ణు, శక్తి పరములుగా విభజించిన విభము దిగువపట్టికనుండి యన్వయమగును.

రుద్ర నామములు	విష్ణు నామములు	శక్తి నామములు
1-6 శ్లో॥	7-10 శ్లో॥	11-16 శ్లో॥

అచ్చులు (స్వరములు)

అ	శ్రీకంతః	కేశవః	నివృత్తిః
ఆ	అన్నః	నారాయణః	ప్రతిష్ఠా
ఇ	సూక్ష్మః	మాధవః	విద్యా
ఉ	త్రిమూర్తిః	గోవిన్దః	శాస్త్రిః
ఊ	అమరేశ్వరః	విష్ణుః	ఇన్నికా
ఔ	అర్పితః	మథుసూదనః	దీపికా
ఖు	భారభూతిః	త్రివిక్రమః	దేవికా
ఖూ	అతిథిశః	వామనః	మోచికా
ఏ	సాంఘకః	(శ్రీ)ధరః	పరా
ఐ	హరః	హృషీకేశః	సూక్ష్మ
ఎ	రింటీశః	పద్మనాభః	సూక్ష్మమృతా
ఏ	భూతికః	దామోదరః	జానామృతా
ఓ	సద్గోబాతః	వాసుదేవః	ఆప్యాయిసీ
ఔ	అనుగ్రహేశ్వరః	సంకర్ణః	వ్యాపిసీ
అం	అక్రూరః	ప్రమ్యమ్మః	వ్యోమమూపా
అః	మహాసేనః	అనిరుద్ధః	అనన్తా

హలులు

క	క్రోధిశః	చక్రీ	సుమీః
ఖ	చండేశః	గదాయుధః	ఖుదిః
గ	పంచాన్తకః	శారీ	స్నేత్తిః
ఘ	శివోతమః	ఖడ్జ	మేధా
జ	వకరుద్రః	శంభీ	సంజ్ఞా
చ	కూర్మేశః	హలాయుధః	కాంచనదేవతా
ఛ	వకసేత్రః	ముసలీ	ద్వ్యతిః

(విష్ణు నామాని)

7. కేశవాద్యనిరుద్ధానః కీర్తితాః స్వీర విష్ణవః ।
చక్రీ గదాయుధః శారీరి ఖడ్జి శంభీ హలాయుధః ॥
8. ముసలీ శూల హస్తచ్చ పాశహ నంకుశీ తథా ।
ముకున్నో నద్వజో నద్వో నరో నరకజిద్ధరిః ॥
9. కృష్ణః సత్యః సాత్యతశ్చ శోరిః శూరో జనార్దనః ।
భూధరో విశ్వమూర్తి శ్చ వై కుంతః పురుషో త్రమః ॥
10. బలో బలానుజో బాలో వృషపున్న వృషపాంపకాః ।
వరాహో విమలః వశ్చ న్నాల్సింహో విష్ణవో హలామ్ ॥

(శక్తి నామాని)

11. నివల్త్రికు ప్రతిష్టావ విద్యాశాన్తి రథేష్ఠికా ।
దీపికా దేవికా వశ్చనోరైచికాన న్తరం వరా ॥
12. సూళై సూళైమృతా జ్ఞానామృతా చాప్యాయినీ తతః ।
వ్యాపినీ వ్యోమరూపాచాన న్యాస్యః స్వీరశక్తయః ॥
13. సృష్టికుధరిః స్తుతిరేష్టా సంజ్ఞా కాంచనదేవతా ।
యృతిః స్ఫీరా స్ఫీతిః సిద్ధి రజరా తదనుషాలినీ ॥
14. జ్ఞాన్తి ర్షివేశవ్యారీ వశ్చాద్రతి స్తదను కామికా ।
విశాలాషీ ప్రోదినీచ ప్రీతి స్తదను నాదినీ ॥
15. తీజ్ఞ రోగ్రీ భయ నిద్రా తన్మార్గి తుతోగ్ర్భిధినీ క్రియా ।
ఉత్సారీ మృత్యుసంజ్ఞాచ పీతా తదను సంగతః ॥
16. అరుణా శ్యామలా వర్జా స్తుతా వ్యంజనశక్తయః ।
వర్ణానామేవ మీశాన విష్ణు శక్తి స్వీరూపతా ॥
17. అత్రవర్ణః స్వీరస్పుర్ణానః ష్టోష్టోష్టం ప్రతః పరమ్ ।
కకారశ్చ తకారశ్చీ త్యేక వంచాశదీరితాః ॥

జ	చతుర్ముఖః	శూలహం <u>స్పః</u>	సిరా
యు	అజేశః	పాశవాన్	సైతిః
ఇ	సర్వః	అంకుశీ	సిద్ధిః
ట	సోమేశః	ముకుందః	జరా
ర	లాంగలీశః	నందజః	పాలినీ
డ	దారకః	నందః	కొన్నిః
ఫ	అర్థనారీశ్వరః	నరః	మహేశ్వరీ
ఓ	ఉమాకా <u>స్తు</u> ః	నరకజిత్	రతిః
త	అషాఢీ	హరిః	కామికా
ధ	దండీ	కృష్ణః	విశాలాషీ
ద	అత్రిః	సత్యుః	హుదిని
ఫ	మింసేశః	సాత్యుతః	ప్రీతిః
న	మేమేశః	శైరిః	నాదిని
ప	ల్రోహితః	శూరః	తీక్ష్ణం
ఫ	శిథి	జనార్దనః	రాంద్రి
బ	ఘగలాండః	భూధరః	భయా
భ	ద్విరండేశః	విశ్వమూర్తిః	నిద్రా
మ	మహాకాలః	వైకుంఠః	తన్నార్
య	వాం	పురుషో <u>త్త</u> మః	తుత్
ర	భుజం గేశః	బలః	క్రోధిని
ల	పినాకీశః	బలానుజః	క్రియా
వ	ఖ్రిషః	బాలః	ఉత్సారీ
శ	బకః	వృషఫున్మః	మృత్యుసంజ్ఞా
మ	అర్జునః	వృషః	వీతా
స	భుగుః	హంసకః	సంగతిః
హ	నకులీశానః	వరాహః	అరుణా
శ	శివః	విమలః	శ్వామలా
తు	సంవర్తకః	నృసింహః	వజ్రా

17 వ శ్లోకములో మొత్తము 51 అత్యరమలని చెప్పుబడెను.

(పంచభూతాని)

18. భూతా న్యజగవీ బాలో బలో వాలీ వరావాకః ।

(సప్తధాత్రవః)

సప్తవాలిన మారభ్య ధాతవః నమ్ముర్కీర్తితాః ॥

(ఇతర నామాని)

19. చద్వర్ణ సూర్య సమాఖ్యతావనుస్వర మకారకౌ ।

గకారశ్చ షకారశ్చ గజానన షడాననో ॥

20. సత్యుతాః క ల ఇ వా వర్ణా బ్రిహేష్టవ్ర్ణీ యమపాశినః ।

కాలః సకారః సంబ్రోధో హకారః ప్రాణ ఉచ్యతే ॥

21. ఏకార ఉచ్యతే యోని రీకారః కమలోచ్యతే ।

కకారమ్మ పునః కామ ఇతి తన్త్వవిదో విదుః ॥

ఇతి త్రి భగవన్మహార్షి రమణాంతే వాసినో వాసిష్ఠస్య నరసింహ నూనో
రఘవతేః కృతిః అక్షరావలీ సమాప్తా.

పంచ భూతములు		స్పృ ధాతువులు	
అత్మరము	భూత నామము	అత్మరము	ధాతు నామము
18 శ్లో॥ ల	అజగ్వీ = పృథివీ	య	వారీ = త్వీక్
వ శాలః	= ఆప్	ర	భుజంగేశః = రుధిరమ్
ర బలః	= తేజః	ల	పినాకీశః = మాంసమ్
య వారీ	= వాయుః	వ	ఖుడీశః = మేదః
హ వరాహంకః	= ఆకాశః	శ	బకః = అస్మి
		ష	అరునః = మజ్ఞా
		స	భుగుః = శుక్రమ్

ఇతర నామావళి

19 శ్లో॥ అ	చద్వీః	20 శ్లో॥ శ	బ్రహ్మ	21 శ్లో॥ ఏ	యోనిః
మ	సూర్యీః	ల	ఇన్ద్రీః	ఈ	కమలా
గ	గజాననః	ఇ	యమః	క	కామః
మ	మణాననః	వ	పాతీ		
		స	కాలః		
		హ	ప్రాణః		

ఇట్లు తంత్రశాస్త్రజ్ఞుల పరిభాష కన్యయము.

[పరా :—విష్ణునామములలో ‘సంకర్ణం’ తరువాత ‘వాసుదేవ’ అను క్రమమున్నను, నిక్కుడు ‘మంత్రమణాదధి’లోని క్రమ మియబడెను.]

ఇట్లు శ్రీ భగవన్యువ్యాప్తి రమణాంతేవాసియు, వాసిష్ఠ నరసింహశాస్త్రికి పుత్రుడును అగు గణపతియొక్క కృతియగు అత్మరావళి సమాపము.